

Svar på regeringsuppdrag

Rapport – Barnhushållens ekonomi – resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2019

Försäkringskassan

Datum: 2019-06-11
Barnhushållens ekonomi – resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2019
Version 1.0
001579-2019

Innehåll

Sammanfattning	4
Familjepolitikens bidrag till barnhushållens ekonomiska standard är relativt stabilt	4
Förekomsten av ekonomisk utsatthet är relativt stabil, nyinvandrade flyktinghushåll ofta ekonomiskt utsatta	4
Den ekonomiska familjepolitiken omfördelar ekonomiska resurser, utvecklingen är stabil	5
Något fler delar jämställt på föräldraledighet och tillfällig föräldrapenning, men utvecklingen går långsamt	5
Inledning	6
Uppdraget	7
Övergripande frågeställningar	7
Utgångspunkter för tolkning och analys	9
1. Den ekonomiska familjepolitikens bidrag till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer	10
Den ekonomiska familjepolitikens betydelse för hushållens ekonomi ökar svagt	12
Barnhushållens disponibla inkomster ökar, men även inkomstskillnaderna mellan hushåll med och utan barn	14
Förekomsten av ekonomisk utsatthet bland barnhushållen är relativt stabil, men fortsatt ökande skillnader mellan hushåll med och utan barn	16
Långvarig ekonomisk utsatthet vanligast bland ensamstående flerbarnsmammor	19
Den ekonomiska familjepolitikens betydelse för att minska den ekonomiska utsattheten är störst för ensamstående och hushåll med många barn	20
2. Den ekonomiska familjepolitikens betydelse för den ekonomiska situationen i barnhushåll som nyligen invandrat till Sverige	23
Migration till Sverige de senaste tio åren och begreppet nyinvandrade hushåll	23
Nyinvandrade flyktingars försörjning och etablering på arbetsmarknaden	24
Familjepolitiska ersättningar till nyinvandrade flyktingar	25
Den ekonomiska familjepolitiken av stor betydelse för ekonomin i nyinvandrade hushåll	26
3. Den ekonomiska familjepolitikens bidrag till att minska de ekonomiska skillnaderna mellan hushåll med och utan barn	31
Den ekonomiska familjepolitiken omfördelade effekt har stabiliserats	31
4. Den ekonomiska familjepolitikens bidrag till ett jämställt föräldraskap	34
Fördelning av föräldrapenning oförändrad mellan barnkullarna födda 2015 och 2016	34
Pappornas andel av föräldraledighet är något högre för årskull 2016 än 2015	35
Pappornas andel av tillfällig föräldrapenning är något högre för årskull 2016 än 2015	37

Det finns köns- och socioekonomiska skillnader i föräldraansvarsfördelning, men föräldraförsäkringen bidrar ändå till målet om ett jämställt föräldraskap	37
5. Diskussion	38
Når familjepolitiken sina mål?	38
Vad påverkar utvecklingen över tid?	38
Hur når man de mest utsatta grupperna?	39
Hur kan familjepolitiken påverka föräldraskapet? Vad krävs för att nå jämställdhet i familjen?	40
Referenser	42
Appendix A: Teknisk bilaga	45
Data	45
Vad är ett barnhushåll och hur många finns det?	46
Metodologiska överväganden	48
Definitioner	49
Att mäta jämställt föräldraskap	52
Skattad föräldraledighet	53
Avgränsningar i definitionen av jämställdhet	54
Median, medeltal, kvintiler och percentiler	54
Gini-koefficienten och koncentrationskoefficienten	54

Sammanfattning

Syftet med den här rapporten är att analysera den ekonomiska familjepolitikens måluppfyllnad; att bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer, att bidra till minskade skillnader i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn och att bidra till ett jämställt föräldraskap. Rapporten är svar på ett återkommande regeringsuppdrag till Försäkringskassan. Årets rapport blir den elfte i ordningen.

Familjepolitikens bidrag till barnhushållens ekonomiska standard är relativt stabilt

Avseende det första målet, att bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer, kan man från resultaten dra slutsatsen att den ekonomiska familjepolitikens ersättningar bidrar till att höja barnhushållens ekonomiska standard.

Resultaten visar att familjepolitikens transfereringar har störst betydelse för ensamstående och utrikesfödda föräldrar, samt familjer med många barn. Bland ensamstående kvinnor med flera barn utgör de drygt en fjärdedel av den disponibla hushållsinkomsten. För barnhushållen överlag har de familjepolitiska transfereringarnas andel av den disponibla hushållsinkomsten per konsumtionsenhet varit relativt oförändrad de senaste 4-5 åren. Mellan 2017 och 2018 ökar familjepolitikens andel av hushållens disponibla inkomster svagt.

Förekomsten av ekonomisk utsatthet är relativt stabil, nyinvandrade flyktinghushåll ofta ekonomiskt utsatta

Barnhushåll, framförallt bestående av ensamstående och utrikesfödda föräldrar har lägre median av disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet¹ än hushåll utan barn. Däremot har barnhushållen haft en liknande procentuell ökning av medianen av den disponibla hushållsinkomsten som sammanboende utan barn de senaste 5 åren, men fortfarande lägre än ensamstående utan barn som har haft starkast inkomstutveckling.

År 2018 beräknas 17 procent av personer i barnhushåll leva i ekonomisk utsatthet, mätt som relativt låg ekonomisk standard². Förekomsten av relativt låg ekonomisk standard, och familjepolitikens förmåga minska denna är relativt oförändrade de senaste 4-5 åren. Det finns stora skillnader mellan grupper av barnhushåll i förekomsten av ekonomisk utsatthet. Bland ensamstående kvinnor med flera barn är det 51 procent som definieras som ekonomiskt utsatta 2018.

Årets upplaga av Barnhushållens ekonomi innefattar även ett fördjupningskapitel som riktar särskilt fokus på den ekonomiska situationen i barnhushåll där hushållsmedlemmar nyligen har invandrat till Sverige. Resultaten visar att nyinvandrade flyktinghushåll³ med barn har lägre median av disponibel inkomst och högre förekomst av ekonomisk utsatthet än barnhushållen i stort. Som en följd av detta utgör också ersättningarna från den ekonomiska familjepolitiken en högre andel

¹ För närmare beskrivning, se appendix A.

² För närmare beskrivning, se appendix A.

³ För en beskrivning av hur nyinvandrade flyktinghushåll har operationaliserats i rapporten, se appendix A.

av den disponibla inkomsten i hushåll med nyinvandrade vuxna som kommit till Sverige som flyktingar eller anhöriga till flyktingar, än bland barnhushållen i stort.

Den ekonomiska familjepolitiken omfördelar ekonomiska resurser, utvecklingen är stabil

Det andra målet är att bidra till att minska de ekonomiska skillnaderna mellan hushåll med och utan barn. Resultaten visar att den ekonomiska familjepolitiken bidrar till att minska inkomstskillnaderna, mätt med Gini-koefficienten. Totalt minskar de familjepolitiska transfereringarna Gini-koefficienten med drygt 3 procent. Tydligast omfördelade effekt har de behovsprövade bidragen. Utvecklingen av familjepolitikens omfördelade effekt har varit i princip oförändrad de senaste fem åren, men sedan 2017 syns en svag ökning.

Något fler delar jämställt på föräldraledighet och tillfällig föräldrapenning, men utvecklingen går långsamt

Resultatindikatorer för målet om att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till ett jämställt föräldraskap analyseras, utgörs av föräldrars fördelning av föräldrapenning och skattad föräldraledighet (både betald och obetald ledighet), samt fördelning av tillfällig föräldrapenning. Resultaten pekar på att uttaget av tillfällig föräldrapenning och skattad föräldraledighet fördelas något mer jämställt i de senaste barnkullarna. Däremot avseende uttagen föräldrapenning ökar inte jämställdheten mellan de två sista barnkullarna. Utvecklingen mot ett jämställt föräldraskap går långsamt.

Sammanfattningsvis finns ett gemensamt mönster i utvecklingen av flera av resultatindikatorerna under den senaste tjugoårsperioden; Under början av 2000-talet skedde kraftiga förändringar, medianinkomsterna men även inkomstskillnaderna ökade, den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel inkomst, och dess omfördelade effekt minskade, medan förekomsten av relativt låg ekonomisk standard ökade. Omkring 2012-2013 planade utvecklingen ut och för några indikatorer kan en vändning anses det senaste 1-2 åren. De förstärkningar som har genomförts inom framförallt de behovsprövade och generella bidragen har troligtvis del i utvecklingen på kort sikt.

En viktig bakgrund till att den ekonomiska familjepolitiken under 2000-talet har fått allt mindre betydelse för barnhushållens ekonomi, är de kraftiga reallöneökningar som skett under samma tidsperiod, vilket innebär att många barnhushåll, även låginkomsthushåll, har fått det bättre ställt i absoluta termer. De högsta inkomsterna har dock ökat snabbare än inkomsterna i mitten av inkomstfördelningen, och dessa har i sin tur ökat snabbare än de lägre inkomsterna. Även inkomstjämligheten, mätt med Gini-koefficienten, har ökat kraftigt under samma period. Skillnaderna i ekonomisk standard mellan och inom grupper av barnhushåll är fortfarande stor.

Inledning

Den ekonomiska familjepolitiken ska enligt regeringens budget för 2019 bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer, samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn. Den ekonomiska familjepolitiken ska även bidra till ett jämställt föräldraskap. Syftet med den här rapporten är att undersöka i vilken grad den ekonomiska familjepolitiken kan sägas bidra till dessa mål. (Prop. 2018/19:1)

Den ekonomiska familjepolitiken innefattar föräldraförsäkring, barnbidrag, vårdbidrag, underhållsstöd, bostadsbidrag och adoptionsbidrag⁴, vilka utbetalas av Försäkringskassan. Utöver dessa finns även pensionsrätt för barnår, barnpension, och efterlevandestöd till barn, som Pensionsmyndigheten ansvarar för.

Den ekonomiska familjepolitikens ersättningar kan delas in i tre olika grupper; försäkringar, generella bidrag och behovsprövade bidrag. Försäkringsdelen utgörs av föräldraförsäkringen, där föräldrapenning, men även tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning ingår. Dessa försäkringar ger ersättning för förlorad inkomst i samband med frånvaro från arbetet på grund av till exempel vård av barn. I de flesta fall baseras storleken på dessa ersättningar på tidigare inkomster. De generella bidragen, som utgörs av barnbidrag och adoptionsbidrag, karaktäriseras av att ett lika stort belopp betalas ut till alla familjer som uppfyller vissa villkor. De generella bidragen är alltså inte inkomstrelaterade. För de behovsprövade bidragen, där bostadsbidrag, vårdbidrag och underhållsstöd ingår, avgörs rätten till stöd utifrån familjens behov och/eller inkomst.

Under 2018 uppgick Försäkringskassans utbetalningar av ersättningar riktade till barnfamiljer till cirka 82 miljarder kronor, vilket motsvarar ungefär en tredjedel av Försäkringskassans totala utbetalningar och omkring 2 procent av BNP. Den ekonomiska familjepolitiken ska ses i ett större sammanhang, då även övriga utgiftsområden har stor inverkan på barnfamiljernas levnadsstandard. Skatter, reallöneutveckling och arbetsmarknad är andra faktorer som har stor betydelse för barnfamiljernas ekonomiska situation. Dessutom finns andra familjepolitiska förmåner i form av subventionerade tjänster, såsom barnomsorg och tandvård för barn, samt sjukvård för barn och blivande föräldrar.

Den här rapporten syftar till att visa hur den ekonomiska familjepolitiken samlat påverkar barnhushållens ekonomi. Rapporten innehåller inte någon djupgående analys av specifika ersättningar eller regeländringar. I en period då ett flertal förändringar i barn- och familjeersättningarna har genomförts relativt nyligen (Tabell 1), kan den dock även fungera som en indikation på hur sådana förändringar påverkar ekonomin för aggregerade grupper av barnhushåll.

⁴ I den här rapporten omfattar inte den ekonomiska familjepolitiken adoptionsbidraget. Detta eftersom denna inte modelleras i FASIT.

Tabell 1. Sammanfattning av genomförda regeländringar inom den del av den ekonomiska familjepolitiken som administreras av Försäkringskassan. 2014-2019

År	Förändringar
2014	Nya åldersgränser i föräldraförsäkringen, maximalt 96 dagar får sparas efter barnets fyraårsdag. Dessa kan dock nyttjas till barnet fyllt 12 år. Tillägget för hemmavarande barn i bostadsbidraget höjs. Barnbidraget delas för barn födda efter 1/3 2014.
2015	Höjt underhållsstöd.
2016	Grundnivån i föräldraförsäkringen höjs. En tredje reserverad månad införs i föräldraförsäkringen. Försäkringskassan betalar inte längre ut underhållsstöd om en underhållsskyldig förälder har betalat till Försäkringskassan i rätt tid i minst sex månader i följd. Föräldrarna ska i stället tillsammans komma överens om ett underhållsbidrag.
2017	Flerbarnstillägget för tredje barnet i barnbidraget höjs. Inkomstgränsen för när man kan beviljas bostadsbidrag för barnfamiljer höjs. Höjt adoptionsbidrag. Jämställdhetsbonusen avskaffas. Begränsningar i föräldraförsäkringen för barn födda utomlands som flyttar till Sverige med sina föräldrar.
2018	Höjt underhållsstöd för barn över 15 år. Höjt barnbidrag (1/3 – 2018). Nytt särskilt bidrag inom bostadsbidrag för barn som bor växelvis. Samtidigt avskaffas underhållsstöd vid växelvist boende. För att mildra övergången av stöd från underhållsstödet till stöd från bostadsbidraget, för hushåll som har barn som bor växelvis, kommer en utfasning ske under 2018–2021.
2019	Höjt underhållsstöd för barn som är 11–14 år (1/2 2019).

Uppdraget

Försäkringskassan ska enligt regleringsbrevet för 2019 presentera och analysera utvecklingen av de indikatorer för den ekonomiska familjepolitikens måluppfyllelse som tidigare tagits fram i samråd med Socialdepartementet (Socialdepartementet, 2019). Riksförsäkringsverket och sedermera Försäkringskassan har haft liknande uppdrag i omgångar sedan 2003. Den här rapporten blir den elfte i ordningen. Rapporten utgör den andra delen i svaret på regeringsuppdraget. Den första delen består av ett tabellverk som levererades den 7 maj. Den här rapporten presenterar och analyserar ett urval av de resultat som tabellverket innehåller, samt ett fördjupningskapitel.

Övergripande frågeställningar

Den här rapporten avser besvara följande frågeställningar, vilka avhandlas i var sitt kapitel:

1. Hur bidrar den ekonomiska familjepolitiken till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer?

Frågeställningen besvaras med hjälp av följande indikatorer:

- Den ekonomiska familjepolitikens fördelning över olika grupper av barnhushåll och hushåll i olika delar av inkomstfördelningen.
- Den ekonomiska familjepolitikens andel av hushållens disponibla inkomster i olika grupper av barnhushåll.
- Barnhushållens inkomst och inkomstutveckling, samt jämförelse med andra typer av hushåll.

- Förekomsten av ekonomisk utsatthet i olika grupper av barnhushåll, i jämförelse med andra grupper av hushåll, samt utveckling över tid.
 - Förekomsten av ekonomisk utsatthet i olika grupper av barnhushåll om den ekonomiska familjepolitiken räknas bort från den hushållsinkomsterna, samt utveckling över tid.
2. Som ett fördjupningskapitel presenteras även ett antal indikatorer från kapitel 1 med fokus på nyinvandrade barnhushåll. Dessa avser att besvara frågeställningen: **Hur bidrar den ekonomiska familjepolitiken till den ekonomiska levnadsstandarden i barnhushåll som nyligen invandrat till Sverige?**
- Den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel hushållsinkomst i hushåll som nyligen invandrat till Sverige, jämfört med andra hushållstyper.
 - Medianen av disponibel hushållsinkomst inom barnhushåll som nyligen invandrat till Sverige, jämfört med andra hushållstyper.
 - Förekomsten av ekonomisk utsatthet i nyinvandrade barnhushåll, jämfört med andra hushållstyper.
3. **Hur bidrar den ekonomiska familjepolitiken till att minska skillnaderna mellan hushåll med och utan barn?**
- Den ekonomiska familjepolitikens förmåga att omfördela ekonomiska resurser mellan olika typer av hushåll (mätt i bidrag till Gini-koefficienten).
4. **Hur utvecklas måluppfyllelsen för målet att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till ett jämställt föräldraskap?**
- Fördelningen av föräldrapenning, samt andel par som ”delar jämställt”⁵, under barnets två första år. För barn födda 2008, 2011, 2014, 2015 och 2016.
 - Fördelning av tillfällig föräldrapenning, samt andelen par som ”delar jämställt”, mellan 2 och 4 års ålder, för barn födda 2008, 2011, 2013 och 2014.
 - Fördelningen av skattad föräldraledighet, samt andelen som ”delar jämställt” under barnets två första år, för föräldrar till barn födda 2014, 2015 och 2016.

Resultaten avseende de tre första frågeställningarna baseras på data från flera olika datakällor från Statistiska Centralbyrån (SCB): Hushållens ekonomi för åren 1998–2013 och STAR för åren 2014–2018. Uppgifter för 2018 har tagits fram med hjälp SCB:s simuleringsmodell Fördelningsanalytiskt statistiksystem för inkomster och transfereringar (FASIT). Det innebär att en framskrivning av information görs för att få en beskrivning över situationen 2018. Resultaten avseende frågeställningen om jämställt föräldraskap baseras på bearbetningar av data från Försäkringskassans datalager STORE.

⁵ Båda föräldrarna tar minst 40 procent av det totala uttaget under perioden.

Samtliga datakällor, och de urval de genererar, samt simuleringsmodellen FASIT finns mer utförligt beskrivna i appendix A. I denna beskrivs även de statistiska analyserna, teoretiska och operationella definitioner av begrepp som barnhushåll, disponibel hushållsinkomst, ekonomisk utsatthet och jämställt föräldraskap. I denna del beskrivs också hur hushåll med nyinvandrade medlemmar definieras.

Utgångspunkter för tolkning och analys

De resultatindikatorer som presenteras i rapporten belyser betydelsen av olika delar av den ekonomiska familjepolitiken. I uppdraget ingår att både analysera måluppfyllelsen under förra året och utvecklingen över tid. Resultaten redovisas uppdelat på olika aggregerade grupper av hushåll, kallade hushållstyper, vilka baseras på fyra olika bakgrundskaraktäristika, antal barn, om de vuxna är ensamstående eller sammanboende, om de vuxna är födda i Sverige eller inte, samt för ensamstående, den vuxnes kön. De flesta indikatorer presenteras dels för 2018, dels som en tidsserie från 1998. Tidsserier där ensamstående föräldrar delas upp med avseende på kön startar 2008. Särskilt fokus ligger på att kommentera förändringar som noteras i relativ närtid (inom de senaste fem åren).

De hushållstyper som presenteras är endast grupperade efter ett fåtal karaktäristika. Det innebär att det kan finnas skillnader i hushållstypernas sammansättning avseende andra viktiga faktorer, t.ex. ålderssammansättning, utbildningsnivå och arbetslivserfarenhet, som dessutom kan förändras på olika sätt i olika hushållstyper över tid. Sådana sammansättningsförändringar kan dölja eller förstärka skillnader mellan hushållstyper över tid.

En annan viktig metodologisk reservation i tolkningen av dessa uppgifter är att de kan överskatta försörjningsbördan för ensamstående föräldrar, och därmed underskatta de disponibla inkomster per konsumtionsenhet som redovisas i denna rapport. Detta beror på att barn antas leva hos den förälder de är folkbokförda hos, trots att drygt 35 procent av barn till särlevande föräldrar idag bor växelvis hos föräldrarna (Statistiska Centralbyrån, 2014). Detta påverkar även jämförelser mellan grupper och över tid.⁶

⁶ I 2017 års upplaga av Barnhushållens ekonomi (Försäkringskassan, 2017) presenterades känslighetsanalyser gjorda för att skatta betydelsen av växelvist boende barn på resultaten. Analyserna visade att felestimeringen är mycket liten i de relativt aggregerade grupper av hushåll som presenteras här, men att stora skillnader kan förekomma i hur många som omfattas av låg ekonomisk standard inom gruppen ensamstående med barn, beroende på om hushållet har växelvist boende eller heltidsboende barn, eller en kombination.

1. Den ekonomiska familjepolitikens bidrag till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer

För att få en bild av i vilken grad den ekonomiska familjepolitiken bidrar till barnfamiljernas ekonomiska levnadsstandard presenteras här inledningsvis en översikt över hur de olika typerna av ersättningar fördelas mellan olika grupper av barnhushåll och hur stor andel av dessa hushållsgruppers disponibla inkomst som utgörs av just ersättningar från den ekonomiska familjepolitiken. I nästa steg studeras förekomsten av ekonomisk utsatthet och den ekonomiska familjepolitikens förmåga att reducera denna. Slutligen presenteras i det här kapitlet en översiktlig bild av barnhushållens inkomster och inkomstutveckling, jämfört med andra grupper av hushåll.

Resultaten visar sammanfattningsvis att familjepolitikens bidrag till barnhushållens ekonomi har varit relativt oförändrad de senaste 4-5 åren. Mellan 2017 och 2018 ökar familjepolitikens andel av hushållens disponibla inkomster svagt. Störst betydelse har transfereringarna för ensamstående och utrikesfödda föräldrar, samt familjer med många barn. Barnhushållen har haft en liknande procentuell ökning av medianen av den disponibla hushållsinkomsten per konsumtionsenhet som sammanboende utan barn de senaste 5 åren, men fortfarande lägre än ensamstående utan barn som har haft starkast inkomstutveckling. Förekomsten av ekonomisk utsatthet, mätt som relativt låg ekonomisk standard, och familjepolitikens förmåga att minska denna är relativt oförändrad de senaste 4-5 åren.

I Diagram 1 visas hur den ekonomiska familjepolitikens utgifter fördelas över olika typer av barnhushåll. I den högra delen av figuren visas de olika hushållstypernas andel av samtliga barnhushåll. Om man ser till familjepolitikens ersättningar i stort fördelar sig dessa i princip jämnt efter de olika hushållstypernas andel av barnhushållen. De generella bidragen går dock i något högre utsträckning till sammanboende med många barn. De behovsprövade bidragen har en annan fördelningsprofil, 57 procent av det utbetalade beloppet går till ensamstående med barn, vilka utgör 16 procent av barnhushållen. Detta är förväntat utifrån ersättningarnas utformning.

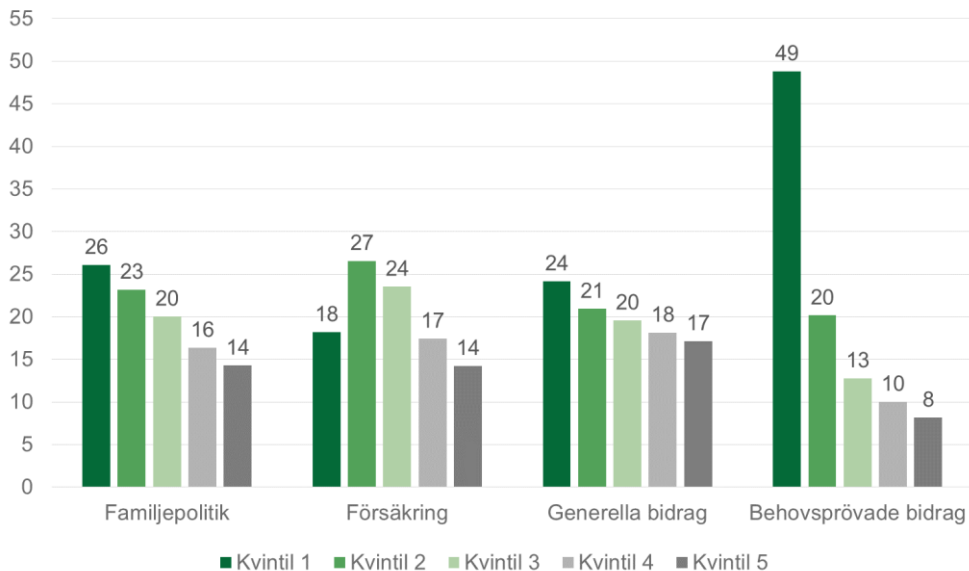
Diagram 1 Andel av den ekonomiska familjepolitiken som utbetalas till olika hushållstyper, samt hushållstypernas andel av samtliga barnhushåll, 2018.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas STAR 2017, framskrivet med FASIT.

Om familjepolitikens utgifter istället delas upp efter disponibel hushållsinkomst är det tydligt att hushåll med lägst inkomst (kvintil 1) får störst del av den ekonomiska familjepolitiken (Diagram 2). Återigen är detta tydligast för behovsprövade bidrag där den femtedel av hushållen med lägst disponibel hushållsinkomst får 49 procent av det utbetalade beloppet. För försäkringsdelen får kvintil 1 en lägre andel av utgifterna än kvintil 2 och 3, vilket kan antas bero på att föräldraförsäkringen till stora delar är baserad på individens sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Föräldrapenning på grundnivå och lägstanivådagarna kan dock utbetalas även till personer utan SGI, alternativt med mycket låg inkomst.

Diagram 2 Andel av den ekonomiska familjepolitiken som utbetalas till grupper av hushåll i kvintiler av disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet, 2018.

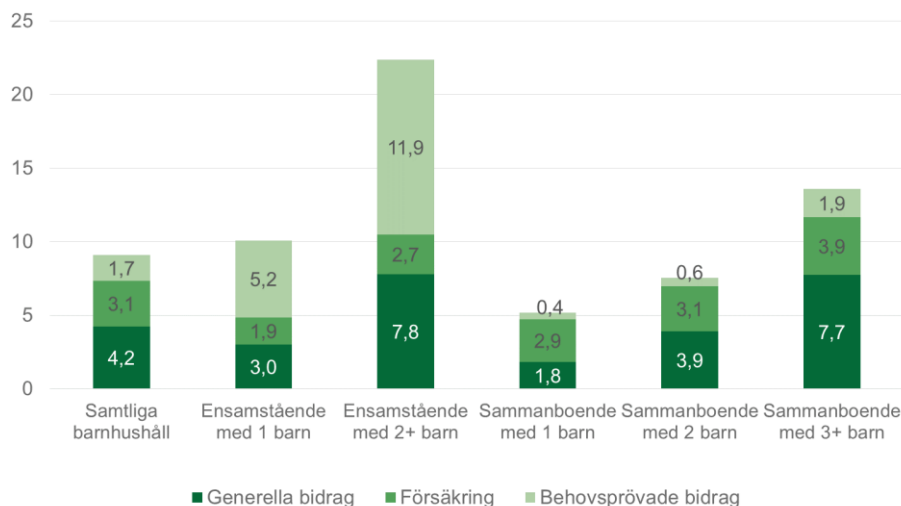

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas STAR 2017, framskrivet med FASIT.

Den ekonomiska familjepolitikens betydelse för hushållens ekonomi ökar svagt

Hur stor betydelse har då de familjepolitiska ersättningarna för barnhushållens ekonomi? Diagram 3 visar att i genomsnitt drygt 9 procent av barnhushållens disponibla hushållsinkomst 2018 kom från den ekonomiska familjepolitiken och att de generella bidragen utgjorde den största delen. Familjepolitiken har olika stor betydelse för olika hushållstyper, andelen av disponibel hushållsinkomst är störst bland ensamstående med två eller flera barn, och bland sammanboende mer tre eller flera barn. Bland ensamstående flerbarnsföräldrar är de behovsprövade bidragen en viktig post. Bland ensamstående är det framförallt för hushåll med ensamstående kvinnor med flera barn som familjepolitikens ersättningar utgör en stor inkomstkälla. För dessa kommer 27 procent av inkomsten från familjepolitikens ersättningar, vilket kan jämföras med 12 procent bland män i motsvarande grupp (ej i figur).

Diagram 3 Familjepolitikens andel (%) av disponibel hushållsinkomst i olika hushållstyper 2018. Personer 0-64 år.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas STAR 2017, framskrivet med FASIT.

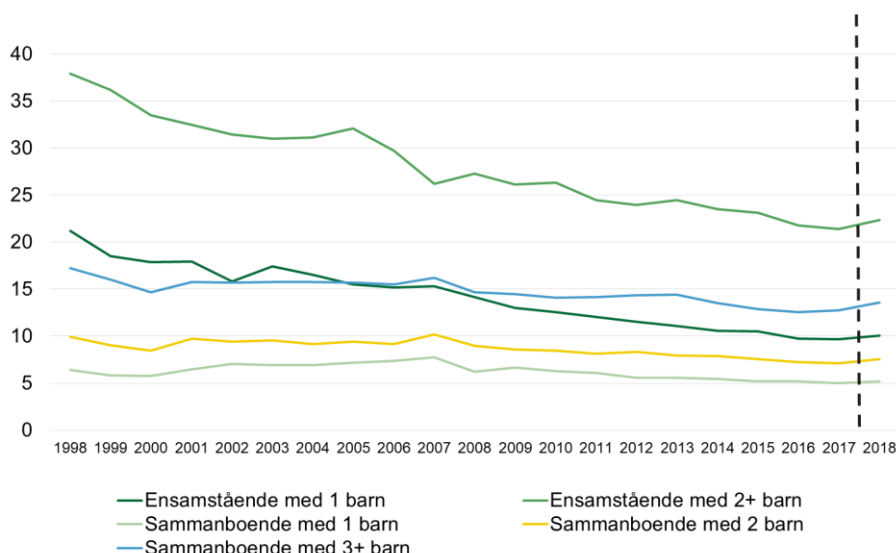
I Diagram 4 visas hur den ekonomiska familjepolitikens andel av olika barnhushålls disponibla inkomster varierat den senaste tjugoårsperioden. Det är tydligt att familjepolitikens andel av hushållens inkomster har minskat kraftigt under denna period, särskilt i hushåll med ensamstående föräldrar. Detta beror delvis på att bidragsbeloppen inte ökat i samma takt som lönerna. Till exempel låg inkomstgränsen för när ett hushåll har rätt till bostadsbidrag på samma nivå från 1997 till 2011, vilket innebär att allt fler hamnat över gränsen när lönenivåerna stigit. Dessutom har grundbeloppet i barnbidraget varit oförändrat mellan 2006 och 2018. Även underhållsstödet var oförändrat mellan 2006 och 2015.

I ett kortare perspektiv har dock familjepolitikens andel av barnhushållens disponibla inkomst legat relativt stabilt sedan 2013 och sedan 2017 har det skett en svag ökning. Framförallt är det de generella bidragen som ökat sin andel sedan 2017 (ej i figur). En bidragande förklaring till detta är höjningen av det allmänna barnbidraget 2018. Siffrorna för 2018 skall dock tolkas med försiktighet eftersom de baseras på framskrivning av 2017 års utfall.

En annan nylig förändring inom familjepolitiska ersättningarna är att underhållsstödet har höjts i flera steg och även åldersdifferentierats (Tabell 1). Vid jämförelser mot 2017 års resultat har även posten för de behovsprövade bidragen, där underhållsstödet ingår, ökat något, framförallt bland ensamstående kvinnor med flera barn (ej i figur). Den generella utvecklingen är dock att allt färre föräldrar erhåller underhållsstöd (Försäkringskassan, 2019a), samt att alltfler separerade föräldrar istället gör upp om underhållsbidrag, vilket administreras utan Försäkringskassans

inblandning. Detta innebär att underhållsstödets andel av de totala utbetalningarna inom familjepolitiken minskar över tid.⁷

Diagram 4 Den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel hushållsinkomst i olika hushållstyper, 1998-2018. Personer 0-64 år.

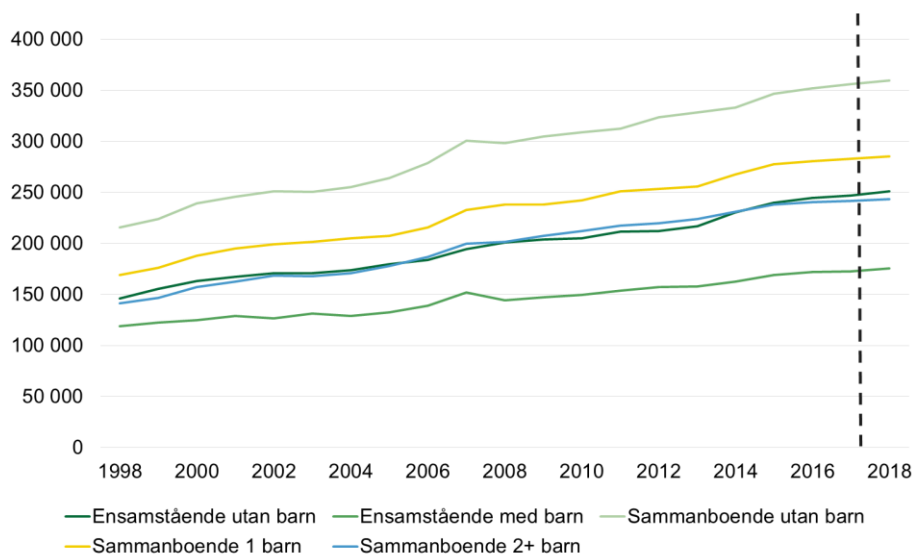
Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser Hushållens ekonomi (HEK) för perioden 1998–2013, och STAR för 2014–2017. Värdet för 2018 är en framskrivning av STAR 2017 med hjälp av FASIT.

Barnhushållens disponibla inkomster ökar, men även inkomstskillnaderna mellan hushåll med och utan barn

En viktig bakgrund till familjepolitikens betydelse för hushållens ekonomi är hur inkomstutvecklingen ser ut bland hushållen. Diagram 5 visar att medianen av den disponibla hushållsinkomsten per konsumtionsenhet har ökat bland både hushåll med och utan barn under den senaste 20-årsperioden, men även att skillnaderna mellan hushållstyper har ökat. De senaste fem åren har dock barnhushållen haft liknande procentuell ökning av medianinkomsten som för sammanboende utan barn. Detta är dock fortfarande lägre än ensamstående utan barn som har haft starkast inkomstutveckling. Ensamstående män med barn har haft en svagare inkomstutveckling än övriga hushållstyper den senaste femårsperioden, men de har fortfarande en betydligt högre medianinkomst än ensamstående kvinnor med barn (ej i figur). Om man inte bara studerar barnhushållens medianinkomster utan även andra delar av inkomstfördelningen, kan man notera att även de 10 procent av barnhushållen med de lägsta inkomsterna har fått ökade inkomster de senaste fem åren (ej i figur).

⁷ I FASIT simuleras underhållsbidrag motsvarande maxbeloppet för underhållsstöd till särlevande föräldrar med barn skrivna hos sig. Motsvarande simulering görs fast som negativ transferering för särlevande föräldrar utan folkbokförda barn. I simuleringen antas 30 procent av de särlevande föräldrarna ha växelvis boende barn och för dessa utgår ingen betalning i modellen. Detta innebär underhållsstödets andel av disponibel inkomst kommer att minska i takt med att fler föräldrar gör upp om underhållsbidrag, men att den aggregerade hushållsinkomsten inte kommer att påverkas på samma sätt.

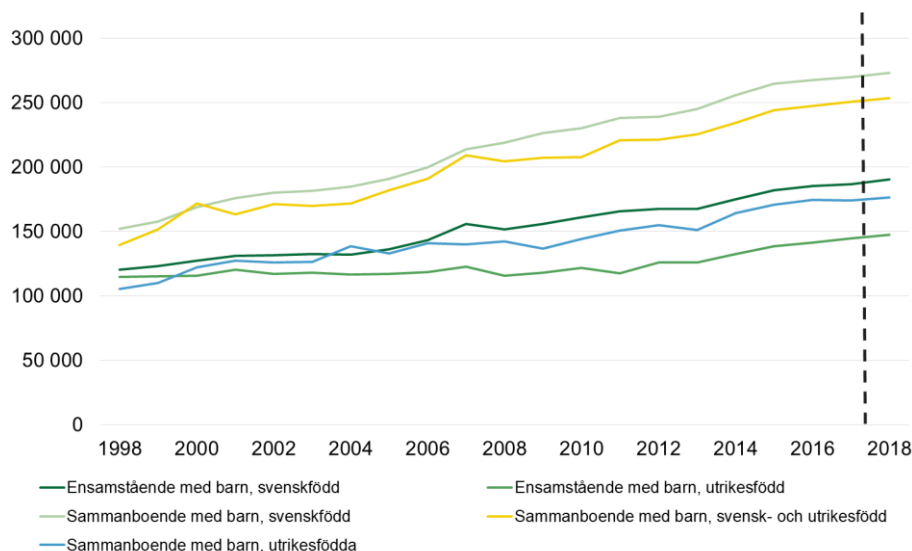
Diagram 5 Medianen för disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet i olika hushållstyper, 1998-2018. Personer 0-64 år. 2018 års penningvärde.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser Hushållens ekonomi (HEK) för perioden 1998–2013, och STAR för 2014–2017. Värderna för 2018 är en framskrivning av STAR 2017 med hjälp av FASIT.

När barnhushållen delas upp efter om de vuxna i hushållet är svensk- eller utrikesfödda visar resultaten att inkomstutvecklingen varit starkare i hushåll med sammanboende där minst en vuxen är svenskfödd än i övriga hushållstyper under den senaste tjuugoårsperioden (Diagram 6). Sedan 2013 ser dock utvecklingen annorlunda ut; det är ensamstående och sammanboende utrikesfödda som har haft den största procentuella inkomstökningen under denna period (Tabell 2). Men nivån på den disponibla hushållsinkomsten i dessa grupper ligger fortfarande lägre än bland sammanboende med minst en svenskfödd vuxen. Det är fortfarande stora skillnader i disponibel inkomst mellan hushåll med svensk- och utrikesfödda föräldrar. Lägst disponibel hushållsinkomst har ensamstående utrikesfödda kvinnor med barn.

Diagram 6 Medianen av disponibel inkomst per konsumtionsenhet i olika hushållstyper med svensk och utrikesfödda individer, 1998-2018. Personer 0-64 år. 2018 års penningvärde.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser Hushållens ekonomi (HEK) för perioden 1998–2013, och STAR för 2014–2017. Värdet för 2018 är en framskrivning av STAR 2017 med hjälp av FASIT.

Tabell 2 Medianen av disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet 2018 och förändring sedan 2013. Uppdelat på hushåll med svensk- och utrikesfödda föräldrar. Personer 0-64 år.

	Medianen av disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet år 2018	Förändring (procent) 2013-2018
Ensamstående med barn, svenskfödd	190 418	13,7
varav ensamstående kvinna	179 057	13,3
varav ensamstående man	221 710	8,8
Ensamstående med barn, utrikesfödd	147 458	16,9
varav ensamstående kvinna	140 317	14,9
varav ensamstående man	181 224	
Sammanboende med barn, svenskfödd	273 379	11,5
Sammanboende med barn, svensk- och utrikesfödd	253 710	12,5
Sammanboende med barn, utrikesfödda	176 450	16,6

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser Hushållens ekonomi (HEK) för 2013. Värdet för 2018 är en framskrivning av STAR 2017 med hjälp av FASIT.

Förekomsten av ekonomisk utsatthet bland barnhushållen är relativt stabil, men fortsatt ökande skillnader mellan hushåll med och utan barn

Ett annat sätt att undersöka huruvida familjepolitiken bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer är att studera situationen för de grupper av barnhushåll som har lägst inkomster; hushåll som lever i ekonomisk utsatthet. Förekomsten av ekonomisk utsatthet kan på flera sätt relateras till målen med den ekonomiska familjepolitiken; om resultaten visar att alltför många barnhushåll är ekonomiskt utsatta är det tveksamt att hävda att familjepolitiken på ett tillräckligt sätt bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnhushåll. På samma sätt gör ökande skillnader i förekomst av ekonomisk utsatthet mellan hushåll med och utan barn det svårt att hävda att familjepolitikens bidrag till att minska ekonomiska skillnader är tillräckligt.

Det mått på ekonomisk utsatthet som används i den här rapporten är andelen personer i hushåll vars disponibla inkomst per konsumtionsenhet är lägre än 60 procent av medianen för den disponibla hushållsinkomsten i hela befolkningen. Detta mått kallas relativt låg ekonomisk standard⁸.

Efter att ha ökat kraftigt under början av 2000-talet, särskilt bland ensamstående med och utan barn, har förekomsten av relativt låg ekonomisk standard haft en mer stabil utveckling sedan 2013 (Diagram 7). Förekomsten av relativt låg ekonomisk standard är fortfarande betydligt högre bland ensamstående med barn än bland övriga hushållstyper, men skillnaderna mellan grupperna ökar betydligt mindre än tidigare.

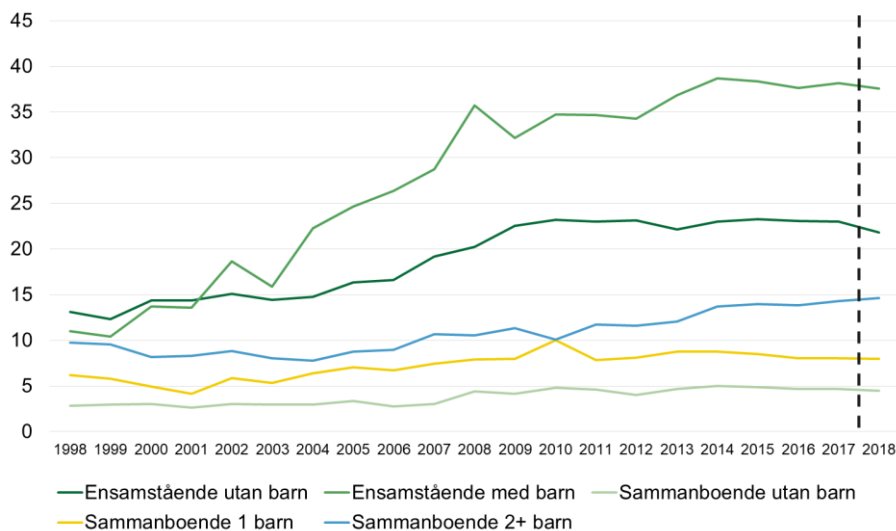
⁸ Se appendix A för en diskussion om hur man mäter ekonomisk utsatthet i allmänhet och måttet relativt låg ekonomisk standard i synnerhet.

För ensamstående med barn är dock bilden olika beroende på om föräldern är en man eller kvinna (

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser Hushållens ekonomi (HEK) för perioden 1998–2013, och STAR för 2014–2017. Värderna för 2018 är en framskrivning av STAR 2017 med hjälp av FASIT.

Tabell 3). Ensamstående kvinnor med barn har nästan dubbelt så hög förekomst av relativt låg ekonomisk standard som ensamstående män med barn, bland ensamstående kvinnor med flera barn är förekomsten av relativt låg ekonomisk standard över 50 procent och har legat på denna nivå under de senaste fem åren (ej i figur). Däremot ökar förekomsten inte för ensamstående kvinnor med barn, vilket den gör för ensamstående män med barn. Sett till samtliga barnhushåll ökar förekomsten av relativt låg ekonomisk standard svagt sedan 2013, medan den minskar svagt i hushåll utan barn. Detta kan tolkas som att skillnaderna i de ekonomiska villkoren ökar något mellan hushåll med och utan barn.

Diagram 7 Förekomsten (%) av relativt låg ekonomisk standard i olika hushållstyper, 1998-2018. Personer 0-64 år.

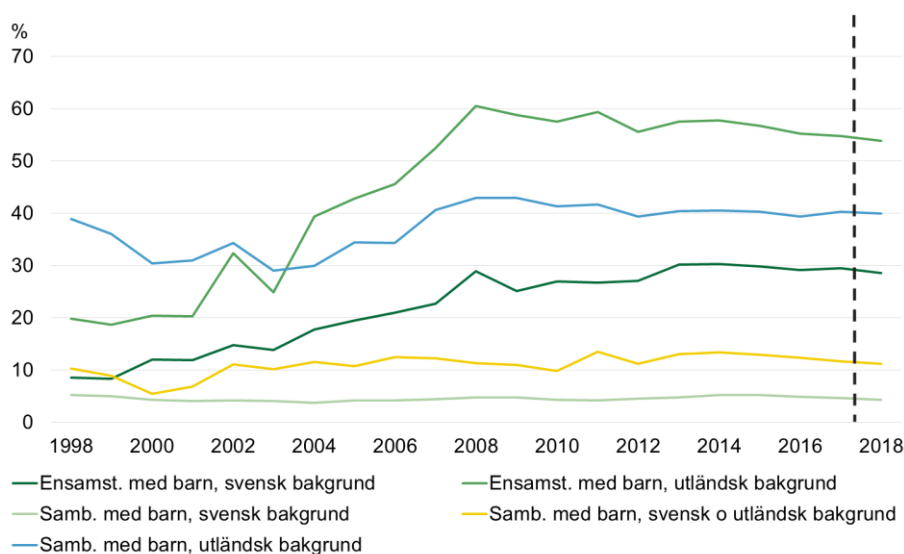
Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser Hushållens ekonomi (HEK) för perioden 1998–2013, och STAR för 2014–2017. Värderna för 2018 är en framskrivning av STAR 2017 med hjälp av FASIT.

Tabell 3 Andel med relativ låg ekonomisk standard i olika hushållstyper 2018, samt förändring mellan 2013 och 2018. Personer 0-64 år.

	Andel (%) med relativ låg ekonomisk standard 2018	Förändring (procentenheter) 2013-2018
Ensamstående utan barn	21,8	-0,3
Varav kvinnor	21,6	-1,9
Varav män	22,0	0,9
Ensamstående med barn	37,5	0,7
Varav kvinnor	43,0	0,5
Varav män	22,8	4,9
Sammanboende utan barn	4,5	-0,2
Sammanboende 1 barn	8,0	-0,8
Sammanboende 2+ barn	14,6	2,6
Samtliga i barnhushåll	16,6	0,9
Samtliga i hushåll utan barn	12,4	-2,1

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser Hushållens ekonomi (HEK) för 2013. Värden för 2018 är en framskrivning av STAR 2017 med hjälp av FASIT.

Diagram 8 visar att det är stora skillnader mellan hushåll beroende på om de vuxna är inrikes- eller utrikesfödda; i synnerhet bland hushåll med utrikesfödda vuxna är andelen som har relativ låg ekonomisk standard hög. Bland ensamstående utrikesfödda föräldrar är det över hälften som definieras som ekonomiskt utsatta enligt detta mått. Även könsskillnaderna är stora, bland ensamstående utrikesfödda kvinnor med barn har 59 procent relativ låg ekonomisk standard 2018, medan motsvarande bland ensamstående svenskfödda män med barn är 17 procent. Sedan 2013 har dock förekomsten minskat svagt flertalet grupper av barnhushåll.

Diagram 8 Förekomst av relativ låg ekonomisk standard i olika hushållstyper med svensk- och utrikesfödda vuxna, 1998-2018. Personer 0-64 år.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser Hushållens ekonomi (HEK) för perioden 1998–2013, och STAR för 2014–2017. Värdet för 2018 är en framskrivning av STAR 2017 med hjälp av FASIT.

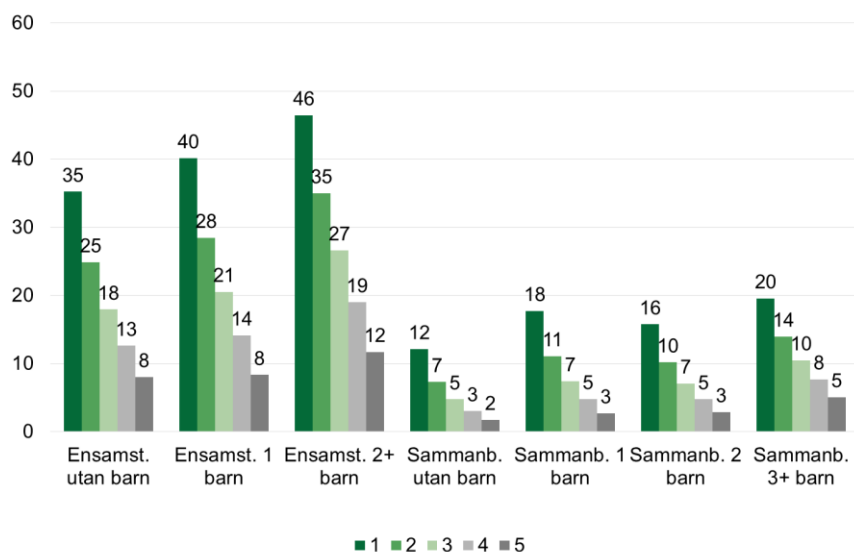
Långvarig ekonomisk utsatthet vanligast bland ensamstående flerbarnsmammor

I diagrammen ovan definierades ekonomisk utsatthet utifrån om individerna hade en låg inkomst under ett kalenderår. Det finns dock mycket som tyder på att hushåll som lever med relativ låg ekonomisk standard under flera år i följd är mer utsatta än hushåll som har låga inkomster under en kortare period (Socialstyrelsen, 2013).

I det här avsnittet beskrivs andelen personer som levt i ekonomisk utsatthet, mätt som relativ låg ekonomisk standard, under en längre period. För att kunna följa individer över flera år används här material från Longitudinell integrations databas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier (LISA), som endast innehåller information om vuxna personer. Hushållsdefinitionen är något annorlunda här jämfört med i HEK och STAR, vilket innebär att det inte går att göra några direkta jämförelser med det föregående avsnittet. Data från LISA kan inte redovisas som framskrivningar i simuleringsverktyget FASIT och därför presenteras resultaten endast fram till 2017.

Diagram 9 visar en bild som bekräftar resultaten i avsnittet ovan, trots de definitionsmässiga skillnaderna; långvarig relativ låg ekonomisk standard är vanligast bland ensamstående flerbarnsföräldrar, där 27 procent har haft relativ låg ekonomisk standard minst tre av de fem åren och 12 procent under samtliga undersökningsår. Motsvarande bland sammanboende utan barn är 5 procent (för minst tre år) och 2 procent (för samtliga år). När dessa resultat tolkas är det viktigt att ha i åtanke att detta inte speglar hur långa episoderna av relativ låg ekonomisk standard är. En del av de hushåll som definieras ha relativ låg ekonomisk standard ett år kan fortsätta ha låg ekonomisk standard efter 2017 och således övergå till gruppen med flera år av låg ekonomisk standard varefter nya mätpunktsår läggs till, eller ha en lång period av ekonomisk utsatthet bakom sig som omfattar andra år än just 2013-2017.

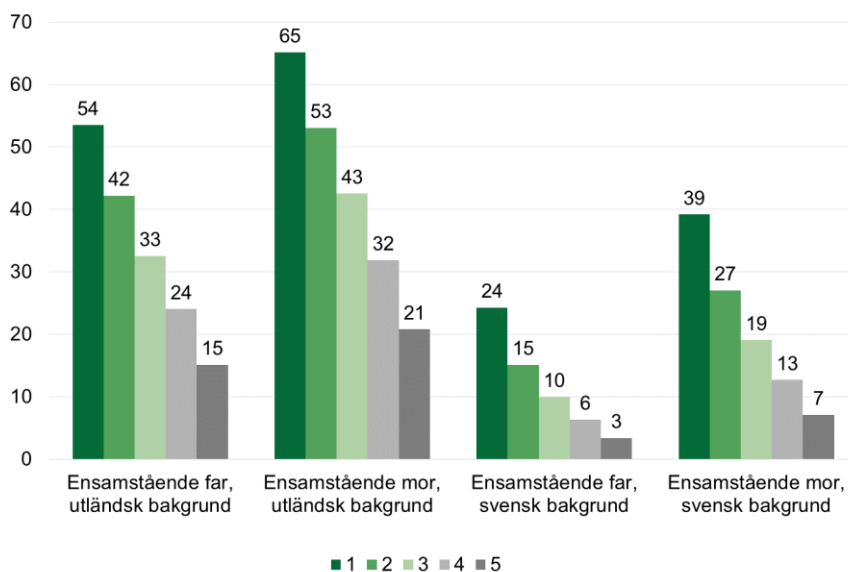
Diagram 9 Andel personer 20-64 år med relativ låg ekonomisk standard under 1-5 år under perioden 2013-2017. Redovisat efter hushållstyp år 2013.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas LISA.

När hushåll med ensamstående föräldrar delas upp med avseende på de vuxnas bakgrund visar resultaten att långvarig ekonomisk utsatthet är vanligare bland hushåll med föräldrar med utländsk bakgrund (Diagram 10). Bland ensamstående mammor med utländsk bakgrund har 43 procent haft relativ låg ekonomisk standard under minst tre av de fem åren och drygt en femtedel har haft det under samtliga undersökningsår.

Diagram 10 Andel personer 20-64 år med relativ låg ekonomisk standard under 1-5 år under perioden 2013-2017. Redovisat efter hushållstyp 2013. Ensamstående föräldrar med svensk och utländsk bakgrund.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas LISA.

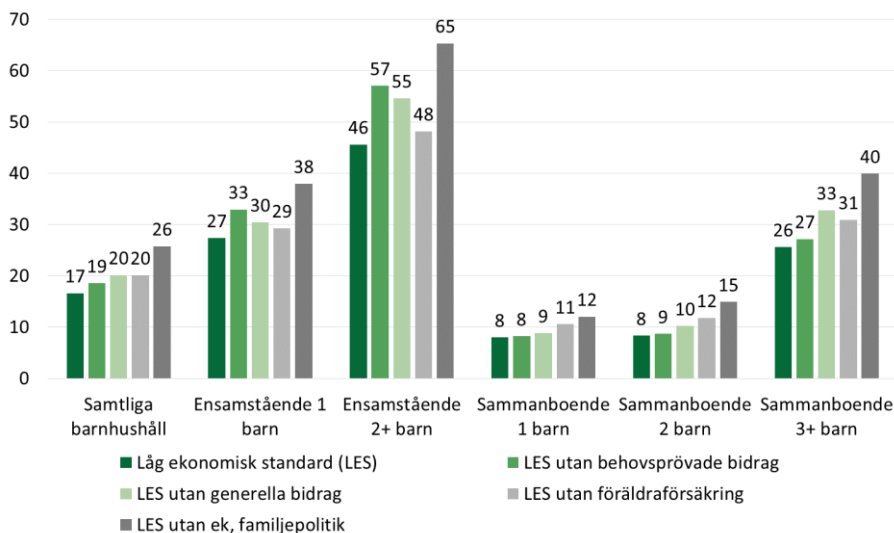
Den ekonomiska familjepolitikens betydelse för att minska den ekonomiska utsattheten är störst för ensamstående och hushåll med många barn

Av resultaten ovan kan man konstatera att det trots den ekonomiska familjepolitikens ersättningar finns en inte försumbar andel hushåll som har låg ekonomisk standard. Ett annat sätt att illustrera familjepolitikens måluppfyllnad är att beräkna hur situationen skulle se ut om familjepolitikens ersättningar helt togs bort. Detta görs med en statisk ansats, vilket innebär att förekomsten av relativ låg ekonomisk standard beräknas baserat på hushållens disponibla inkomster efter att familjepolitikens ersättningar subtraherats från denna och under ett antagande att personers beteende inte påverkas av detta⁹. Till exempel antas att de vuxna i hushållet inte börjar arbeta mer för att kompensera för de förlorade ersättningarna.

Diagram 11 visar de familjepolitiska ersättningarnas betydelse för att minska förekomsten av ekonomisk utsatthet i olika hushållstyper. Utgångspunkten är förekomsten av relativ låg ekonomisk standard, vilket 17 procent av barnhushållen beräknas ha 2018. Men om man räknar bort familjepolitikens ersättningar så skulle denna andel stiga till 26 procent. Bland ensamstående med flera barn skulle förekomsten av relativ låg ekonomisk standard öka från 46 procent till 65 procent utan familjepolitikens ersättningar. De behovsprövade bidragen har störst betydelse för att förebygga ekonomisk utsatthet bland ensamstående. Bland sammanboende med 3 eller flera barn är det istället de generella bidragen som har störst betydelse. Denna bild bekräftar resultaten i Diagram 3, där det framgår att dessa ersättningar utgör stora andelar av dessa hushållstypers disponibla inkomster. Bilden av familjepolitikens betydelse för ensamstående föräldrar drivs i hög grad av ensamstående kvinnor med barn, eftersom dessa utgör majoriteten av gruppen. Om ensamstående delas upp på kön visar resultaten att andelen med relativ låg ekonomisk standard skulle öka från 51 till 73 procent bland ensamstående kvinnor med flera barn, om familjeersättningarna räknas bort från inkomsten (ej i figur). Motsvarande för ensamstående män med flera barn är en ökning från 27 till 42 procent.

⁹ Gränsen för relativ låg ekonomisk standard behålls dessutom konstant i beräkningen. Ett alternativ vore att beräkna en ny gräns för relativ låg ekonomisk standard där den ekonomiska familjepolitikens transfereringar inte ingår. Vid en sådan jämförelse skulle skillnaden mellan andelen med relativ låg ekonomisk standard med och utan ekonomisk familjepolitik vara mindre eftersom utgångspunkten i jämförelsen skulle baseras på två olika medianer av disponibel hushållshållsinkomst.

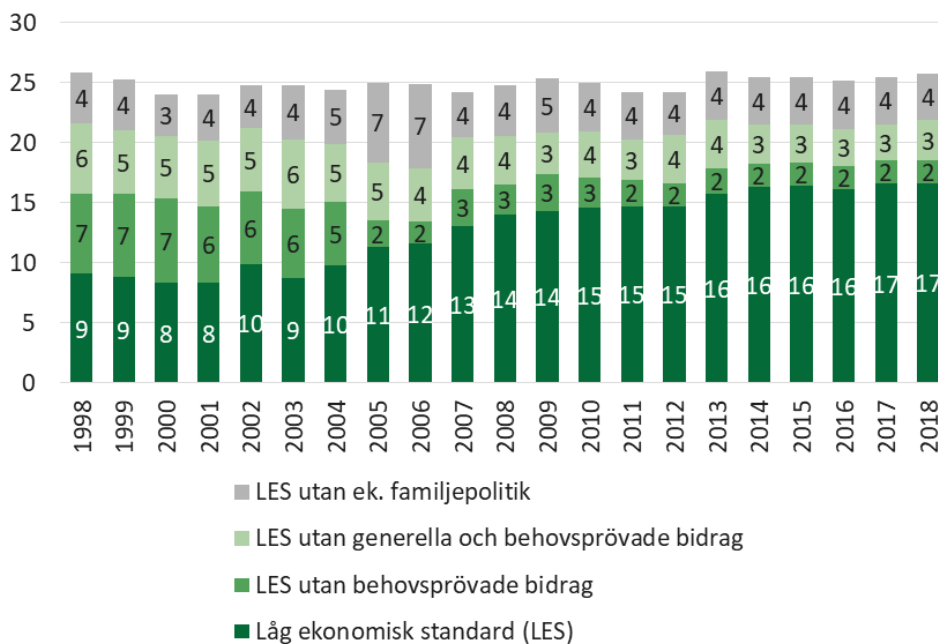
Diagram 11 Andel (%) med relativ låg ekonomisk standard 2018 om den ekonomiska familjepolitiken räknas bort från hushållets disponibla inkomst. Personer 0-64 år.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas STAR 2017, framskrivet med FASIT.

Under början av 2000-talet har familjepolitikens förmåga att förebygga ekonomisk utsatthet minskat kraftigt, i takt med att dess andel av hushållens disponibla inkomster har minskat (Diagram 12). Sedan 2013 är dock utvecklingen i princip oförändrad.

Diagram 12 Andel (%) med relativ låg ekonomisk standard 1998-2018 om den ekonomiska familjepolitiken räknas bort från hushållets disponibla inkomst. Personer 0-64 år i barnhushåll.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser Hushållens ekonomi (HEK) för perioden 1998–2013, och STAR för 2014–2017. Värdet för 2018 är en framskrivning av STAR 2017 med hjälp av FASIT.

2. Den ekonomiska familjepolitikens betydelse för den ekonomiska situationen i barnhushåll som nyligen invandrat till Sverige

I det här fördjupningskapitlet studeras den ekonomiska situationen för en speciell grupp av barnhushåll, nämligen barnhushåll med medlemmar som nyligen invandrat till Sverige. Bakgrunden till detta är att ett återkommande generellt resultat i inom ramen för det här uppdraget är att många barnhushåll med utrikesfödda vuxna har en mer ansträngd ekonomisk situation än andra grupper av barnhushåll.

Arbetsinkomsten utgör en viktig del av hushållens disponibla inkomster i stort och tidigare studier har visat att nyinvandrades väg till en stabil arbetsmarknadsanknytning kan vara lång (Forslund, Liljeberg & Åslund 2017). Hushåll med nyinvandrade personer som kommit som flyktingar till Sverige är av särskilt intresse eftersom dessa oftast inte har någon koppling till den svenska arbetsmarknaden då de invandrar. Vissa delar av de regelverk som styr den ekonomiska familjepolitikens ersättningar gör dessutom att rätten till ersättning och ersättningens storlek kan skilja sig mellan individer med och utan en stabil arbetsmarknadsanknytning. Att närmare studera denna grupp barnhushåll kan ses som ytterligare ett sätt att mäta om den ekonomiska familjepolitiken bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard i alla barnhushåll.

Resultaten visar att barnhushåll med nyinvandrade vuxna som kommit till Sverige som flyktingar eller anhöriga till flyktingar har betydligt lägre medianinkomst och högre förekomst av ekonomisk utsatthet än såväl hushåll med andra nyinvandrade (utan flyktingstatus) som barnhushållen i stort. Därmed utgör den ekonomiska familjepolitikens ersättningar en högre andel av den disponibla inkomsten i nyinvandrade flyktinghushåll än bland barnhushållen i stort. När man jämför flyktinghushåll med barn som invandrat de senaste tre åren med motsvarande grupp hushåll som invandrat under treårsperioden innan är skillnaderna små avseende disponibel inkomst och förekomst av ekonomisk utsatthet.

Migration till Sverige de senaste tio åren och begreppet nyinvandrade hushåll

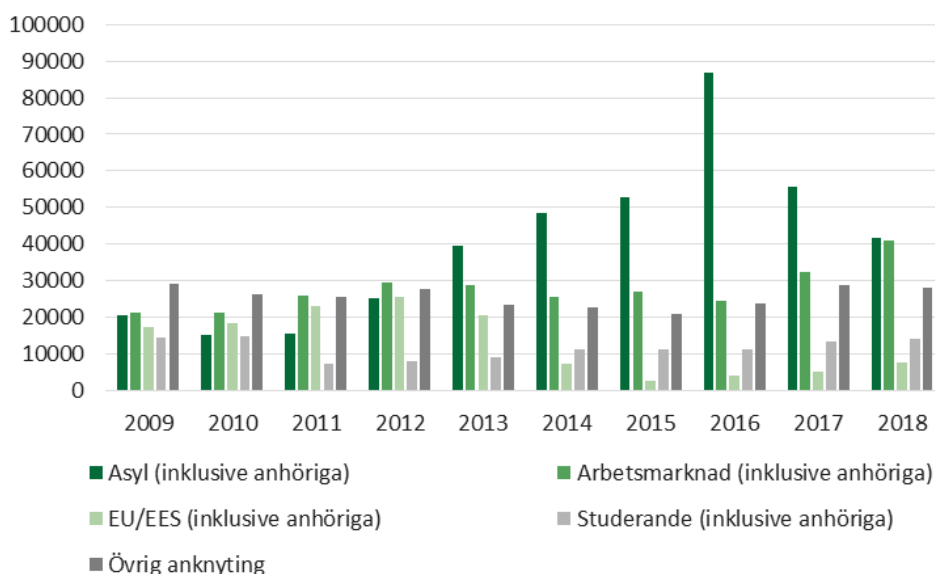
I Diagram 13 nedan redovisas antalet personer som beviljats uppehållstillstånd i Sverige under åren 2009 till 2018 uppdelat på deras grund för bosättning. Den stora migrationsvågen hösten 2015 kan noteras i form av det höga antalet uppehållstillstånd för personer med asyl eller anhöriga till personer med asylskäl under 2016. Under 2017 och 2018 minskade åter antalet beviljade uppehållstillstånd, både totalt och specifikt för asylsökande.

I den här rapporten används begreppet nyinvandrade för individer som är födda utanför Sverige, har en registrerad grund för bosättning, och har ett registrerat invandringsår som är 2015 eller senare. En individ som är nyinvandrad och som har asyl eller anhörig till en person med asyl som registrerad grund för bosättning definieras som nyinvandrad flykting¹⁰ vilket överensstämmer i hög grad med den

¹⁰ Denna grupp nyligen invandrade flyktingar med uppehållstillstånd kallas ibland "nyanlända" i litteraturen. Vi undviker den termen här eftersom vi även studerar andra grupper av nyinvandrade.

grupp individer som den mörkgröna stapeln i Diagram 13 baseras på¹¹. Ett hushåll med minst en sådan vuxen medlem räknas som ett nyinvandrat flyktinghushåll, oavsett var de andra hushållsmedlemmarna är födda. Övriga hushåll definieras som hushåll med nyinvandrade icke-flyktingar, respektive icke nyinvandrade. Klassificeringen är grov och medför alltså att hela hushållet tillskrivs en status baserat på en vuxen. Utöver detta görs en jämförelse mellan gruppen nyinvandrade hushåll och hushåll där minst en vuxen medlem har ett invandringsår mellan 2012 och 2014. Syftet här är att se hur tiden i Sverige påverkar den ekonomiska situationen. Det är dock viktigt att ha i åtanke, som alltid när grupper av individer och hushåll jämförs deskriptivt, att en rad individuella och demografiska karaktäristika (till exempel ålderssammansättning och utbildningsnivå) kan skilja grupperna av individer åt, vilka i sin tur till viss del kan förklara eventuella skillnader i till exempel disponibel hushållsinkomst.

Diagram 13 Antal beviljade uppehållstillstånd efter grund för bosättning 2009-2018.

Källa: Egna beräkningar av Migrationsverkets data (<https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Beviljade-uppehallsstillstand-oversikter.html>).

Nyinvandrade flyktingars försörjning och etablering på arbetsmarknaden

En stabil anknytning till arbetsmarknaden, och ett förvärvsarbete med den inkomst som kommer därav, utgör basen för den ekonomiska standarden både i hushåll med och utan barn. Nyinvandrades försörjning och etablering på arbetsmarknaden kan dock studeras på ett antal olika sätt och resultaten skiljer sig också i viss mån åt beroende på hur detta görs. Oavsett tillvägagångssätt visar resultaten att nyinvandrade personer med flyktingstatus har lägre sysselsättningsgrad och lägre inkomster än arbetskraften i stort.

¹¹ Utgångspunkten är alltså när personen beviljas uppehållstillstånd, inte när denne anländer till Sverige och/eller söker asyl. Eftersom asylprocessen tenderar att vara långdragen, så underskattas hur länge personerna faktiskt har befunnit sig i Sverige. Denna definition av invandring svarar dock mot den officiella och bestämmer också i hög grad vilket stöd som är tillgängligt för den nyinvandrade.

SCB:s långtidsuppföljning av flyktinvandrade personer som invandrade år 2000 visade att ungefär 80 procent hade förvärvsarbete som största inkomstkälla något av de 15 första åren i Sverige. Sammanlagt 86 procent hade ekonomiskt bistånd som huvudsaklig inkomstkälla minst ett år och de hade haft det i fem år i genomsnitt (Statistiska Centralbyrån, 2018). Forslund med kollegor (2017) studerade förstagångsinvandrare med flyktingstatus som fick uppehållstillstånd i Sverige under perioden 1990–2014. De konstaterar att inträdesprocessen på arbetsmarknaden är långsam och att sysselsättning och inkomster av arbete även på lång sikt är lägre än genomsnittet i arbetskraften i stort. Författarna menar också att mönstren är påtagligt stabila för personer som kommit under olika tidsperioder och förutsättningar.

Detta motsägs i viss mån av statistik från SCB som visar att 32 procent av kommunmottagna flyktingar som anlände 2015 definierades som förvärvsarbetande efter tre år, vilket kan jämföras med 16 procent för dem som anlände 2008¹². En rapport av Cheung och Rödin (2018) visade att sannolikheten att ha haft någon form av anställning var högre för personer som påbörjade etableringsinsatser under 2012–2015 jämfört med de som påbörjade insatser under 2011.

I en rapport från Nordiska ministerrådet (2018) jämförs nyanlända kvinnor etablering i de nordiska länderna. Resultaten visar att sysselsättningsgraden bland nyanlända personer är lägre än genomsnittet i de nordiska länderna, men att nyanlända kvinnors sysselsättningsgrad utmärker sig som särskilt låg och fortsätter att vara så under lång tid. Det mest konkreta hindret för nyanlända kvinnors arbetsmarknadsetablering anser författarna är brist på arbetslivserfarenhet och kvalifikationer som motsvarar efterfrågan. Arbetsgivares höga språkkrav och oförmåga att tillvarata den kompetens som nyanlända kvinnor har nämns också. Utöver detta menar författarna även att kvinnor som har ett stort omsorgsansvar riskerar att inte kunna delta i de nationella etableringsinsatserna. Man pekar också på att den generösa föräldraförsäkringen inte har samma arbetsfrämjande effekt för nyanlända kvinnor med en svag arbetsmarknadsanknytning, som för kvinnor som redan är etablerade på arbetsmarknaden. Även andra aspekter förknippade med familjepolitiken i en vidare bemärkelse kan fungera hämmande för etableringsprocessen. Bland annat resonerar författarna runt utrikesfödda kvinnors lägre nyttjande av barnomsorg, vilket man antar även gäller för gruppen nyanlända kvinnor.

Familjepolitiska ersättningar till nyinvandrade flyktingar

Regelverken som omfattar den ekonomiska familjepolitikens ersättningar innebär att både rätten till ersättning och ersättningens storlek kan skilja sig åt mellan nyinvandrade barnhushåll och andra grupper av barnhushåll.

Vissa av den ekonomiska familjepolitikens ersättningar är bosättningsbaserade och vissa är arbetsbaserade. Alla personer med uppehållstillstånd har rätt till barnbidrag (och i förekommande fall flerbarnstillägg) för barn under 16 år som de har boende hos sig. Även bostadsbidraget, vårdbidraget och underhållsstödet är bosättningsbaserade ersättningar, det vill säga samma regler gäller för en

¹² Egna beräkningar utifrån SCBs statistikdatabas:

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__AA__AA0003__AA0003B/MotFlyktUtbKon/?rxid=f45f90b6-7345-4877-ba25-9b43e6c6e299

nyinvandrad flykting som för övriga boende i Sverige, oavsett om man förvärvsarbetar eller inte.¹³

Föräldraförsäkringens ersättningar är helt eller till viss del arbetsbaserade. Föräldrapenningen består av lägstanivådagarna och dagar på sjukpenningnivå. Lägstanivådagarna ersätts med lika stor summa för alla med rätt till ersättning. Dagarna på sjukpenningnivå baseras, som namnet antyder, på personens sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Om personen inte har haft en inkomst i Sverige eller har tjänat mindre än 117 590 kronor på ett år får hen ersättning på en lägre, grundnivå för sjukpenningnivådagarna. År 2017 infördes en förändring i regelverket som innebär en begränsning av antalet dagar med föräldrapenning för personer som invandrar till Sverige med barn. Om barnet blir bosatt i Sverige innan det fyller 1 år får föräldrarna 480 dagar med föräldrapenning. Om barnet är 1 år eller mer när det bosätter sig i Sverige betalas föräldrapenning ut i högst 200 dagar för barnet. Om barnet är 2 år eller mer när det bosätter sig i Sverige betalas föräldrapenning ut i högst 100 dagar för barnet. Tillfällig föräldrapenning för vård av barn är en ersättning för inkomstbortfall, vilket innebär att endast personer som avstår från arbete, eller arbetslösa som avstår från a-kassa, för att vårda ett sjukt barn har rätt till ersättning.

Vid sidan av den ekonomiska familjepolitiken utgör etableringsförmåner viktiga riktade ekonomiska ersättningar till nyinvandrade flyktingar. Personer som fått uppehållstillstånd som flykting, skyddsbehövande eller anhörig till någon av dessa har möjlighet att delta i etableringsprogram via Arbetsförmedlingen och därmed erhålla etableringsersättning från Försäkringskassan. Etableringsersättning kan utbetalas även om en förälder är hemma och vårdar ett sjukt barn. Om individen erhåller föräldrapenning minskas etableringsersättningen med motsvarande belopp. Om personen har barn under 18 år boende hos sig har hen möjlighet att söka etableringstillägg. Etableringsprogrammet omfattar högst 24 månader och måste genomföras inom 36 månader från att personen får sitt personnummer. Etableringsersättningen och etableringstillägget ingår alltså inte i den ekonomiska familjepolitiken, men i beräkningen av hushållens disponibla inkomster i FASIT.

Den ekonomiska familjepolitiken av stor betydelse för ekonomin i nyinvandrade hushåll

Skillnaderna i den ekonomiska situationen mellan hushåll med och utan nyinvandrade medlemmar blir tydlig när medianen för den disponibla hushållsinkomsten per konsumtionsenhet redovisas (Tabell 4). Högst medianinkomst har hushåll bestående av samboende som definierats som icke-nyinvandrade och som inte har barn. Denna grupps medianinkomst är tre gånger så hög som medianinkomsten i hushåll med nyinvandrade med flyktingstatus, som har flera barn. Generellt kan man notera en gradient inom olika hushållstyper, där hushåll med icke-nyinvandrade har högst inkomst, följt av nyinvandrade icke-flyktingar och sedan hushåll med nyinvandrade flyktingar. Detsamma gäller för förekomsten av relativt låg ekonomisk standard; hushåll med ensamstående nyinvandrade flyktingföräldrar har en förekomst av relativt låg ekonomisk standard på 67 procent och nyinvandrade

¹³ Det är dock värt att notera att man bara kan få bostadsbidrag för en bostad som man äger eller hyr i första eller andra hand. Bostadsbidrag kan inte sökas som inneboende. För underhållsstödet gäller att detta kan sökas även om barnets andra förälder inte bor i Sverige.

flyktinghushåll med samboende med flera barn är förekomsten drygt 75 procent. Detta kan jämföras med samtliga barnhushåll, där knappt 17 procent definieras ha relativt låg ekonomisk standard 2018.

Tabell 4 Medianen av disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet och prevalensen av relativt låg ekonomisk standard 2018. Uppdelat på hushållstyper, invandringsstatus och grund för bosättning. Personer 0-64 år.

Hushållstyp	Medianen av disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet 2018	Andel (%) med relativt låg ekonomisk standard 2018
Sammanboende utan barn		
ej nyinvandrad	362 270	4,1
nyinvandrad, ej flykting	251 255	17,4
nyinvandrad, flykting	199 709	30,6
Sammanboende med 1 barn		
ej nyinvandrad	289 751	6,3
nyinvandrad, ej flykting	195 429	30,4
nyinvandrad, flykting	144 146	55,9
Sammanboende med 2+ barn		
ej nyinvandrad	247 844	11,9
nyinvandrad, ej flykting	170 348	41,4
nyinvandrad, flykting	118 363	75,3
Ensamstående utan barn		
ej nyinvandrad	253 708	20,9
nyinvandrad, ej flykting	225 683	29,5
nyinvandrad, flykting	134 075	58,5
Ensamstående med 1+ barn		
ej nyinvandrad	177 341	36,4
nyinvandrad, ej flykting	174 049	40,7
nyinvandrad, flykting	128 400	67,0
Samtliga barnhushåll	242 862	16,6

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas STAR 2017, framskrivet med hjälp av FASIT.

När olika invandringskohorter jämförs med avseende på medianinkomst och förekomst av relativt låg ekonomisk standard är det tydligt att det är stora skillnader mellan hushållstyper framförallt med avseende på om man har barn eller inte, samt om hushållet har medlemmar med flyktingstatus eller inte (Tabell 5). Bland hushållen utan barn är hushållsinkomsten högre för den kohort som varit längre i landet (2012-2014) i jämförelse med den nyinvandrade kohorten (2015-2017). Detta gäller både flyktinginvandrade och icke flyktingar. Men bland barnhushåll, särskilt barnhushåll med flyktinginvandrade, är skillnaderna i inkomst och förekomst av relativt låg ekonomisk standard små mellan kohorterna. En möjlig tolkning av detta är att arbetsmarknadsinträdet tar längre tid för flyktingar med barn, vilket är i linje med resultaten från Nordiska ministerrådets rapport (2018) om nyanlända kvinnors

etablering, som pekar på att personer med stort omsorgsansvar kan ha svårt att delta i t.ex. etableringsinsatser. Men resultaten kan också bero på skillnader i t.ex. ålder och utbildningsgrad mellan barnhushållen med flyktingar och övriga nyinvandrade. Det är även troligt att barnens ålder kan vara av betydelse för huruvida arbetsmarknads-etableringen fördröjs, vilket tidigare studier har pekat på (Vikman 2013).

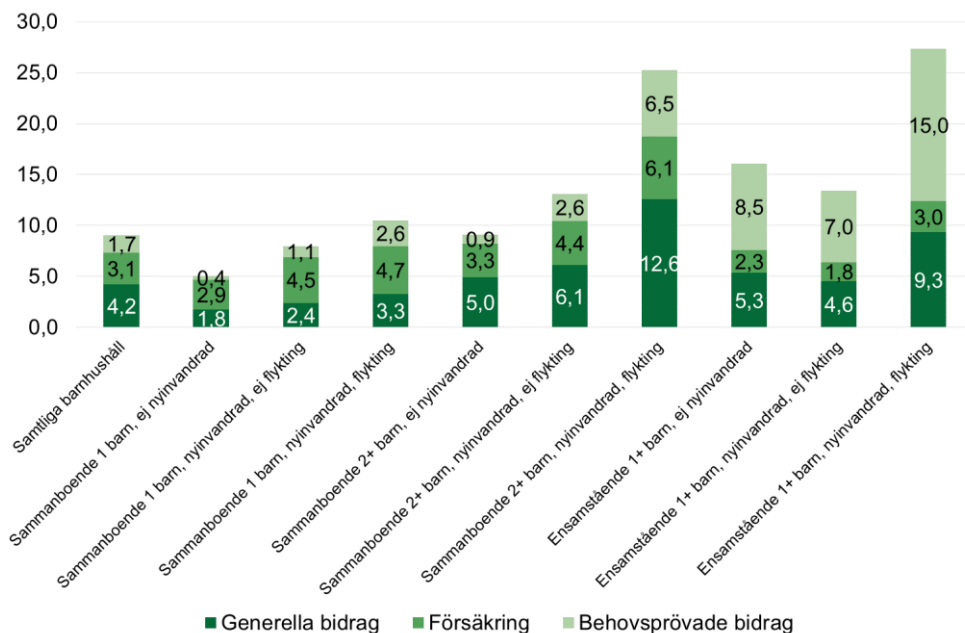
Tabell 5 Medianen av disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet samt prevalensen av relativ låg ekonomisk standard 2018. Uppdelat på hushållstyper, invandringsår och grund för bosättning. Personer 0-64 år.

Hushållstyp	Medianen av disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet 2018	Andel (%) med relativ låg ekonomisk standard 2018
Invandringsår 2012-2014		
ej flykting, ej barn	265 378	16,0
flykting, ej barn	183 574	37,6
ej flykting, 1+ barn	187 130	33,6
flykting, 1+ barn	127 651	68,4
Invandringsår 2015-2017		
ej flykting, ej barn	245 332	21,1
flykting, ej barn	151 183	51,2
ej flykting, 1+ barn	180 396	36,8
flykting, 1+ barn	122 784	71,1
Samtliga barnhushåll	242 862	16,6

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas STAR 2017, framskrivet med hjälp av FASIT.

Diagram 14 visar att den ekonomiska familjepolitikens ersättningar utgör en större andel av den disponibla hushållsinkomsten i hushåll med nyinvandrade flyktingar än bland övriga hushållstyper. Det är förväntat givet gruppens lägre medianinkomster, som visats ovan. Bland hushåll med sammanboende med nyinvandrade flyktingar med flera barn utgörs drygt 25 procent av den disponibla hushållsinkomsten av familjepolitiska ersättningar, vilket kan jämföras med drygt 9 procent bland sammanboende icke-nyinvandrade med flera barn. Största andelen av den disponibla hushållsinkomsten utgör familjeersättningarna för ensamstående nyinvandrade flyktinghushåll, drygt 27 procent. I övrigt har de olika ersättningstypernas relativa betydelse liknande mönster som för icke-nyinvandrade, det vill säga behovsprövade bidrag har stor betydelse för ensamstående och de generella bidragen har stor betydelse för både ensamstående och sammanboende med många barn.

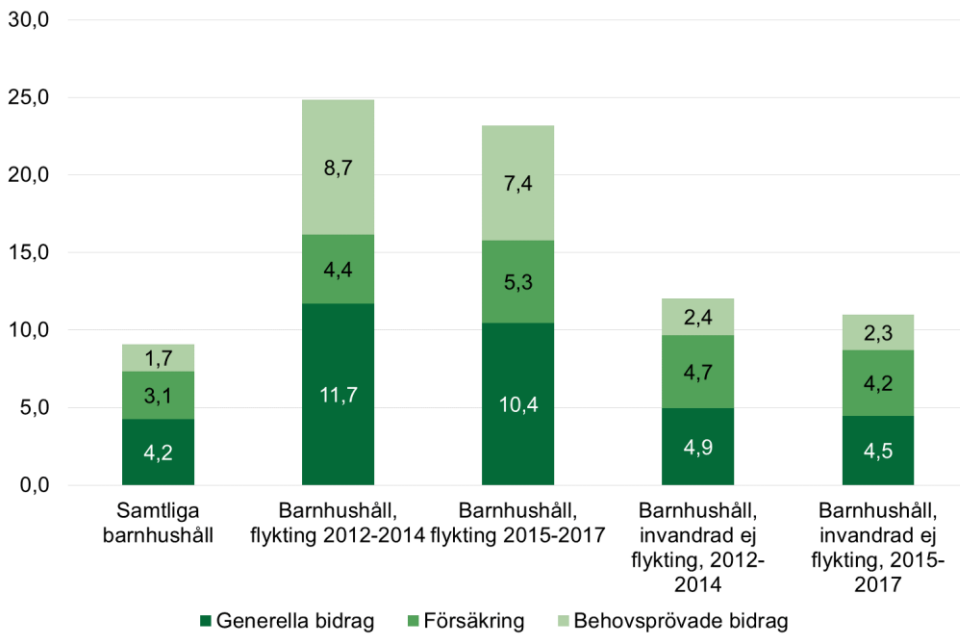
Diagram 14 Den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel hushållsinkomst 2018, uppdelat i hushåll efter invandringstatus och grund för bosättning. Personer 0-64 år.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas STAR 2017, framskrivet med hjälp av FASIT.

I Diagram 15 jämförs den ekonomiska familjepolitikens betydelse för hushåll med nyinvandrade med hushåll där en hushållsmedlem har invandrat under treårsperioden innan. Resultaten visar att den ekonomiska familjepolitikens ersättningar utgör en större andel av hushållsinkomsten i hushåll med medlemmar som invandrat de senaste 6 åren än bland barnhushållen i stort. Skillnaderna är små mellan hushåll där medlemmar invandrat 2012-2014 respektive 2015-2017. Däremot finns skillnader beroende på invandringsgrund, där hushåll med medlemmar med flyktingstatus får en större andel av sin inkomst från familjepolitiken. En möjlig tolkning av detta är att grunden för bosättning påverkar arbetsmarknadsetableringen vilket i sin tur påverkar hushållsinkomstens storlek och därmed hur stor andel familjeersättningarna utgör av denna.

Diagram 15 Den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel hushållsinkomst i hushåll med invandrade medlemmar 2018. Uppdelat på invandringsår och grund för bosättning. Personer 0-64 år.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas STAR 2017, framskrivet med hjälp av FASIT.

3. Den ekonomiska familjepolitikens bidrag till att minska de ekonomiska skillnaderna mellan hushåll med och utan barn

I kapitel 1 redovisades bland annat barnhushållens inkomstutveckling över tid. Resultaten visade att inkomstskillnaderna mellan hushåll med och utan barn ökade kraftigt under början av 2000-talet, men att barnhushållen de senaste fem åren har haft liknande procentuell ökning av medianinkomsten som för sammanboende utan barn. I det här kapitlet undersöks familjepolitikens omfördelande effekter, det vill säga hur ersättningarna bidrar till att minska inkomstskillnaderna i samhället i stort. Eftersom hushåll med barn generellt har lägre inkomster än hushåll utan barn kan detta ses som en indikator på i vilken grad familjepolitiken når målet om att bidra till minskade skillnader mellan hushåll med och utan barn.

Här redovisas i vilken utsträckning transfereringar från den ekonomiska familjepolitiken påverkar fördelningen av den disponibla inkomsten i hela befolkningen, mätt som Gini-koefficienten¹⁴. Gini-koefficienten är ett mått på inkomstspridningen inom ett land eller en grupp. Koefficienten kan anta värden mellan 0 och 1, där ett lågt värde indikerar mindre ekonomiska skillnader (0 betyder att inkomsten är helt jämnt fördelad och 1 betyder att en person får alla inkomster i det samhälle man studerar).

Resultaten visar att den ekonomiska familjepolitiken bidrar till att minska inkomstskillnaderna i samhället. Totalt minskar de familjepolitiska transfereringarna Gini-koefficienten med drygt 3 procent. Tydligast omfördelande effekt har de behovsprövade bidragen. Utvecklingen av familjepolitikens omfördelande effekt har varit i princip oförändrad de senaste sex åren, men sedan 2017 syns en svag ökning.

Den ekonomiska familjepolitikens omfördelande effekt har stabiliserats

I Tabell 6 visas olika inkomstslags koncentrationskoefficienter och deras bidrag till Gini-koefficienten. Koncentrationskoefficienterna visar hur de olika inkomstslagen och ersättningarna påverkar den totala inkomstspridningen. Ju högre värde, desto starkare är inkomstkällan koncentrerad till dem med hög inkomststandard.¹⁵ Koncentrationskoefficienten för de familjepolitiska transfereringarna är negativ, vilket innebär att de till största delen tillfaller hushåll med låga inkomster. Den andra kolumnen i tabellen visar olika transfereringar som dess andel av den disponibla hushållsinkomsten. Faktorinkomsten (summan av löne-, företagar- och kapitalinkomster innan skatt) och positiva transfereringar (däribland familjeersättningarna) minus negativa transfereringar (huvudsakligen skatter) bildar den sammanlagda disponibla hushållsinkomsten. I kolumn tre kan noteras att Gini-

¹⁴ Mer om Gini-koefficienten i metodbilagan, appendix A.

¹⁵ Koncentrationskoefficienterna visar hur de olika typerna av inkomst fördelar sig över inkomstskalan när personerna rangordnas efter disponibel inkomst per konsumtionsenhet. Koncentrationskoefficienten kan anta värden mellan -1 och 1. Om koncentrationskoefficienten för ett visst inkomstslag är lägre än Gini-koefficienten för disponibel inkomst per konsumtionsenhet betyder det att inkomstslaget bidrar till att jämna ut skillnaderna i disponibel inkomst mellan hushåll. Motsatt gäller dock för negativa transfereringar, där en hög koncentrationskoefficient innebär en omfördelande effekt. Mer om koncentrationskoefficienten i metodbilagan, appendix A.

koefficienten för den totala disponibla inkomsten är 0,3.¹⁶ Kolumn fyra visar att den ekonomiska familjepolitiken minskar Gini-koefficienten med 3 procent, vilket innebär att dessa transfereringar bidrar till att minska inkomstojämlikheten. Störst omfördelande effekt har de behovsprövade bidragen.

Tabell 6 Olika inkomstslags betydelse för de totala inkomstskillnaderna 2018. Samtliga personer.

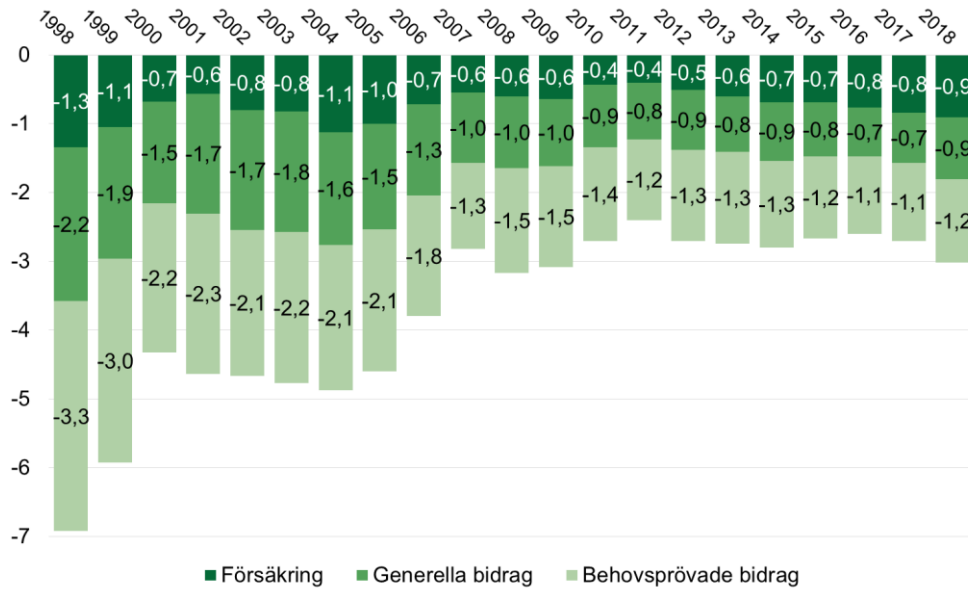
	Andel av ekonomisk standard	Koncentrationskoefficient	Bidrag till Gini
Faktorinkomst	102,6	0,4	147,8
Övriga transfereringar	26,9	0,0	1,3
Familjepolitiska transfereringar	4,8	-0,2	-3,0
FP, försäkring	2,0	-0,1	-0,9
FP, generella transfereringar	1,9	-0,1	-0,9
FP, behovsprövade transfereringar	0,8	-0,4	-1,2
Negativa transfereringar	-34,3	0,4	-46,1
Disponibel inkomst	100,0	0,3	100,0

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas STAR 2017, framskrivet med hjälp av FASIT.

De familjepolitiska transfereringarnas omfördelande effekt har minskat kraftigt under den senaste tjugoårsperioden, men sedan 2013 har utvecklingen varit relativt stabil (Diagram 16). Mellan 2017 och 2018 syns en svag ökning av den omfördelande effekten. Utvecklingen är samstämmig med de resultat som presenterats i kapitel 1; under början av 2000-talet minskade den ekonomiska familjepolitikens andel av hushållens inkomster, andelen barnhushåll med relativt låg ekonomisk standard ökade, familjepolitikens förmåga att förhindra ekonomisk utsatthet minskade och dess omfördelande effekt likaså. Sedan omkring 2010 har denna generella utveckling mattats av och de senaste 1-2 åren kan man till och med se att familjepolitiken ökar sin betydelse enligt vissa indikatorer. Utvecklingen mellan 2017 och 2018 ska dock tolkas med försiktighet eftersom resultaten för 2018 är baserade på en framskrivning av 2017 års data.

¹⁶ Både faktorinkomsten och de negativa transfereringarna har en koncentrationskoefficient som är högre än Gini-koefficienten (0,45 respektive 0,42). Det beror på att inkomsterna och skatteinbetalningarna är större högre upp i inkomstfördelningen.

Diagram 16 Den ekonomiska familjepolitikens omfördelade effekt för hela befolkningen (bidrag till Gini-koefficienten), 1998-2018.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser Hushållens ekonomi (HEK) för perioden 1998–2013, och STAR för 2014–2017. Värdet för 2018 är en framskrivning av STAR 2017 med hjälp av FASIT.

4. Den ekonomiska familjepolitikens bidrag till ett jämställt föräldraskap

Flera studier har visat att föräldraförsäkringen spelar stor roll för föräldraansvaret och föräldrarnas position på arbetsmarknaden. Detta påverkar i sin tur jämställdhet mellan könen, jämlikhet mellan socioekonomiska grupper och barns tillgång till båda sina föräldrar tidigt i livet (Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi 2015).

Föräldraförsäkringen består av tre ersättningar: föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning¹⁷. Föräldrapenningen ger möjlighet för både kvinnor och män att vara hemma från arbetet med ersättning under 480 dagar med anledning av barns födelse. Av dessa ersätts 390 dagar på sjukpenningnivå. Rätten till ledighet från arbetet regleras av föräldraledighetslagen (SFS 1995:584) och är mer generös än rätten till ersättning. Detta innebär att en förälder kan ta föräldraledigt utan ersättning i form av föräldrapenning, vilket brukar kallas att "sprida på dagarna". Tillfällig föräldrapenning vid vård av sjukt barn kan betalas ut till den som avstår från att arbeta för att vårda ett sjukt barn som inte har fyllt 12 år och kan betalas ut under maximalt 120 dagar för varje barn och år¹⁸.

Tre resultatindikatorer som har inverkan på ett jämställt föräldraskap beskrivs i det här kapitlet; föräldrarnas andel av uttagna föräldrapenningdagar under barnets två första år, föräldrarnas andel av skattade föräldraledighetsdagar under barnets två första år¹⁹, samt föräldrarnas andel uttagna tillfälliga föräldrapenningdagar under perioden när barnet är mellan 2 och 4 år. När båda föräldrarna tar mellan 40 och 60 procent av det totala antalet dagar betraktas det som ett jämställt uttag av dagar och fungerar som ett mått på jämställdhet i föräldraskapet. Resultaten indikerar att uttaget av tillfällig föräldrapenning och skattad föräldraledighet fördelas något mer jämställt i de senaste barnkullarna jämfört med fördelningen i tidigare barnkullar. Avseende uttagen av föräldrapenning, ökar inte jämställdheten mellan de två sista barnkullarna. Sammantaget kan det sägas att utvecklingen mot ett jämställt föräldraskap sker långsamt.

Fördelning av föräldrapenning oförändrad mellan barnkullarna födda 2015 och 2016

Andelen föräldrar som delar jämnt på föräldrapenning under barnets två första år är oförändrat mellan barnkullarna födda 2015 och 2016. Totalt 17 procent av föräldrapar delar jämt på uttaget (Diagram 17) och papporna tar ut i genomsnitt 25 procent av föräldrapenningen under barnets två första år (ej i figur). Det är en högre andel bland föräldrar med högre utbildning som delar jämnt på föräldrapenningen.

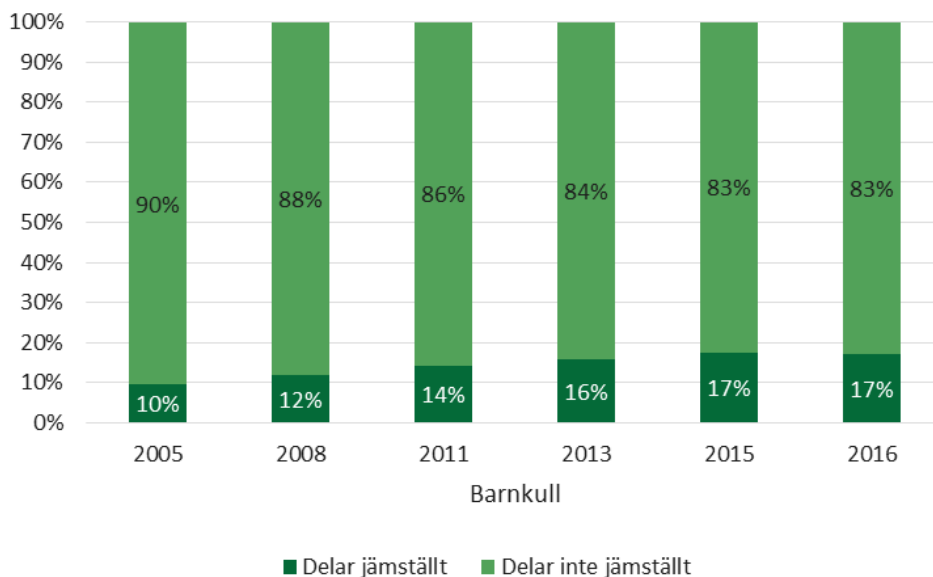
¹⁷ I det här kapitlet studeras dock inte graviditetspenningen.

¹⁸ Utöver vård av sjukt barn kan tillfällig föräldrapenning utbetalas för ledighet i samband med barns födelse eller adoption, kontaktdagar till föräldrar till barn som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och i samband med att ett barn under 18 år avlider. Tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn utgör huvuddelen av utbetalningarna.

¹⁹ Genom att länka samman utbetalningar av föräldrapenning är det (under vissa viktiga antaganden) möjligt att uppskatta även längden på den sammanlagda föräldraledigheten och hur den är fördelad inom föräldraparen. Sedan 2014 håller antagandena kring ledighetsperioder högre kvalitet i MiDAS. I metodbilagan, appendix A, beskrivs antagandena bakom den skattningarna närmare.

Svenskfödda föräldrar delar dagarna jämnt i högre utsträckning än föräldrar födda utanför Sverige.

Diagram 17 Andel föräldrapar som delar jämställt på föräldrapenning under barnets två första år.

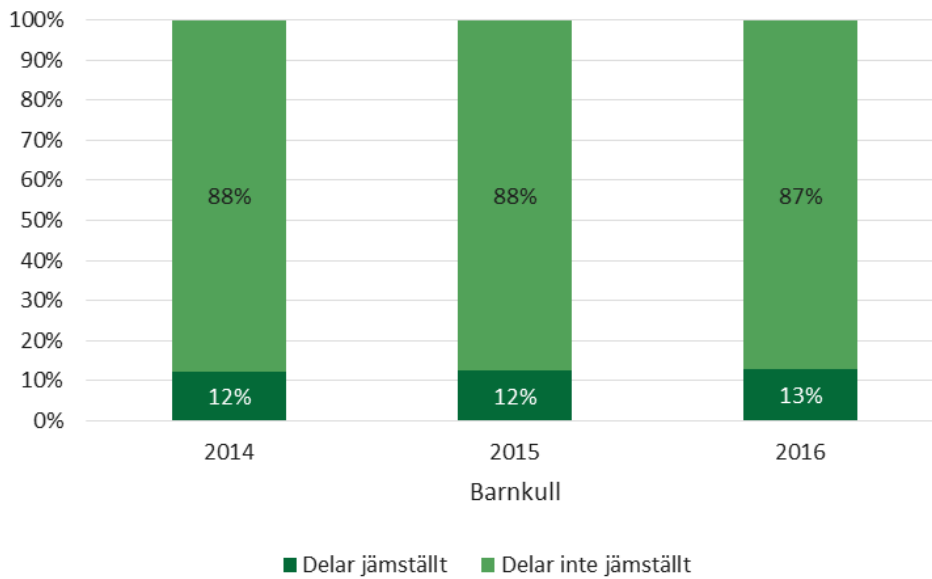

Källa: Försäkringskassans datalager Store.

Pappornas andel av föräldraledighet är något högre för årskull 2016 än 2015

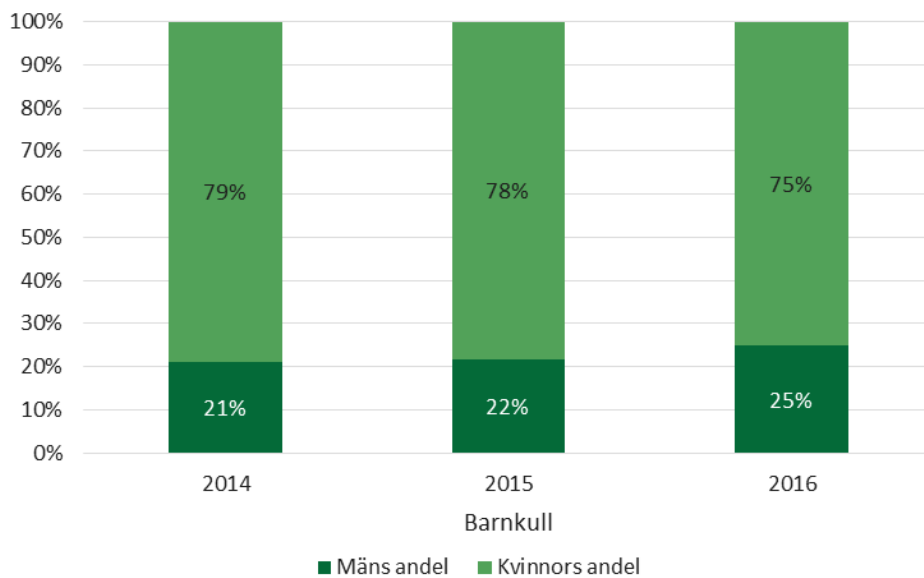
Andelen föräldrapar som delar jämt på den skattade föräldraledigheten har ökat med 1 procentenhet från 12 till 13 procent (Diagram 18), där pappans andel av föräldraledigheten ökat med 3 procentenheter från 22 till 25 procent. (Diagram 19) Det är bland de högre utbildade som ökningen i jämställd föräldraledighet har ägt rum (ej i figur). Svenskfödda föräldrar delar jämställt på föräldraledigheten i högre utsträckning än föräldrar födda utanför Sverige. Föräldraledigheten kan betraktas som mer relevant än föräldrapenningen vad gäller jämställhet då den innefattar både dagar med barn med ersättning och dagar med barn utan ersättning.

Diagram 18 Andel föräldrapar som delar jämställt på föräldraledigheten under barnets två första år.

Källa: Försäkringskassans datalager Store.

Diagram 19 Pappornas och mammornas genomsnittliga andel av föräldraledigheten under barnets två första år

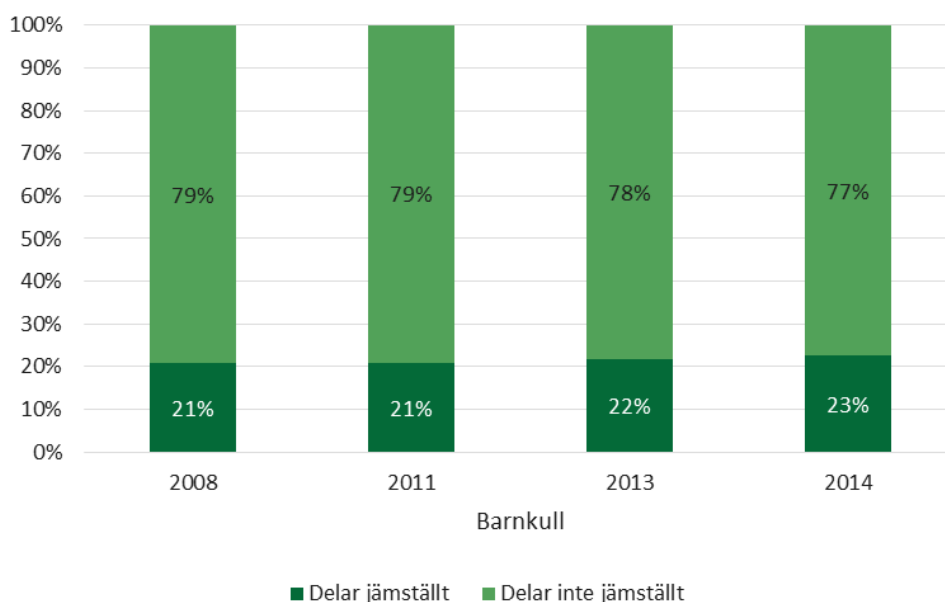

Källa: Försäkringskassans datalager Store.

Något vanligare att föräldrapar delar jämställt på tillfällig föräldrapenning för årskull 2014 än 2013

Även andelen föräldrapar som delar jämställt på tillfällig föräldrapenning när barnet är mellan 2 och 4 år ökade från 22 till 23 procent för barnkullen 2014 relativt barnkullen 2013 (Diagram 20). Däremot har pappors genomsnittliga andel av tillfällig föräldrapenning inte ändrats under samma period, utan utgör 42 procent av dagarna. Det inte lika stora skillnader mellan utbildningsnivåer och födelseland i uttag av tillfällig föräldrapenning som det är i uttag av föräldrapenning och föräldraledighet (ej i figur).

Diagram 20 Andel föräldrapar som delar jämställt på tillfällig föräldrapenning under perioden när barnet är mellan 2 och 4 år

Källa: Försäkringskassans datalager Store.

Det finns köns- och socioekonomiska skillnader i föräldraansvarsfördelning, men föräldraförsäkringen bidrar ändå till målet om ett jämställt föräldraskap

De familjepolitiska resultatindikatorerna som vi fokuserar på i detta avsnitt, det vill säga andelen föräldrapar som delar jämställt på dagar med föräldrapenning, skattad föräldraledighet och tillfällig föräldrapenning indikerar att familjepolitiken bidrar till målsättningen om jämställt föräldraskap. Andelen föräldrapar som delar jämnt på dagarna ökar marginellt för både tillfällig föräldrapenning och skattad föräldraledighet. Däremot så är det en skillnad mellan högutbildade och lågutbildade i uttag av skattad föräldraledighet och föräldrapenning, där det är mer jämställt fördelat bland föräldrar med högre utbildning samt bland svenskfödda föräldrar. Familjepolitiken bidrar via föräldraförsäkringen till målet om ett jämställt föräldraskap, men det är en väsentlig bit kvar tills målsättningen om en jämn könsfördelning av uttag av föräldraförsäkringsdagarna är uppnådd.

5. Diskussion

När familjepolitiken sina mål?

Syftet med den här rapporten är att analysera den ekonomiska familjepolitikens måluppfyllnad. Avseende det första målet, att bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer, kan man från resultaten dra slutsatsen att familjepolitiken bidrar till att höja barnhushållens ekonomiska standard. Efter en period under början av 2000-talet då familjepolitiken utgjorde en allt mindre del av barnhushållens disponibla inkomster har utvecklingen planat ut och enligt vissa indikatorer rentav vänt det senaste åren. En möjlig anledning till detta kan vara de förstärkningar av de generella och behovsprövade bidragen som gjorts de senaste åren. Men trots detta lever nästan 17 procent av barnhushållen i vad som betecknas som ekonomisk utsatthet. Ett återkommande resultat är att detta är mest förekommande bland barnhushåll med ensamstående kvinnor och utrikesfödda föräldrar. Resultaten från årets fördjupningskapitel visar att även gruppen nyinvandrade flyktinghushåll har låg disponibel inkomst och en hög förekomst av ekonomisk utsatthet.

Det andra målet är att bidra till att minska de ekonomiska skillnaderna mellan hushåll med och utan barn. Här visar resultaten att barnhushållen har haft ungefär samma procentuella inkomstutveckling som hushåll utan barn under den senaste femårsperioden. Utvecklingen sker dock från en betydligt lägre absolut inkomstnivå och efter en period under början av 2000-talet då inkomstskillnaderna mellan hushåll med och utan barn ökade kraftigt. På frågan om familjepolitiken bidrar till att minska inkomstskillnaderna är svaret dock ja, de familjepolitiska transfereringarna bidrar till att minska Gini-koefficienten med 3 procent 2018. Detta är dessutom en svag ökning i den omfördelande effekten från året innan, även om resultatet av 2018 ska tolkas med försiktighet.

Slutligen, familjepolitikens tredje mål är att bidra till ett jämställt föräldraskap. Detta undersöks med tre indikatorer; jämställt nyttjande av föräldrapenning, skattad föräldraledighet och tillfällig föräldrapenning. Andelen föräldrapar som delar jämnt på dagarna har ökar lite (1 procentenhet) för både tillfällig föräldrapenning och skattad föräldraledighet mellan barnkullarna födda 2013 och 2014, däremot så är andelen föräldrapar som delar jämnt på dagarna med föräldrapenning oförändrat. Trots att ökningarna i jämnt uttag föräldraförsäkringen är marginella kan föräldraförsäkringen som konstruktion i sig betraktas som ett bidrag till jämställt föräldraskap.

Vad påverkar utvecklingen över tid?

För ett flertal resultatindikatorer finns ett gemensamt mönster i utvecklingen under den senaste tjugoårsperioden; Under början av 2000-talet skedde kraftiga förändringar, inkomstskillnaderna ökade, den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel inkomst, och dess omfördelande effekt minskade, medan förekomsten av relativt låg ekonomisk standard ökade. Omkring 2012-2013 planade utvecklingen ut och för några indikatorer kan en vändning anas de senaste 1-2 åren.

En viktig bakgrund till att den ekonomiska familjepolitiken under 2000-talet har fått allt mindre betydelse för barnhushållens ekonomi, är den kraftiga reallöneökning som skett under samma tidsperiod. Inkomstutvecklingen för barnhushållen under

2000-talet speglar en generell ekonomisk utveckling i Sverige med en ökning av både de lägsta och högsta inkomsterna (Finansdepartementet 2017b). De högsta inkomsterna har dock ökat snabbare än inkomsterna i mitten av inkomstfördelningen, vilka i sin tur har ökat snabbare än de lägre inkomsterna. Även inkomstjämligheten, mätt med Gini-koefficienten, har ökat mer i Sverige än i något annat OECD-land under de senaste 30 åren. Det är dock till viss del en effekt av demografiska och strukturella förändringar, till exempel en ökad andel ensamhushåll (Robling och Pareliussen 2017).

En fråga av avgörande betydelse för den ekonomiska familjepolitikens betydelse för ekonomisk levnadsstandard och för omfördelning är vilken koppling ersättningarna har till priser respektive inkomster. Av den ekonomiska familjepolitikens ersättningar indexeras idag vårdbidraget och de delar av föräldraförsäkringen som baseras på den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) mot prisutvecklingen. Individer som däremot saknar SGI har rätt till ersättning på föräldraförsäkringens grundnivå, vilken inte indexeras, utan fastställs nominellt, vilket innebär att förändringar av beloppet måste föregås av politiska beslut. Detsamma gäller underhållsstödet, bostadsbidraget och barnbidraget.

En viktig slutsats är att när nominellt fastställda ersättningar inte följer pris- eller inkomstutvecklingen får det ekonomiska konsekvenser för mottagarna av dessa ersättningar. Störst är konsekvenserna för personer med en svag förankring på arbetsmarknaden, eftersom de ofta får flera ersättningar samtidigt och en större andel av dessa individer får sin huvudsakliga försörjning från olika typer av transfereringar (Finansdepartementet 2017b). Resultaten i den här rapporten visar att den ekonomiska familjepolitiken, framförallt de generella och de behovsprövade bidragen, som i hög grad utgörs av icke-indexerade ersättningar, har minskat sin andel av barnhushållens disponibla inkomster under 2000-talet. För flera indikatorer kan man dock skönja en stabiliserande utveckling sedan omkring 2012-2013 och 2018 kan man till och med ana en svag ökning, även om denna ska tolkas med försiktighet. De förändringar som har införts de senaste åren inom de behovsprövade och generella bidragen, exempelvis höjningen av delar av bostadsbidraget 2012 och 2014 och höjningen av underhållsstödet 2015 och 2017, samt inom barnbidraget under 2017 och 2018 tycks ha givit effekt. Det är dock viktigt att framhålla att de indikatorer som presenteras i den här rapporten är utformade för att ge en översiktlig bild av utvecklingen för aggregerade grupper av hushåll och på den nivån kommer effekterna av justeringar oftast att framstå som relativt små. Mer djupgående analyser av effekter av specifika regeländringar och särskilda undergrupper ligger utanför ramen för denna rapport.

Hur når man de mest utsatta grupperna?

Ett återkommande resultat i Försäkringskassans rapporter om barnhushållens ekonomi är att förekomsten av ekonomisk utsatthet är högre i vissa grupper av barnhushåll än i andra. Ensamstående föräldrar, framförallt ensamstående kvinnor, utrikesfödda föräldrar och familjer med många barn har lägre disponibla hushållsinkomster, högre förekomst av ekonomisk utsatthet och är mer beroende av den ekonomiska familjepolitikens ersättningar.

Ett sätt att nå måluppfyllnad för den ekonomiska familjepolitikens två första mål är att rikta insatser till de barnhushåll som har lägst inkomster, oavsett om det handlar om ersättningar utbetalda av Försäkringskassan eller andra familjepolitiska insatser som på olika sätt kan bidra till stärkt arbetsmarknadsanknytning eller på andra sätt stärker den disponibla inkomsten i låginkomsthushåll. Av resultaten i den här rapporten tycks det att de förstärkningar som gjort av de behovsprövade och generella bidragen de senaste 5 åren, har haft betydelse för dessa hushåll.

I årets rapport riktas särskilt fokus mot barnhushåll med nyinvandrade vuxna som kommit till Sverige som flyktingar eller som anhörig till flykting. Resultaten visar att även dessa hushåll har lägre median av disponibel hushållsinkomst. Den ekonomiska familjepolitikens ersättningar är av stor betydelse för gruppen. En fråga som ibland ställs är om ersättningarna, i synnerhet föräldraförsäkringen, kan skapa inlåsningsmekanismer som fördröjer etableringen på arbetsmarknaden för nyinvandrade flyktingar (SOU 2012:9; Vikman 2013; Nordiska ministerrådet 2017). Som en följd av flera utredningar (SOU 2012:9, SOU 2016:73) har flera förändringar införts inom föräldraförsäkringens regelverk de senaste åren. År 2014 infördes nya åldersgränser som innebar att max 96 föräldrapenningdagar kunde sparas efter barnets 4-årsdag. Syftet var bland annat att stimulera nyanlända kvinnors arbetsmarknadsetablering (Prop. 2013/14:4). År 2016 infördes ytterligare begränsningar riktade specifikt mot personer som invandrar till Sverige med små barn (Prop. 2016/17:154). Det är dock ännu oklart hur stora skillnader i föräldrapenninguttaget bland nyinvandrade med barn i aktuell ålder regeländringarna har medfört och framförallt huruvida det har lett till ett högre arbetskraftsdeltagande.

Det framgår dock av tidigare kunskapssammanställningar att begränsningar i familjepolitikens ersättningar knappast är det enda tillgängliga styrmedlet för att främja nyinvandrade flyktingkvinnors arbetsmarknadsetablering (Nordiska Ministerrådet 2018). Bland annat noteras att få av de befintliga etableringsinsatserna är riktade specifikt mot kvinnor. Politiska insatser för att förebygga diskriminering på arbetsmarknaden, liksom en tillgänglig och flexibel barnomsorg bör också vara betydelsefulla.

Hur kan familjepolitiken påverka föräldraskapet? Vad krävs för att nå jämställdhet i familjen?

Andelen föräldrapar som delar jämnt på dagarna ökar för både tillfällig föräldrapenning och skattad föräldraledighet vilket indikerar en svag rörelse mot målsättningen om ett jämställt föräldraskap.

Kvinnor tar ut den största delen av föräldraledigheten, vilket troligtvis är en viktig orsak till könsskillnaden i inkomster och löner. De reformer där rätten till föräldrapenning reserveras för vardera förälder har bidragit till att pappor tar ut mer föräldrapenning. Däremot så finns det indikationer att på att föräldraledighetslagen har måttliga arbetsutbudseffekter eftersom föräldrar utnyttjar flexibiliteten i föräldraförsäkringen, där mammor arbetar deltid och de betalda dagarna sprids ut under en lång period. I denna situation är det svårt att påverka föräldrarnas arbetsutbud med ekonomiska styrmedel (Karimi, Lindahl & Skoglund 2012).

Försäkringskassan har undersökt effekten av 2016 års reform av att en tredje reserverad månad infördes i föräldraförsäkringen på föräldrapenning uttag.

Resultaten visade att reformen bidrog ytterligare till en jämnare könsfördelning av föräldrapenninguttaget. Mäns uttag ökade med omkring 4 dagar i genomsnitt, medan kvinnors uttag minskade med 7,5 dagar i genomsnitt. Den tredje reserverade månaden påverkade dock inte män med mycket låg utbildning och/eller inkomst, som innan reformen hade ett lågt uttag av föräldrapenning (Försäkringskassan 2019b).

Föräldrapenning och föräldraledighet är mer jämnt fördelat bland föräldrar med högre utbildning, samt bland svenskfödda föräldrar, och undersökningen av den tredje reserverade månaden visade att reformen inte hade effekt i lägre socioekonomiska grupper. Mer riktade insatser för utrikesfödda föräldrar och föräldrapar med lägre utbildning skulle kunna vara verkningsfullt för att öka jämlikheten i uttag av föräldrapenning och föräldraledighet.

Att undersöka jämställdhet i nyttjande av föräldraförsäkringen är ett sätt att kartlägga jämställdhet. Vidare undersökning och av relationen mellan exempelvis föräldraförsäkringsnyttjande och andra indikatorer på jämställdhet på arbetsmarknaden eller jämställdhet i det obetalda hushållsarbetet, skulle kunna utgöra ett underlag till ytterligare förståelse för familjepolitikens måluppfyllnad avseende jämställdhet i familjen.

Referenser

- Alm, Susanne, Bäckman, Olof, Gavanoas, Anna, & Kumlin, Johanna (2010:13), *Utsatthetens olika ansikten*. Institutet för framtidsstudier, arbetsrapport 2010:13.
- Berkman, Lisa. & Kawachi, Ichiro. Social epidemiology. Oxford University Press, New York, 2000
- Cheung, Maria & Rödin, Magnus (2018), *Progression i Etableringsuppdraget? En kohorts- och jämställdhetsanalys av arbetssökande i Etableringsuppdraget*. Arbetsförmedlingen, working paper 2018:4.
- DeMaio, Fernando G. (2007), Income inequality measures, Journal of Epidemiology and Community Health 61:849–852.
- Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi (2015), *Familjepolitik för alla? En ESO-rapport om föräldrapenning och jämställdhet*. Stockholm: Rapport 2015:5.
- Finansdepartementet (2017) *Budgetpropositionen för 2018* (Regeringens proposition 2017/18:1). Stockholm: Regeringskansliet.
- Forslund, Anders, Liljeberg, Linus & Åslund, Olof (2017) *Flykting- och anhöriginvandrades etablering på den svenska arbetsmarknaden*. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering. Rapport 2017:14.
- Försäkringskassan (2013a), *Ojämställd arbetsbörda. Föräldraledighetens betydelse för fördelning av betalt och obetalt arbete*. Stockholm: Socialförsäkringsrapport 2013:9
- Försäkringskassan (2015), *Jämställdhet och sjukfrånvaro – Förstagångs-föräldrar och risken för sjukfrånvaro vid olika jämställdhetssituationer och effekter på sjukfrånvaron av reformer inom föräldraförsäkringen*. Stockholm: Socialförsäkringsrapport 2015:3.
- Försäkringskassan (2017), *Barnhushållens ekonomi - Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2017*. Socialförsäkringsrapport 2017:9.
- Försäkringskassan (2019a), *Utgiftsprognos för budgetåren 2019–2022*. Rapport 2019-05-02.
- Försäkringskassan. (2019b), *Jämställd föräldraförsäkring - Utvärdering av de reserverade månaderna i föräldraförsäkringen*. Socialförsäkringsrapport 2019:2
- Gustafsson, Björn & Palmer, Edward (2001), *90-talets inkomstklyftor – hur och varför de ökade*. Ekonomisk Debatt 2001, årg 29, nr 7
- Iceland, John (2005), *Measuring Poverty: Theoretical and Empirical Considerations*, Measurement: Interdisciplinary Research and Perspectives. 3(4):199–235.

Karimi, Arizio, Lindahl, Erica & Skogman Thoursie, Peter (2012). *Effekter av föräldrapenning på arbetsutbud*. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering. Rapport 2012:22.

Kawachi, Ichiro, & Kennedy, Bruce P. (1997), *The relationship of income inequality to mortality: Does the choice of indicator matter* Social Science and Medicine. 45, (7) 1121–1127.

Nordiska Ministerrådet (2018), *Nyanlända Kvinnors Etablering - En Komparativ Studie av Nyanlända Kvinnors Etablering på Arbetsmarknaden i Norden och de Etableringspolitiska Insatserna*. Tema Nord 2018:520.

Proposition 2005/06:155. *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken*.

Regeringskansliet (2004), *Ekonomiskt utsatta barn* (Ds 2004:41).

Regeringskansliet (2016), *Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – översyn av föräldraförsäkringen* (Regeringens kommittédirektiv Dir. 2016:10)

Robling, Olof & Pareliussen, Jon Kristian. (2017), *Structural inequality: The case of Sweden*. OECD Economics Department Working Papers, No. 1382, OECD Publishing, Paris.

S2011:5. Pensionsåldersutredningen. *Arbetslivskarriärer bland kvinnor och män i Sverige 1974–2010 – Jobbkvalitet, hälsoutveckling och arbetsmarknadsutträde*.

Statistiska Centralbyrån (2018). *De första 15 åren - flyktingars försörjning i Sverige. Integration: Rapport 12*.

SFS 1995:84. Föräldraledighetslag.

Socialdepartementet (2019), *Regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende Försäkringskassan*. Stockholm: Regeringskansliet.

Socialstyrelsen (2010), *Social rapport 2010*.

Socialstyrelsen (2013), *Ekonomisk utsatthet och välfärd bland barn och deras familjer 1968–2010: underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg 2013*.

SOU 2005:66. Jämställdhetspolitiska utredningen. *Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål*.

SOU 2012:9. Delbetänkande av Utredningen om ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare (AKKA-utredningen). *och fälla – nyanländas uttag av föräldrapenning*

SOU 2016:73. Delbetänkande av Utredningen om en modern föräldraförsäkring.
Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn

Van Kerm, Philippe (2010), *Generalized Gini and Concentration coefficients (with factor decomposition) in Stata*. The Stata Journal.

Vikman, Ulrika (2013) *Så påverkar föräldra- försäkringen nyanlända invandrares etablering på arbetsmarknaden*. Institutet för arbetsmarknads och utbildningspolitisk utvärdering Rapport 2013:3.

Wilkinson, Richard och Pickett, Kate (2010), *Jämlikhetsanden – Därför är mer jämlika samhällen nästan alltid bättre samhällen*. Karneval förlag, Stockholm 2010

Appendix A: Teknisk bilaga

Data

Beräkningarna i denna rapport bygger på flera olika datakällor från Statistiska centralbyrån. För uppgifter fram till 2013 används urvalsundersökningen Hushållens ekonomi (HEK). HEK är en årlig intervjuundersökning av ett urval av den svenska befolkningen. Från 1980 har mellan 10 000 och 19 000 personer varje år tillfrågats om bland annat hushållets sammansättning, arbetstid, sysselsättning och utgifter för barnomsorg och boende. Från 2014 används i stället de registerbaserade urvalet STAR. I de analyser som avser långvarig ekonomiskt utsatthet använda data från Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbets-marknadsstudier (LISA). LISA innehåller information om alla personer äldre än 14 år (före 2010 äldre än 15 år) som varit folkbokförda i Sverige den sista december under det aktuella året. Eftersom registret täcker hela befolkningen går det där att följa personer över tid och göra redovisningar på låg aggregationsnivå.

Denna rapport innehåller uppgifter för 2018 som tagits fram med hjälp SCB:s simuleringsmodell Fördelningsanalytiskt statistiksystem för inkomster och transfereringar (FASIT). Detta innebär att en framskrivning av information, baserat på den senaste färdigställda versionen STAR, görs för att få en prognos över situationen 2018. FASIT har utvecklats av SCB för att mäta effekter av genomförda förändringar och simuleringar av tänkta nya skatte-, transfererings- och avgiftssystem. Simuleringsmodellen gör det möjligt att beskriva olika gruppers fördelningsprofil vad beträffar inkomster, skatter och viktiga transfereringar. FASIT utkommer i fem versioner per år. Det senaste årets resultat har i tidigare versioner av Barnhushållens ekonomi baserats på version 2 av FASIT. I år har dock SCB senarelagt tillgängliggörandet av version 2 och de resultat som presenteras baseras därför på version 1. Det innebär att resultat avseende år 2017 och 2018 är baserade på FASIT version 1, medan tidigare års resultat (t.ex. i tidsserier som redovisas), är baserade på version 2 av FASIT för aktuellt år. Vanligtvis är skillnaderna mellan resultat baserade på version 1 och 2 mycket små.

För resultatindikatorerna avseende målet om ett *jämställt föräldraskap*, baseras resultaten på uppgifter om utbetalningar av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning samt skattad föräldraledighet från Försäkringskassans datalager Store. Studiepopulationen omfattar endast barn som är födda i Sverige och har bott i Sverige hela perioden. Föräldraparen består av en kvinna och en man, som har haft gemensam vårdnad om barnet under hela perioden. Det är parets första gemensamma barn och det enda barn som de fått under året och någon av dem har fått föräldrapenning utbetald för barnet under perioden. Det vill säga, samkönade par, föräldrar utan gemensam vårdnad, adoptivföräldrar, föräldrar med flerbarnsfödslars, och föräldrar med barn födda utomlands exkluderas ur studiepopulationen.

För föräldrapenning studeras utbetalningar av föräldrapenning som har skett till dess att ett barn fyllt två år för barn födda 2005, 2008, 2011, 2013, 2015 och 2016. Utöver data om uttagen föräldrapenning presenteras även resultat avseende skattad föräldraledighet under de första två åren i föräldrapar med barn födda 2014, 2015 och 2016. För dessa analyser är studiepopulationen definierad på samma sätt som för föräldrapenninguttag. Mer information om hur föräldraledighet skattas se avsnittet ”Definitioner” i detta kapitel.

För tillfällig föräldrapenning används uppgifter om utbetalningar när barnet är mellan 2 och 4 år, för barn födda 2008, 2011 och 2013²⁰. Studiepopulationen för dessa analyser är densamma som studie populationen för föräldrapenningen, men i detta fall har en restriktion gjorts till att föräldrarna var förvärvsarbetande vid uppföljningens start.

Vad är ett barnhushåll och hur många finns det?

Vad är ett barnhushåll?

Hushållsdefinitionen är mycket viktig i denna rapport, eftersom hushållssituationen påverkar den disponibla inkomsten, inkomstfördelningen och vilken betydelse den ekonomiska familjepolitiken har för den ekonomiska standarden.

I HEK, som utgör underlaget för resultaten fram till och med 2013, definieras ett *kosthushåll* som personer som bor i samma bostad och som har gemensam ekonomi och kosthållning. Flera generationer kan ingå i hushållet, liksom syskon eller vänner som bor tillsammans. Som barnhushåll räknas ett hushåll där det bor minst en person mellan 0 och 19 år. I databasen registreras bara på vilken adress barnet är folkbokfört (det går inte att vara folkbokförd på mer än en adress).

Hushållsdefinitionen i STAR, som används från och med 2014, utgår från Hushålls och Bostadsstatistikens (HoB) uppgifter om folkbokföring på lägenhetsnivå. Individer folkbokförda på samma fastighet och samma lägenhet (om fastigheten består av mer än en lägenhet) räknas till ett *bostadshushåll*. Bostadshushållen definieras efter hushållstyp enligt följande:

1. Samboende:
 - a) Gift/registrerad partner
 - b) Sambo med gemensamma barn.
 - c) Sambo utan gemensamma barn (skattas enligt följande definition: två personer folkbokförda i samma lägenhet, som är minst 18 år, av olika kön, där ålderskillnaden mellan personerna är mindre än 15 år, och är inte nära släkt. Endast ett möjligt sambopar kan bildas inom hushållet)
2. Ensamstående är man om man är den enda personen över 19 år i hushållet.
3. Övriga hushåll: Hushåll med flera vuxna som inte kan klassas som samboende eller utan folkbokförda vuxna.

Utöver detta definieras i STAR barnhushåll som hushåll med minst två folkbokförda personer som har en förälder-barn relation till varandra. En förälder-barn-relation skapas om en person är biologisk förälder, adoptiv-förälder, vårdnadshavare eller "Annan person" (t.ex. fosterförälder) till ett barn hushållet. Personer 0–19 år räknas som barn under förutsättning att personen själv saknar barn i samma hushåll, ej ingått

²⁰ Barn födda 2005 finns inte med då Försäkringskassan bytte handläggningssystem under denna period och uppgifter om tillfällig föräldrapenning finns i två olika registerkällor. Kohorterna 2008, 2011 och 2013 registrerades i samma system varvid dessa används i rapporten.

äktenskap, registrerat partnerskap eller är sammanboende, i vilka fall personen räknas som vuxen. Personer som är 18 eller 19 år och som inte bor med föräldrar eller annan vuxen person räknas som vuxna.

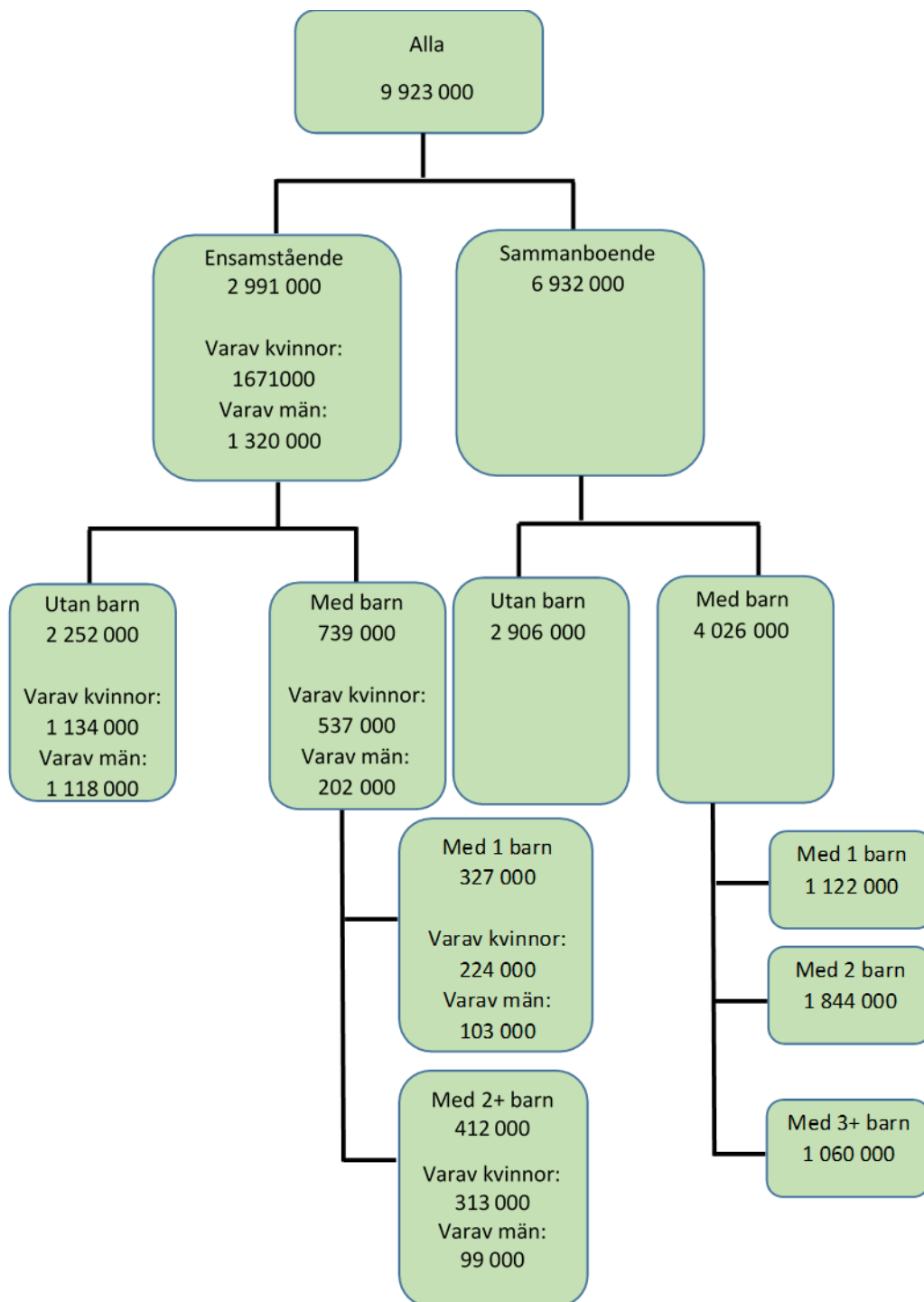
Övergången från HEK till STAR och därmed från kosthushåll till bostadshushåll medför förändringar i den beräknade fördelningen av olika hushållstyper. Antalet bostadshushåll är lägre än antalet kosthushåll. Detta beror bland annat på att (olikkönade) samboende par utan gemensamma barn kan kopplas ihop vilket tidigare enbart var möjligt att göra för de svarande i HEK. Förändringarna innebär sammanfattningsvis att antalet ensamstående är lägre i STAR och antalet sammanboende högre. Detta innebär att det är svårt att uttala sig om huruvida förändringar som skett mellan 2013 och 2014 är reella eller en konsekvens av det förändrade statistiska underlaget.

Antalet barnhushåll i Sverige

För att ge en bild av hur många personer som berörs av den ekonomiska familjepolitiken visas i Figur 1 befolkningssammansättningen i Sverige under 2017 med avseende på hushåll med och utan barn. Uppdelningen är gjord utifrån föräldrarnas civilstånd och kön, men även deras barn är inräknade i antalet personer som bor i respektive hushållstyp. Totalt fanns strax över 9,9 miljoner personer i Sverige 2018²¹. Av dessa bodde drygt 4 miljoner i hushåll med sammanboende föräldrar och minst ett barn. Totalt drygt 0,7 miljoner bodde i hushåll med en ensamstående förälder. Majoriteten av de ensamstående föräldrarna var kvinnor.

²¹ Siffran anger fysiska personer i helårshushåll, vilket innebär att de är folkbokförda i landet både i början och slutet av kalenderåret. I resten av rapporten presenteras resultat för individer i åldrarna 0-64 år, vilket gör att antalet individer inte är detsamma.

Figur 1 Antal personer fördelade efter hushållstyp 2018

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas STAR 2017, framskrivet med FASIT

Metodologiska överväganden

Barn till separerade föräldrar är oftast folkbokförda hos mamman, även om de bor växelvis hos båda sina föräldrar. I databaserna ser det därför ut som att ensamstående föräldrar ensamma försörjer sina barn, även om många i praktiken delar försörjningsansvaret med den andra föräldern. Ensamstående föräldrars försörjningsbörda överskattas alltså, vilket kan leda till att till exempel den ekonomiska utsattheten bland ensamstående föräldrar framstår som större än den

egentligen är. Omkring 35 procent av alla barn med ensamstående föräldrar bor ungefär lika mycket hos båda sina föräldrar och andelen har ökat över tid (Statistiska Centralbyrån, 2014). I de flesta fall där barnen bor växelvist delar föräldrarna lika på de kostnader som uppstår, eller står för de kostnader som uppstår när man har barnet boende hos sig (Statistiska Centralbyrån, 2014).

För att uppskatta vilken betydelse växelvis boende barn har för barnhushållens ekonomiska standard genomförde Statistiska Centralbyrån på uppdrag av Försäkringskassan känslighetsanalyser vilka publicerades i 2017 års upplaga av Barnhushållens ekonomi (Försäkringskassan, 2017). Dessa visar att felskattningen av den disponibla hushållsinkomsten är marginell i de aggregerade grupper som redovisas i rapporten. Till exempel minskar andelen med låg ekonomisk standard från 38 till 35 procent bland ensamstående med barn, när man tar hänsyn till växelvist boende barn. Dock innefattar de aggregerade grupperna i sin tur subgrupper med mycket olika ekonomisk standard. Exempelvis har 16 procent av ensamstående kvinnor med enbart växelvist boende barn låg ekonomisk standard 2016, medan motsvarande andel bland ensamstående kvinnor med fullt boende barn är 51 procent.

En annan källa till osäkerhet består i att datamaterialet från och med 2014 baseras på det helt registerbaserade urvalet STAR, i stället för SCBs intervjuundersökning Hushållens Ekonomi (HEK), vilken inte längre genomförs. Denna övergång innebär ett tidsseriebrott mellan 2013 och 2014 som gör det svårt att jämföra resultaten före och efter dessa årtal. Den generella bilden är dock att resultaten inte avviker från det som kan förväntas utifrån de befintliga tidsserierna.

Definitioner

Inkomster och konsumtionsenheter

Den disponibla inkomsten är den inkomst ett hushåll kan använda till konsumtion och sparande. För de flesta hushåll utgör inkomster från arbete den största delen av den disponibla inkomsten. Tillsammans med inkomster från kapital utgör arbetsinkomsten den så kallade faktorinkomsten. För att räkna ut den disponibla inkomsten lägger man till transfereringar från till exempel socialförsäkringarna och räknar bort den skatt som ska betalas. Schematisk kan den disponibla inkomsten sammanfattas som:

Löneinkomst (+)

Företagarinkomst (+)

Kapitalinkomst (+ eller -)

= Faktorinkomst

Positiva transfereringar, ej ekonomisk familjepolitik (+)

Positiva transfereringar, ekonomisk familjepolitik (+)

varav generella bidrag

varav försäkring

varav behovsprövade bidrag

Negativa transfereringar, skatter (-)

= Disponibel inkomst

Informationen om inkomster bygger på årliga uppgifter från inkomsttaxeringen. Därför studeras de ekonomiska förhållandena under ett kalenderår.

I rapporten användes genomgående disponibel inkomst per konsumtionsenhet, som även kallas ekonomisk standard. Denna tas fram genom att relatera hushållets disponibla inkomst till hushållets sammansättning och justera för försörjningsbörd. Detta gör att det går att jämföra den ekonomiska situationen mellan personer som bor i olika typer av hushåll. För att justera inkomsten används en konsumtionsenhetsskala vars parametrar varierar beroende på hushållstyp. I denna rapport används en konsumtionsenhetsskala som konstruerats av SCB som även tar hänsyn till att utgifter för bostad, barnomsorg och lokala resor varierar. Personerna i ett hushåll tilldelas vikter enligt följande skala:

Person i hushållet	Vikt
Ensamboende eller första vuxen i ett samboförhållande	1,00
Andra vuxen i samboförhållande	0,51
Ytterligare vuxen	0,60
Första barnet 0–19 år	0,52
Andra och påföljande barn 0–19 år	0,42

Utrikesfödd, utländsk bakgrund och nyinvandrade hushåll

Vissa delresultat presenteras uppdelat på om de vuxna i hushållet är svenskfödda eller utrikesfödda. I HEK baseras denna definition på den individ som utgör hushållsföreståndare och dennes eventuella partner. I STAR finns inte begreppet hushållsföreståndare, varför definitionen svenskfödd/utrikesfödd baseras på samtliga vuxna i hushållet: antingen är samtliga vuxna svenskfödda, samtliga utrikesfödda eller en kombination därav.

Undantaget är figurerna över långvarig låg ekonomisk standard som baseras på LISA där en uppdelning görs på utländsk bakgrund, vilket definieras som att en individ antingen själv är utrikesfödd eller båda individens föräldrar är utrikesfödda.

I den här rapportens fördjupningskapitel används begreppet nyinvandrade för individer som är födda utanför Sverige, har en registrerad grund för bosättning, och har ett (första) registrerat invandringsår som är 2015 eller senare. En individ som är nyinvandrad och som har asyl eller anhörig till person med asylskäl som registrerad grund för bosättning definieras som nyinvandrad flykting²². Gruppen nyinvandrad flykting innefattar konventionsflyktingar, skyddsbehövande och kvotflyktingar, men även person som fått asyl på grund av synnerligen ömmande omständigheter och tillstånd enligt tillfällig lag. Även personer med uppehållstillstånd på grund av att man är anhörig till någon med ovanstående asylskäl ingår alltså. Ett hushåll med minst en sådan vuxen medlem räknas som ett nyinvandrat flyktinghushåll, oavsett var de andra hushållsmedlemmarna är födda. Övriga hushåll definieras som hushåll med nyinvandrade icke-flyktingar (här ingår t.ex. EU/EES-medborgare, arbetskraftsinvandrare och studerande), respektive icke nyinvandrade (här ingår alla hushåll som inte klassificeras som nyinvandrade²³). Klassificeringen är grov och medför alltså att hela hushållet tillskrivs en status baserat på en vuxen. Utöver detta görs en jämförelse mellan gruppen nyinvandrade hushåll och hushåll där minst en

²² Denna grupp nyligen invandrade flyktingar med uppehållstillstånd kallas ibland ”nyanlända” i litteraturen. Vi undviker den termen här eftersom vi även studerar andra grupper av nyinvandrade.

²³ Gruppen icke-nyinvandrade innefattar alltså även hushåll med individer med flyktingstatus och andra utrikesfödda, men med tidigare invandringsår.

medlem har ett invandringsår mellan 2012 och 2014. Syftet här är att se hur tiden i Sverige påverkar den ekonomiska situationen.

Vad är ekonomisk utsatthet?

En av delindikatorerna för att mäta om familjepolitiken bidrar till en god levnadsstandard för alla barnfamiljer baseras på att undersöka förekomsten av ekonomisk utsatthet bland grupper av barnhushåll. Hur ekonomisk utsatthet ska definieras och vad det betyder i dagens samhälle är en omdebatterad fråga. Därför presenteras här mycket kortfattat några av de metoder som vanligtvis används för att mäta ekonomisk utsatthet, både i Sverige och internationellt.

Fattigdom började studeras inom samhällsvetenskapen i samband med den industriella revolutionen. Trots begreppets långa historia finns det ingen konsensus kring hur fattigdom ska definieras. Diskussionen handlar i första hand om huruvida fattigdom ska ses som något absolut eller som något relativt. I grunden handlar frågan om vad som menas med fattigdom, vilket har betydelse för vilka åtgärder som bedöms lämpliga för att bekämpa fattigdom (Alm m.fl. 2010).

Absolut fattigdom

Som absolut fattiga räknas personer som faller under en fattigdomsgräns som utgörs av en lägsta godtagbar levnadsnivå. Vilken fattigdomsgräns som används varierar. En vanlig definition är att sätta ihop en varukorg med produkter som anses vara nödvändiga för en acceptabel levnadsstandard, och hushåll som inte har råd att konsumera dessa varor betraktas som fattiga. I Sverige används ofta normen för ekonomiskt bistånd. Socialstyrelsens absoluta fattigdomsmått utgår från normen för ekonomiskt bistånd 1985, uppräknat med inflationen. Detta mått bygger i sin tur på skattningar av vilken konsumtion som krävs för att uppnå en skälig levnadsstandard (Socialstyrelsen 2010). Även detta fattigdomsmått är på sätt och vis relativt, eftersom det är beroende på hur man ser på vad som är en skälig levnadsnivå. Samtidigt så är det stabilt över tid.

Relativ fattigdom

Relativ fattigdom definieras utifrån levnadsnivån i det omgivande samhället. Hushåll jämförs alltså med andra hushåll, och deras inkomster. Det är därför möjligt att alla de fysiska behoven är uppfyllda men att familjen ändå lever i (relativ) fattigdom i jämförelse med andra hushåll och att familjemedlemmarna på grund av detta kanske inte kan delta fullt ut i sociala relationer och sammanhang. En vanlig illustration är att äga en bil, vilket kan anses vara en lyx i vissa länder, men i ett samhälle där nästan alla familjer har en bil (och där kollektivtrafiken är dåligt utbyggd) kan det vara en förutsättning för att kunna konkurrera om arbetstillfällen och delta i sociala aktiviteter (Iceland 2005).

Beräkningar av relativ fattigdom kan göras på flera sätt, men oftast används medianinkomsttagares inkomster som referenspunkt. Inom EU sägs en person vara fattig i relativ mening (eller *under risk för fattigdom*) om den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet understiger 60 procent av befolkningens medianinkomst under ett givet kalenderår. Detta mått, kallat relativ låg ekonomisk standard, är det som används i den här rapporten. Det relativa fattigdomsmåttet är konstruerat så att en generell inkomstökning för alla i samhället inte nödvändigtvis minskar antalet

fattiga. För att fattigdomen ska minska krävs att de med låga inkomster får en större inkomstökning än dem som befinner sig ovanför fattigdomsgränsen.

Att mäta jämställt föräldraskap

I budgetpropositionen för 2018 anger regeringen att ett av målen med den ekonomiska familjepolitiken är att den ska bidra till ett jämställt föräldraskap.

Jämställdhetspolitiken och dess mål

Regeringens mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Målet antogs av riksdagen 2006 i enlighet med förslagen i propositionen *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken* (Proposition 2005/06:155). För att uppnå det övergripande målet fastställdes fyra delmål.

De fyra delmålen är:

1. En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
2. Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
3. Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
4. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Den jämställdhetspolitiska propositionen har tagit sin utgångspunkt i de förslag som formulerats i Jämställdhetspolitiska utredningens betänkande *Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål* (SOU 2005:66). Därefter har ett antal skrivelser till riksdagen formulerats för att göra övergripande prioriteringar för politiken (bland annat Regeringens skrivelse 2011/12:3).

Hur bidrar den ekonomiska familjepolitiken till att de jämställdhetspolitiska målen uppfylls?

Ett uttalat mål med familjepolitiken i allmänhet, och föräldraförsäkringen i synnerhet, är att främja arbetskraftsdeltagande för båda föräldrarna och ge barn möjlighet till omvårdnad från båda sina föräldrar (Ds 2004:41, och Regeringens kommittédirektiv 2016:10). I den mån detta lyckas, kan det bidra till ökad måluppfyllelse för flera av de jämställdhetspolitiska målen.

De ekonomiska mekanismerna i föräldraförsäkringen är både kortsiktiga, då den fyller ut en del av inkomstbortfallet under föräldraledigheten, och långsiktiga, i form av att arbetsmarknadsanknytning och löneinkomster upprätthålls efter att barnet har fötts (Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi 2015). En stark arbetsmarknadsanknytning bland kvinnor kan också ses som en viktig förutsättning för att nå betydelsefulla positioner i arbetslivet och därmed bidra till en jämnare fördelning av makt och inflytande. Samtidigt kan en generös föräldraförsäkring medföra att kvinnor är föräldralediga länge, vilket i sin tur kan bidra till en sämre löne- och karriär-utveckling än män (SOU 2011:5).

En tidigare studie från Försäkringskassan visar att det finns ett samband mellan hur föräldraledighet och obetalt hem- och omsorgsarbete delas, så till vida att par som delar på föräldraledigheten i högre grad delar på det obetalda hem- och omsorgsarbetet (Försäkringskassan 2013a). Men resultaten visar också att sambandet är olika starkt inom olika områden av det obetalda arbetet. En jämnare fördelning av föräldraledigheten anses vara en viktig pusselbit för att nå en mer jämställd fördelning av det totala obetalda hem- och omsorgsarbetet (Försäkringskassan 2013a).

Hur bidrar den ekonomiska familjepolitiken till ett jämställt föräldraskap?

Jämställt föräldraskap är ett omfattande begrepp, som kan innefatta formellt omsorgsansvar, såväl som hushållsarbete, engagemang och delaktighet i beslut rörande barnet. Den här uppföljningen kommer att fokusera på hur föräldrar fördelar det formella ansvaret för de yngsta barnen mellan sig. Mäns andel av föräldrapenninguttaget, samt andelen föräldrapar som delar lika på föräldrapenninguttaget (mätt som att båda föräldrarna tar mellan 40 och 60 procent av dagarna) är vanligt förekommande mått på jämställdheten i föräldraskapet (Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi 2015, och Försäkringskassan 2015). Dessa mått används också i denna rapport.

Dessa mått skall dock inte blandas samman med fördelningen av *föräldraledigheten*, då föräldraförsäkringen tillåter stor flexibilitet i förhållande till hur föräldrarna tar ut betald respektive obetald föräldraledighet. Enligt en studie från Försäkringskassan från 2013 tar både män och kvinnor ut föräldraledighet för en betydligt längre period än de tar ut föräldrapenning för (Försäkringskassan 2013a). Den obetalda andelen av föräldraledigheten hade ökat för både män och kvinnor sedan 2003 då en liknande undersökning genomfördes. Resultaten visade också att mäns och kvinnors föräldraledighet i hög grad har olika form, där huvuddelen av mäns föräldraledighet tas när barnet är äldre och som deltidsledighet.

I den här rapporten presenteras resultat avseende föräldrapenning och skattad föräldraledighet under barnets två första år. Föräldrarnas användande av föräldrapenning när barnet är äldre än två år avser ofta kortare perioder. Dessa uttag kan därför ha en annan betydelse än under de första två åren, då en förälder ofta har ensamt ansvar för barnet under längre perioder.

Skattad föräldraledighet

Skattad föräldraledighet baseras på data från Försäkringskassans datalager Store, och beräknas enligt ett antal antaganden. Den obetalda ledigheten, dagar då det inte tas ut föräldrapenning men föräldern är frånvarande från arbete eller annan sysselsättning, skattas. Som regel är det datum mellan två perioder av föräldrapenninguttag som ska skattas som obetald ledighet eller ej. Denna skattning utgår från två grundantaganden: att någon alltid är ledig för barn under ett år, samt att de försäkrade följer den s.k. SGI-regeln.

Barn under ett år får inte gå på förskola, omsorgen för dessa barn kan naturligtvis ske på annat sätt än att föräldrarna är föräldralediga men vi antar att någon förälder är det. SGI-regeln innebär att den försäkrade måste ta ut 5 nettodagar per kalendervecka

för att behålla sin SGI. Denna regel gäller efter barnets ettårsdag. En förälder kan arbeta 2 dagar i veckan och ta ut 3 nettodagar med föräldrapenning per vecka för att behålla sin SGI, men då vill vi inte skatta ledighet.

För barn under 1 år kommer skattas alltid datum mellan två perioder av föräldrapenninguttag som ledighet. För barn över 1 år skattas dessa datum som ledighet om mottagaren har tagit ut fem eller fler nettodagar under kalenderveckan. Skattningen sker per kalendervecka. Om två mottagare har tagit ut föräldrapenningdagar för samma barn under samma kalendervecka skattas i regel endast obetald ledighet för en av dessa mottagare.

Observera att dagar då föräldrapenning tas ut alltid antas vara lediga dagar, en person som jobbar en halv dag och tar ut halv föräldrapenning kommer att ha en hel dags ledighet. Observera också att endast ledighet i samband med uttag av föräldrapenning kan skattas. En person som till exempel arbetar deltid för att vara föräldraledig deltid, men inte tar ut någon ersättning, inte omfattas av skattningarna.

Avgränsningar i definitionen av jämställdhet

I den del av resultatredovisningen som berör familjepolitikens bidrag till ett jämställt föräldraskap studeras jämställdheten i föräldraskapet hos män och kvinnor med delad vårdnad om ett gemensamt barn, oavsett om föräldrarna lever tillsammans eller inte. Det innebär en begränsning eftersom jämställdhet inom andra familjekonstellationer inte belyses.

Median, medeltal, kvintiler och percentiler

För att på ett enkelt sätt beskriva den ekonomiska situationen för en typisk person används ofta medelinkomst eller medianinkomst. Medelinkomsten räknas ut genom att den totala inkomstsumman delas med antalet personer i befolkningen. Medianen fås fram genom att rangordna alla personer efter stigande inkomst och ta det mittersta värdet i fördelningen, om det finns nio personer i befolkningen utgör den person med den femte största inkomsten medianinkomsttagaren. Skillnaden mellan median och medelvärde består bland annat av att medianinkomsten inte påverkas av att det kan finnas personer med extremt höga inkomster, vilket driver upp medelinkomsten. I rapporten redovisas medelinkomst när disponibel inkomst delas upp i olika inkomstslag, medan medianinkomst används i beskrivningen av hushåll med låg ekonomisk standard.

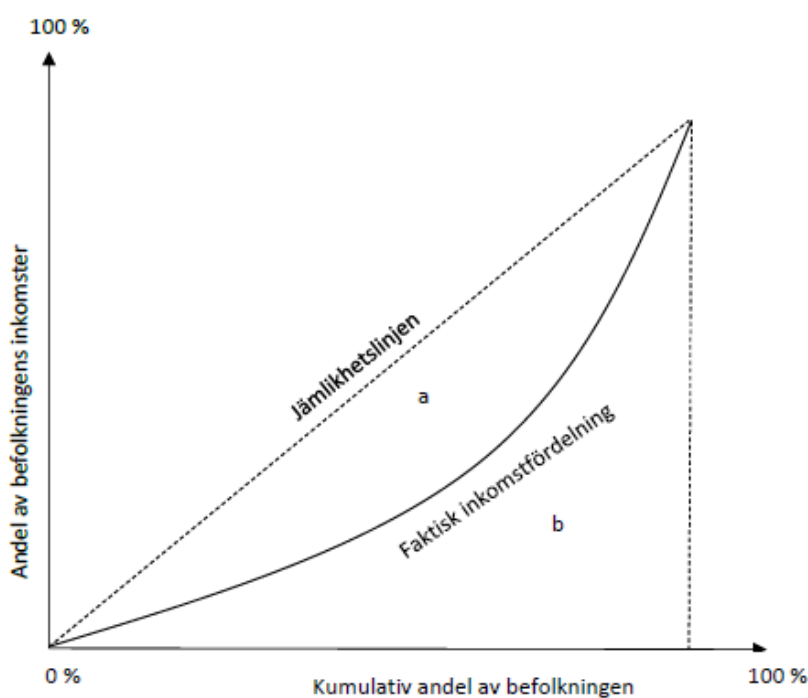
Inkomstkvintiler tas fram genom att befolkningen delas upp i fem lika stora grupper rangordnade efter stigande inkomst. De 20 procent av befolkningen med lägst inkomst hamnar i den lägsta kvintilen, de nästkommande 20 procenten hamnar i kvintilgrupp 2, och så vidare. De 20 procent av befolkningen med högst inkomst hamnar alltså i den femte kvintilen. På ett liknande sätt kan man välja att presentera vissa percentiler av inkomstfördelningen, där till exempel den 10e percentilen omfattar de 10 procent av befolkningen som har de lägsta inkomsterna och 90e percentilen de 10 procent som har de högsta inkomsterna i befolkningen.

Gini-koefficienten och koncentrationskoefficienten

Det finns många olika metoder för att mäta ojämlikhet i inkomst. I kapitel 3 av den här rapporten används en av de vanligaste metoderna, den så kallade Gini-

koefficienten. Koefficienten beräknas utifrån den så kallade Lorenz-kurvan (DeMaio, 2007; Kawachi och Kennedy, 1997) (se diagram B1.1). Om befolkningen sorterats i stigande ordning med avseende på inkomst visar Lorenz-kurvan sambandet mellan den kumulativa frekvensfördelningen och den kumulativa andelen av totala inkomster. I ett helt jämlikt samhälle skulle 25 procent av befolkningen tjäna 25 procent av inkomsterna. På samma sätt skulle 50 procent av inkomsterna erhållas av 50 procent av befolkningen och så vidare så att Lorenz-kurvan skulle bli en rak linje i 45 graders vinkel (den s.k. jämlikhetslinjen). Men detta är en teoretisk konstruktion eftersom Lorenz-kurvan i de flesta samhällen avviker från perfekt jämlikhet. De fattigaste 25 procenten av befolkningen kanske bara tjänar 10 procenten av inkomsterna och de fattigaste 50 procenten tjänar bara 20 procent av inkomsterna. Gini-koefficienten beräknas genom att dividera ytan mellan Lorenz-kurvan och jämlikhetslinjen (yta a i figur b1.1) med den totala ytan under jämlikhetslinjen (yta a+b) (DeMaio, 2007, Kawachi och Kennedy, 1997).

Figur 2 Lorenzkurvan och Gini-koefficienten

Gini-koefficienten presenteras som ett värde mellan 0 och 1 där 0 innebär total överensstämmelse mellan Lorenz-kurvan och jämlikhetslinjen, dvs. alla i befolkningen tjänar exakt lika mycket. På motsvarande sätt innebär en Gini-koefficient på 1 att all inkomst erhålls av en enda person (DeMaio, 2007; Wilkinson och Pickett, 2010).

En av fördelarna med Gini-koefficienten är att den är ett enkelt sammanfattande mått med en övre och undre gräns vilket underlättar jämförelser (DeMaio, 2007). Dessutom tar Gini-koefficienten hänsyn till inkomstjämlighet inom hela befolkningen, i stället för att t.ex. bara mäta skillnaden mellan två extrema grupper som till exempel den fattigaste och rikaste decilen (Wilkinson och Pickett, 2010). Däremot är måttet mindre lämpligt för att synliggöra eller särstudera olika typer av ojämlikhet; Lorenz-kurvorna i två samhällen kan i realiteten korsa varandra, vilket är

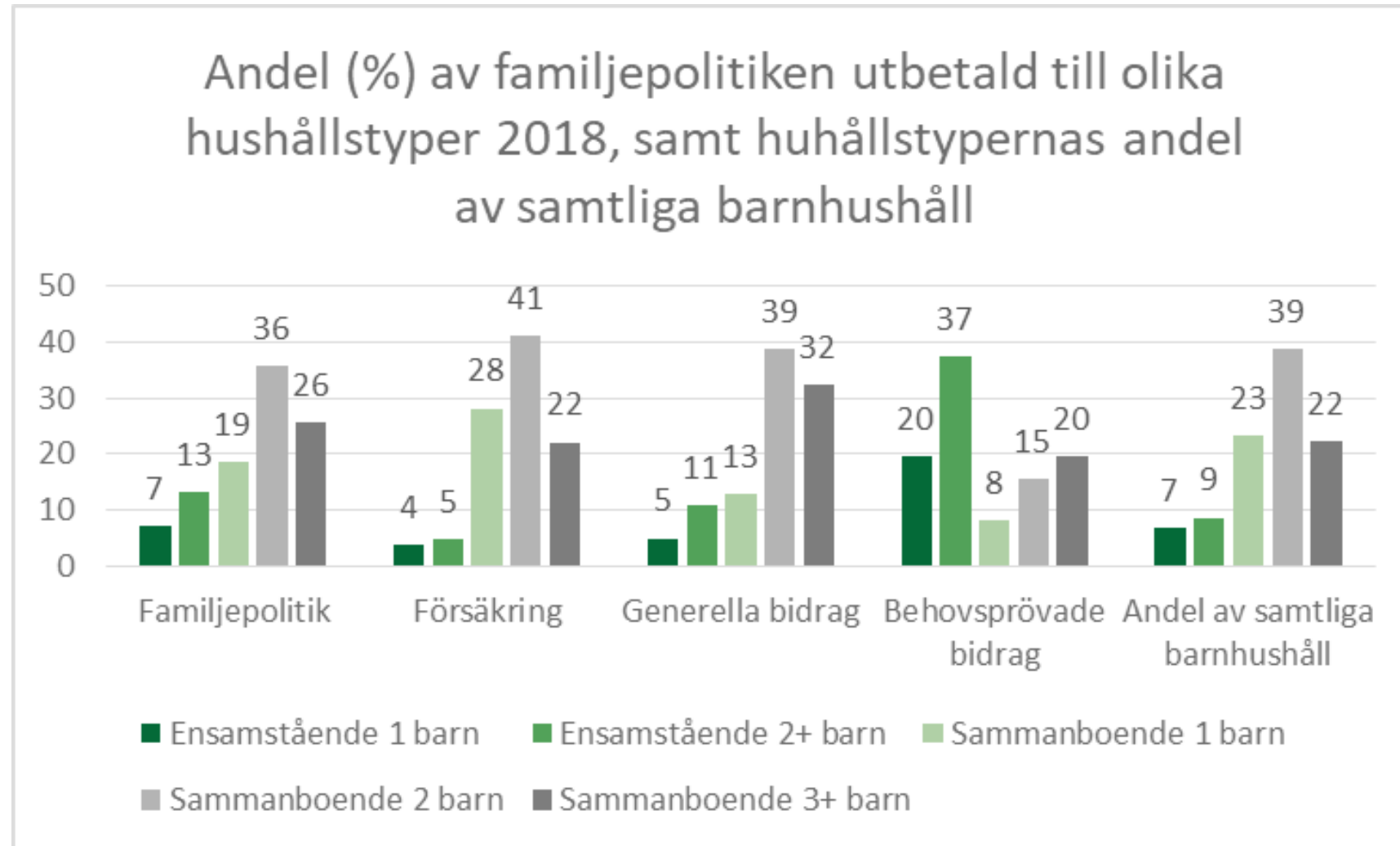
ett tecken på olika typer av inkomstfördelning, men ändå ge upphov till ungefär samma värde på koefficienten (DeMaio, 2007). Gini-koefficienten är också mindre känslig för inkomstförändringar i den mittersta delen av inkomstfördelningen, än om förändringen sker i någon av ändarna av inkomstfördelningen (Berkman och Kawachi, 2000). Kritiken till trots har komparativa studier visat Gini-koefficienten och andra mått på inkomstjämlighet är högt korrelerade (Kawachi och Kennedy, 1997).

Koncentrationskoefficienten är ett index som anger fördelningsprofilen hos en inkomstkälla. Den kan anta värden mellan -1 och $+1$. Ju högre värde, desto starkare är inkomstkällan koncentrerad till personer eller hushåll med hög inkomst. Ett negativt värde anger att inkomstkällan är koncentrerad till dem med låg inkomst. Gini-koefficienten och koncentrationskoefficienten är nära relaterade, Gini-koefficienten kan uttryckas som summan av varje inkomstkällas koncentrationskoefficient vägd med inkomstkällans relativa storlek (Gustafsson & Palmer, 2001; van Karm, 2010).

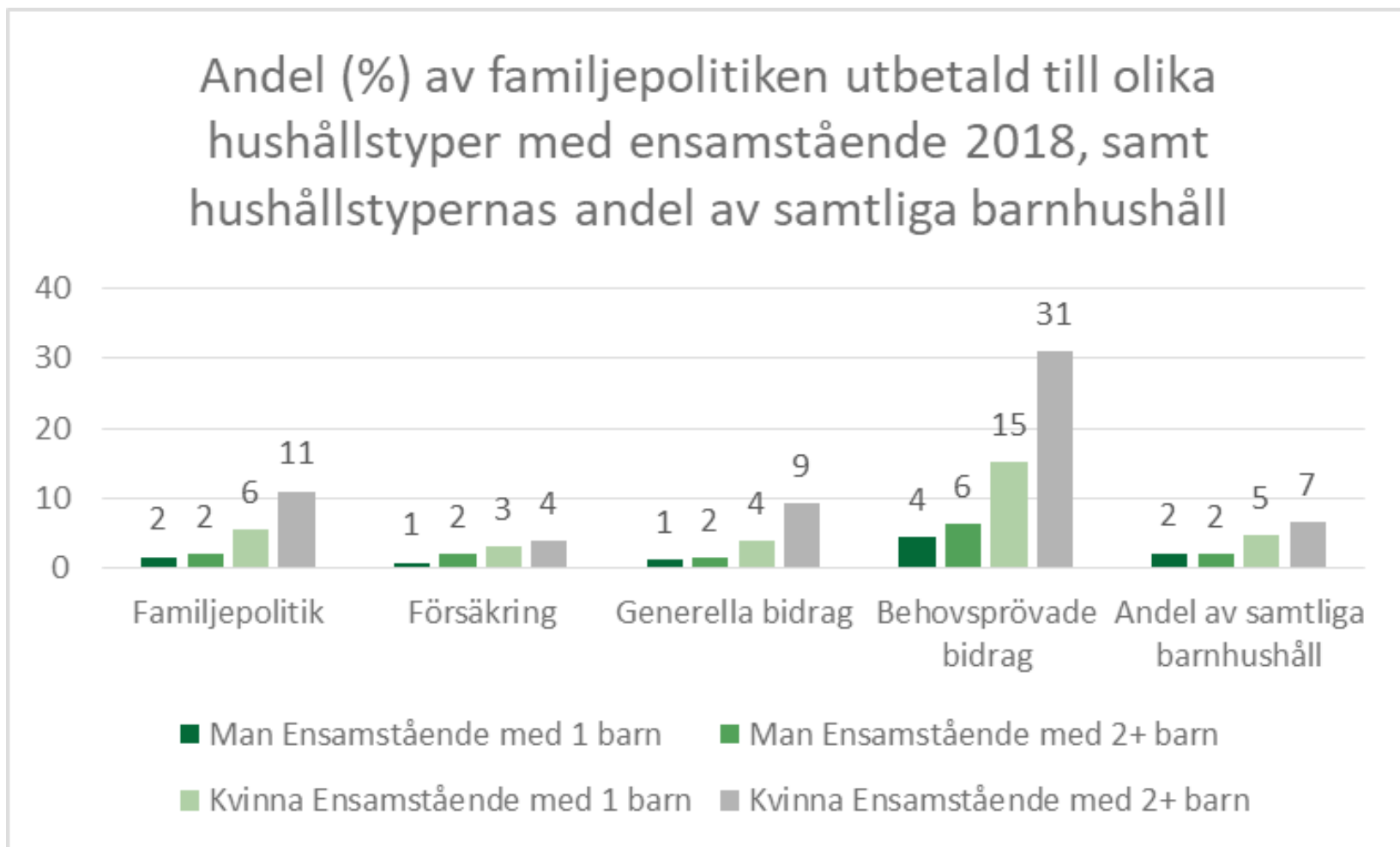
Barnhushållens ekonomi 2019

Tabellverk

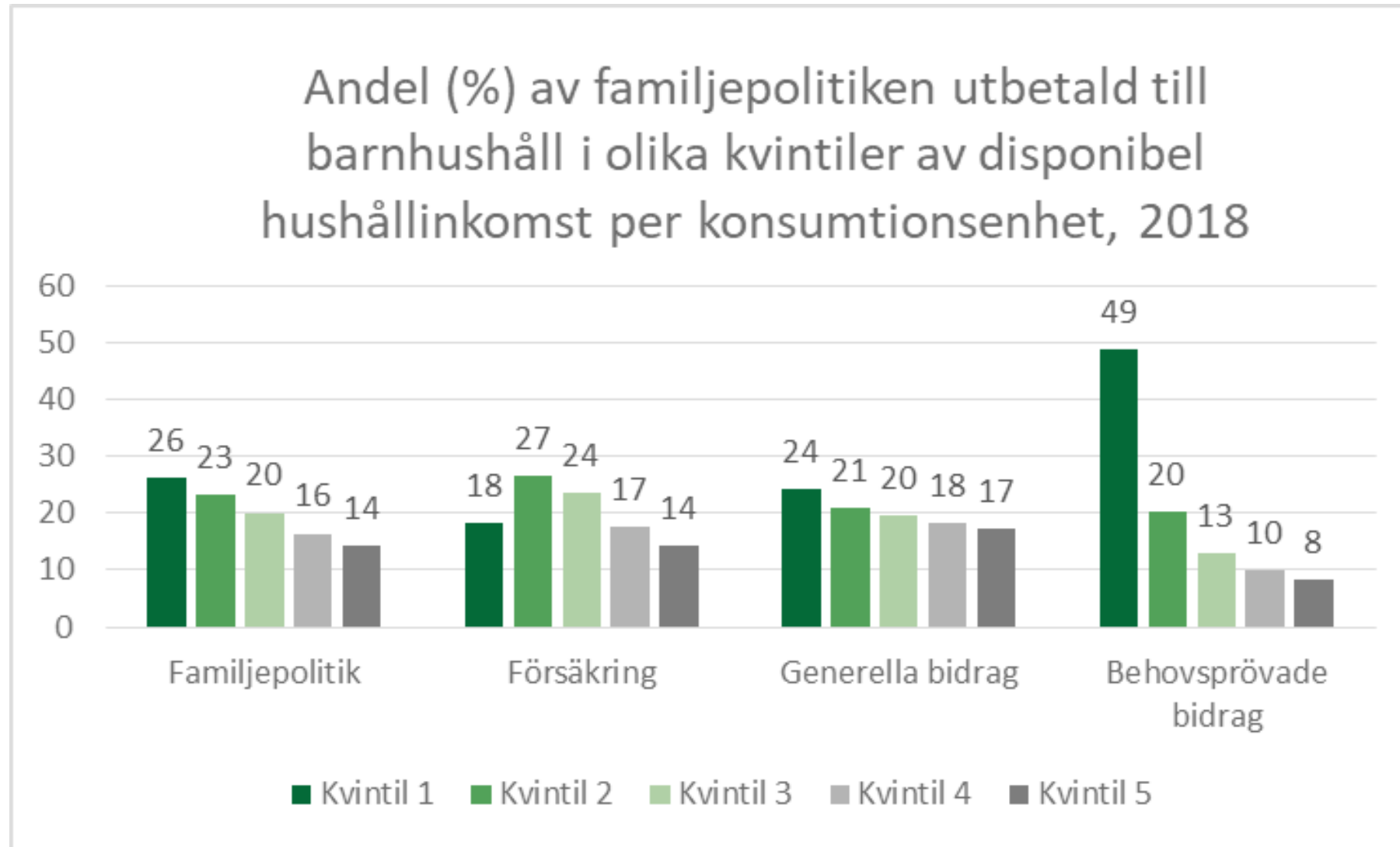
Den ekonomiska familjepolitikens fördelning

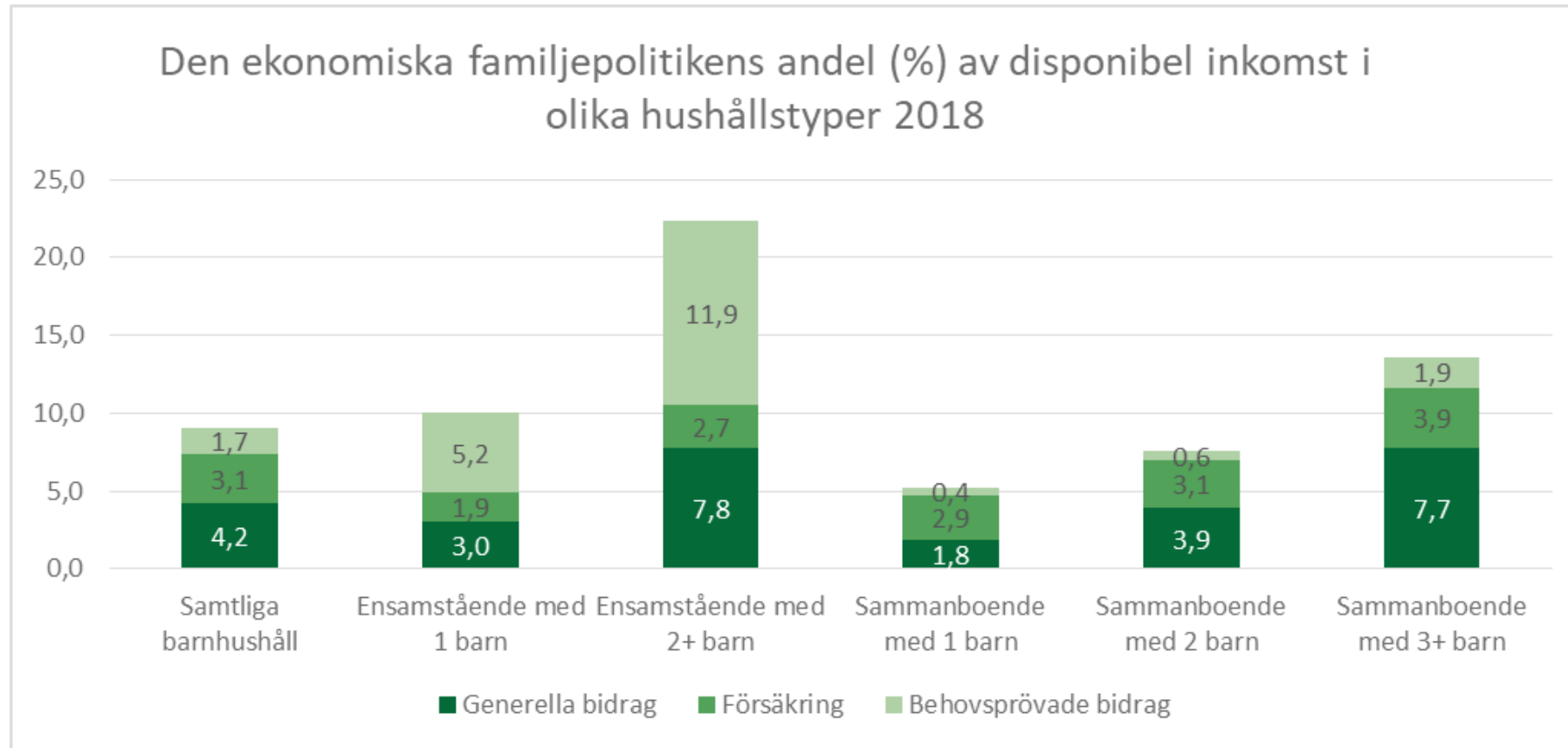
Den ekonomiska familjepolitikens fördelning

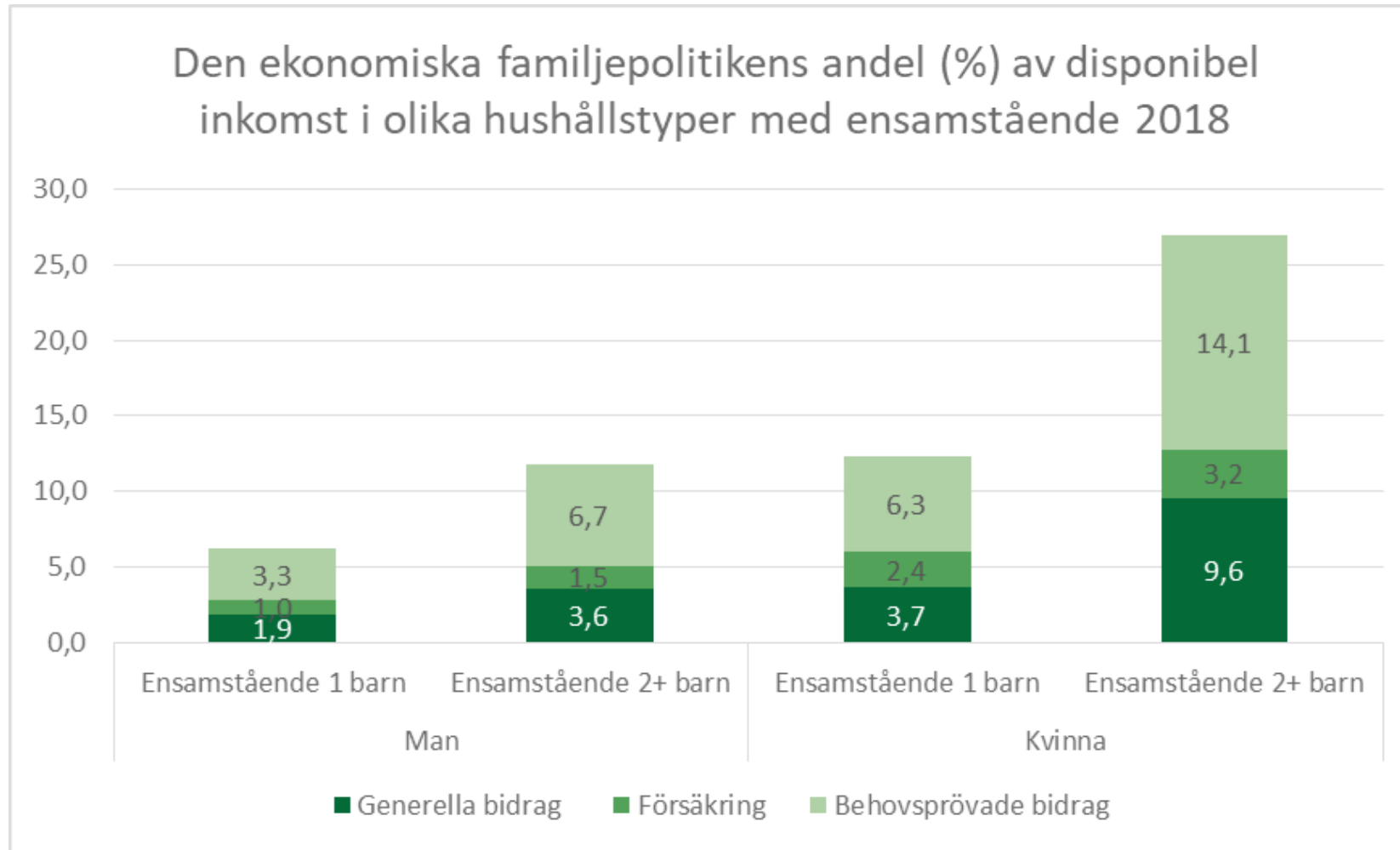
Den ekonomiska familjepolitikens fördelning

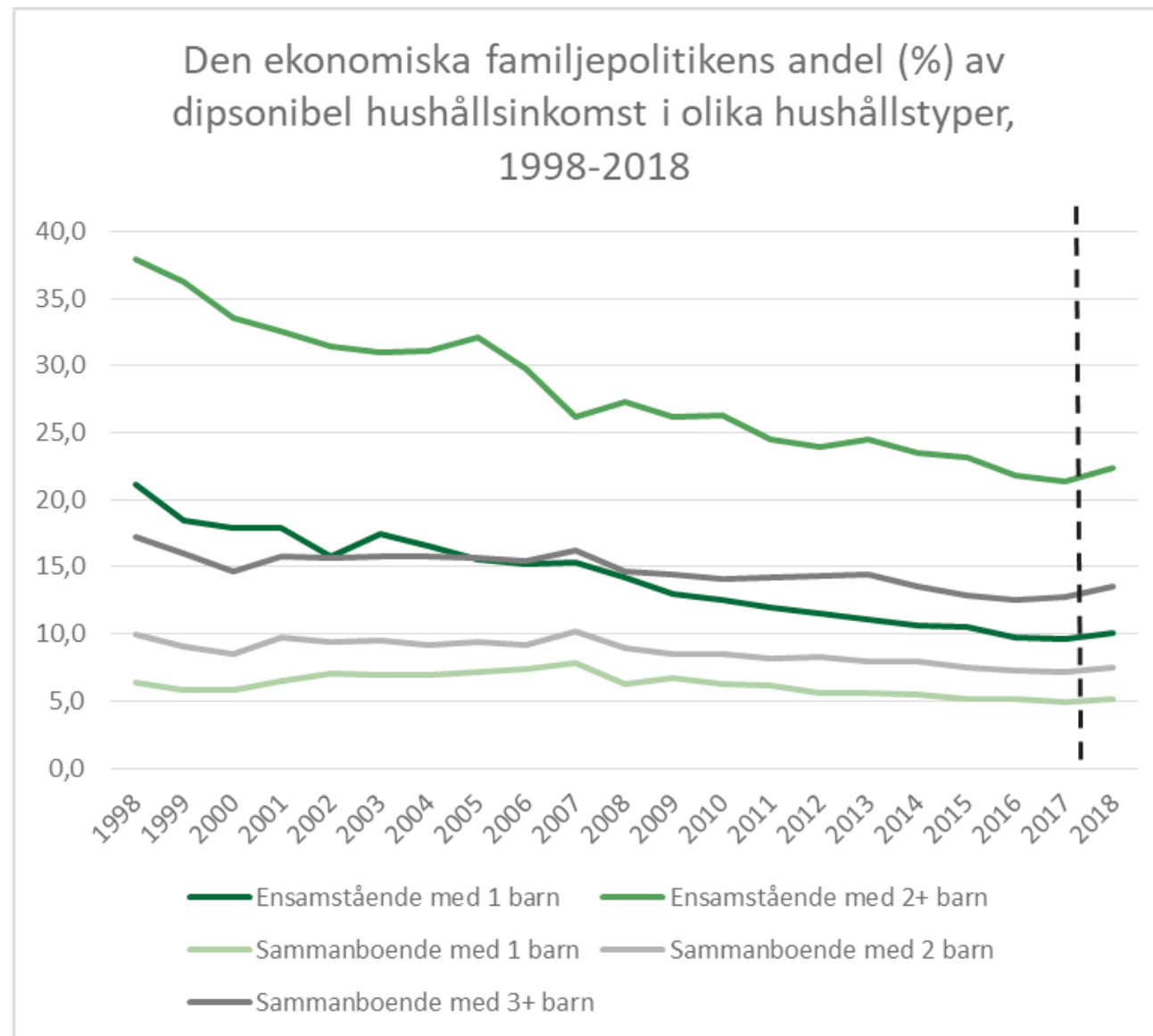
Den ekonomiska familjepolitikens andel av hushållens inkomster

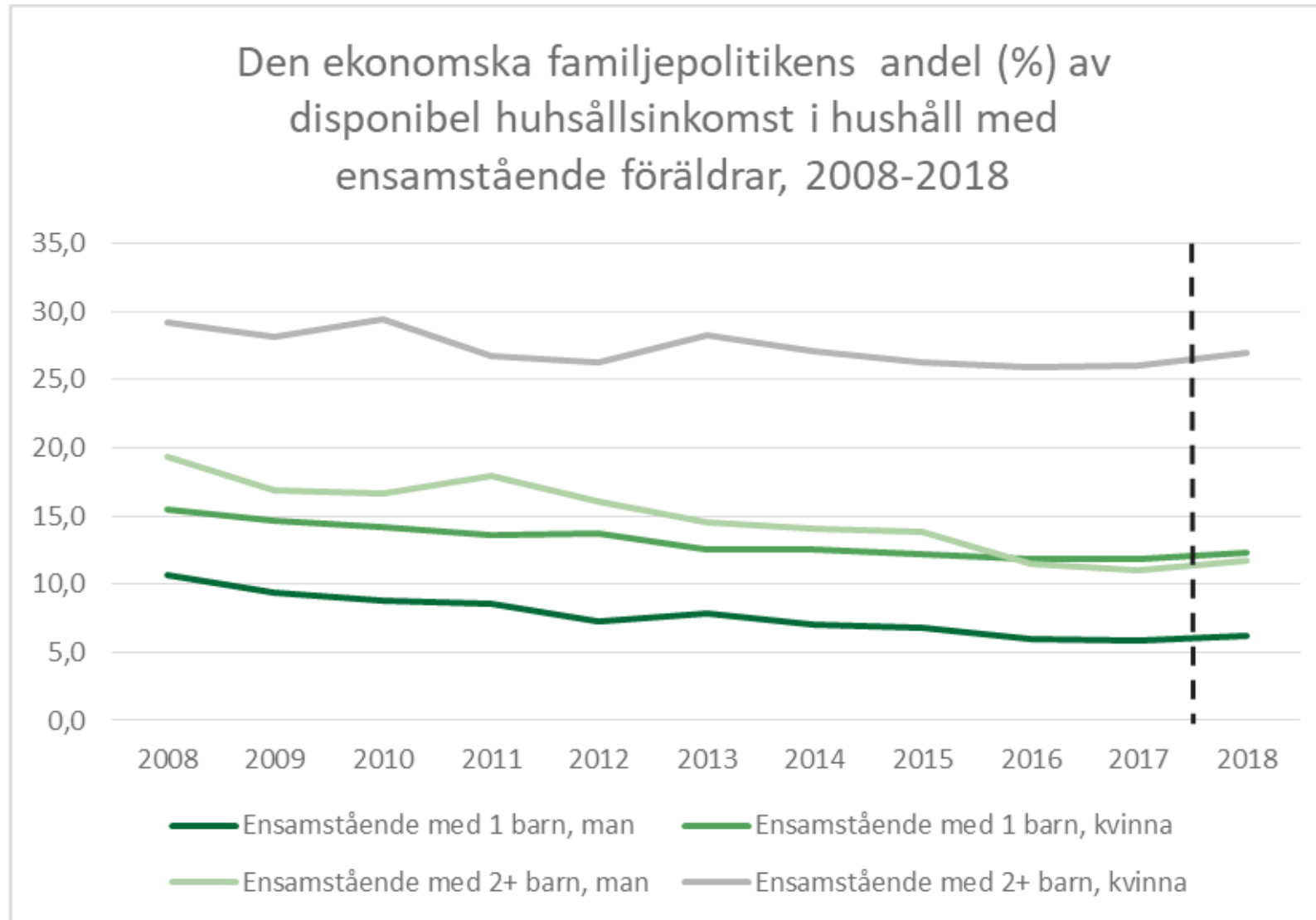
Den ekonomiska familjepolitikens andel av hushållens inkomster

Den ekonomiska familjepolitikens andel av hushållens inkomster

Den ekonomiska familjepolitikens andel av hushållens inkomster

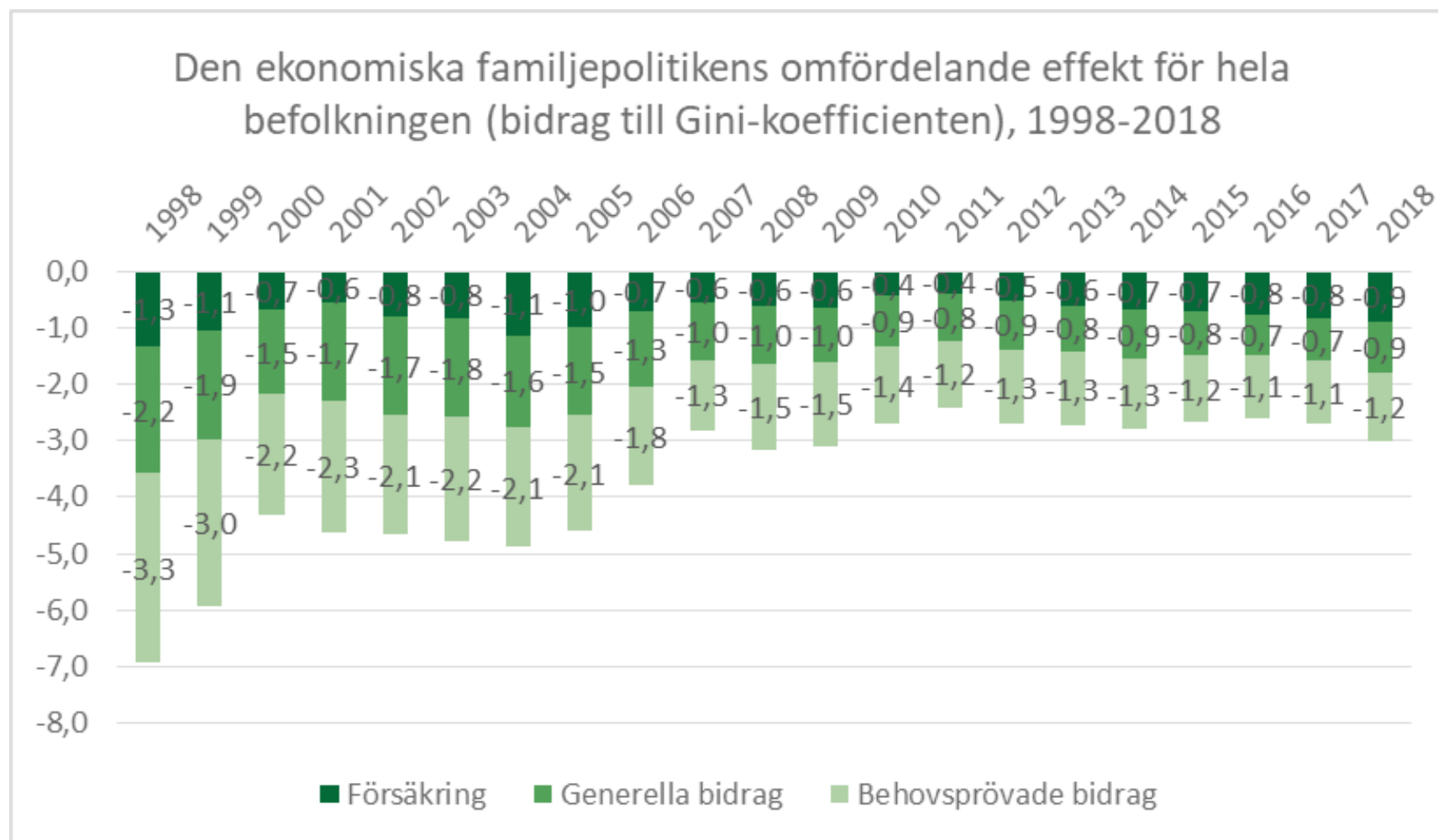

Den ekonomiska familjepolitikens omfördelande effekter

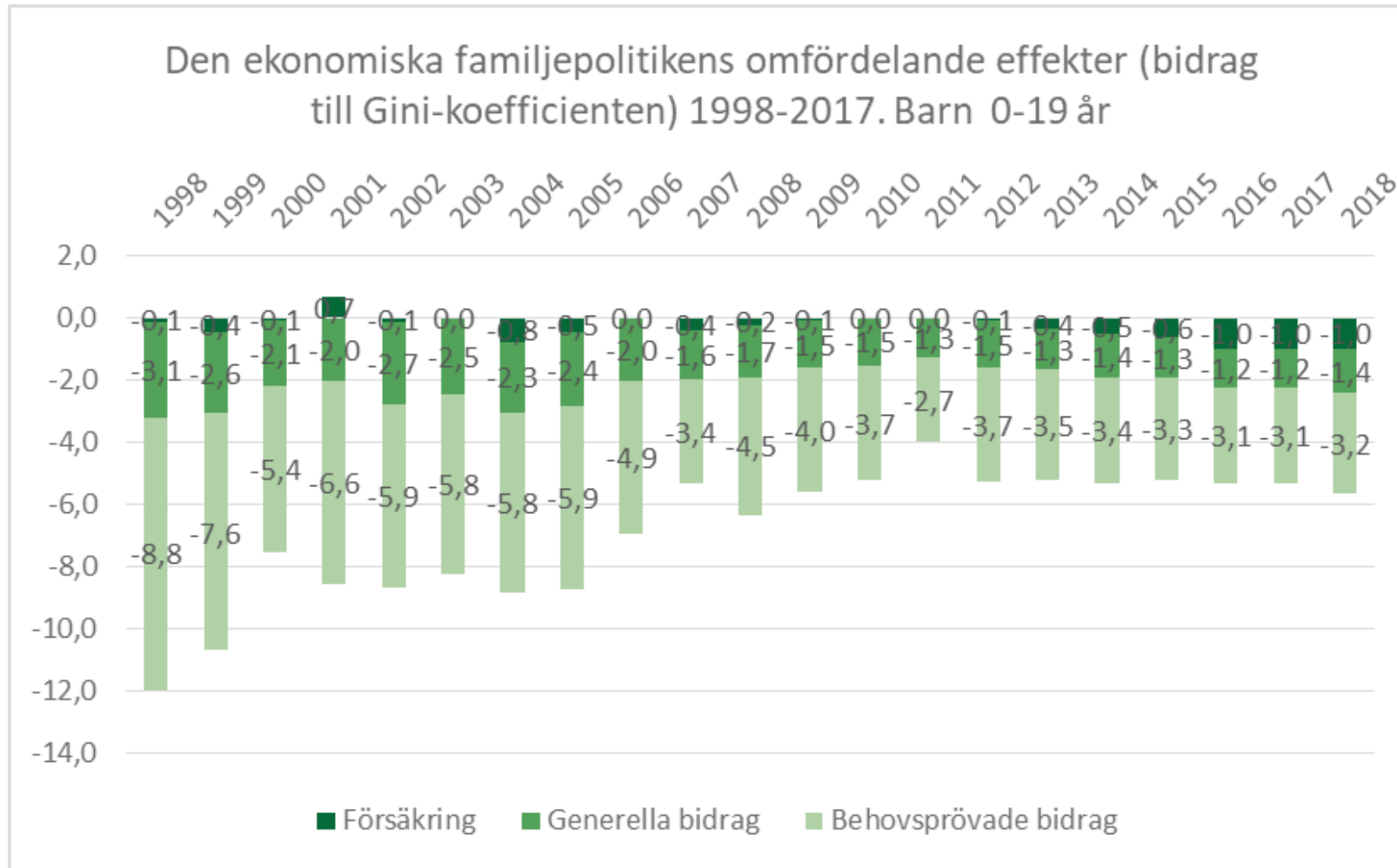
Olika inkomstslags betydelse för de totala inkomstskillnaderna 2018.
Samtliga personer.

	Andel av ekonomisk standard	Koncentrationskoefficient	Bidrag till Gini
Faktorinkomst	102,6	0,4	147,8
Övriga transfereringar	26,9	0,0	1,3
Familjepolitiska transfereringar	4,8	-0,2	-3,0
FP, försäkring	2,0	-0,1	-0,9
FP, generella transfereringar	1,9	-0,1	-0,9
FP, behovsprövade transfereringar	0,8	-0,4	-1,2
Negativa transfereringar	-34,3	0,4	-46,1
Gini-koefficient		0,3	100,0

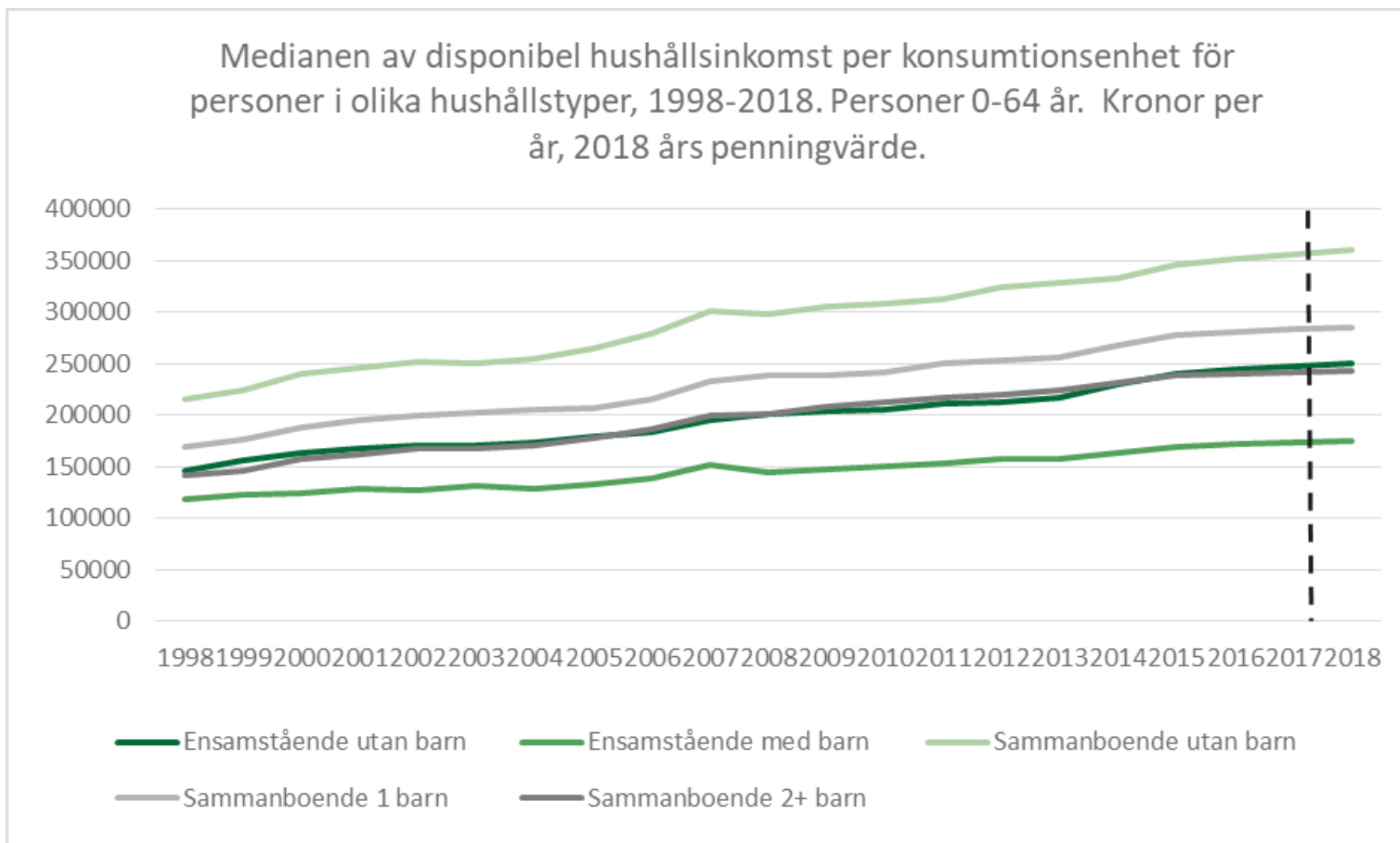
Den ekonomiska familjepolitikens omfördelande effekter

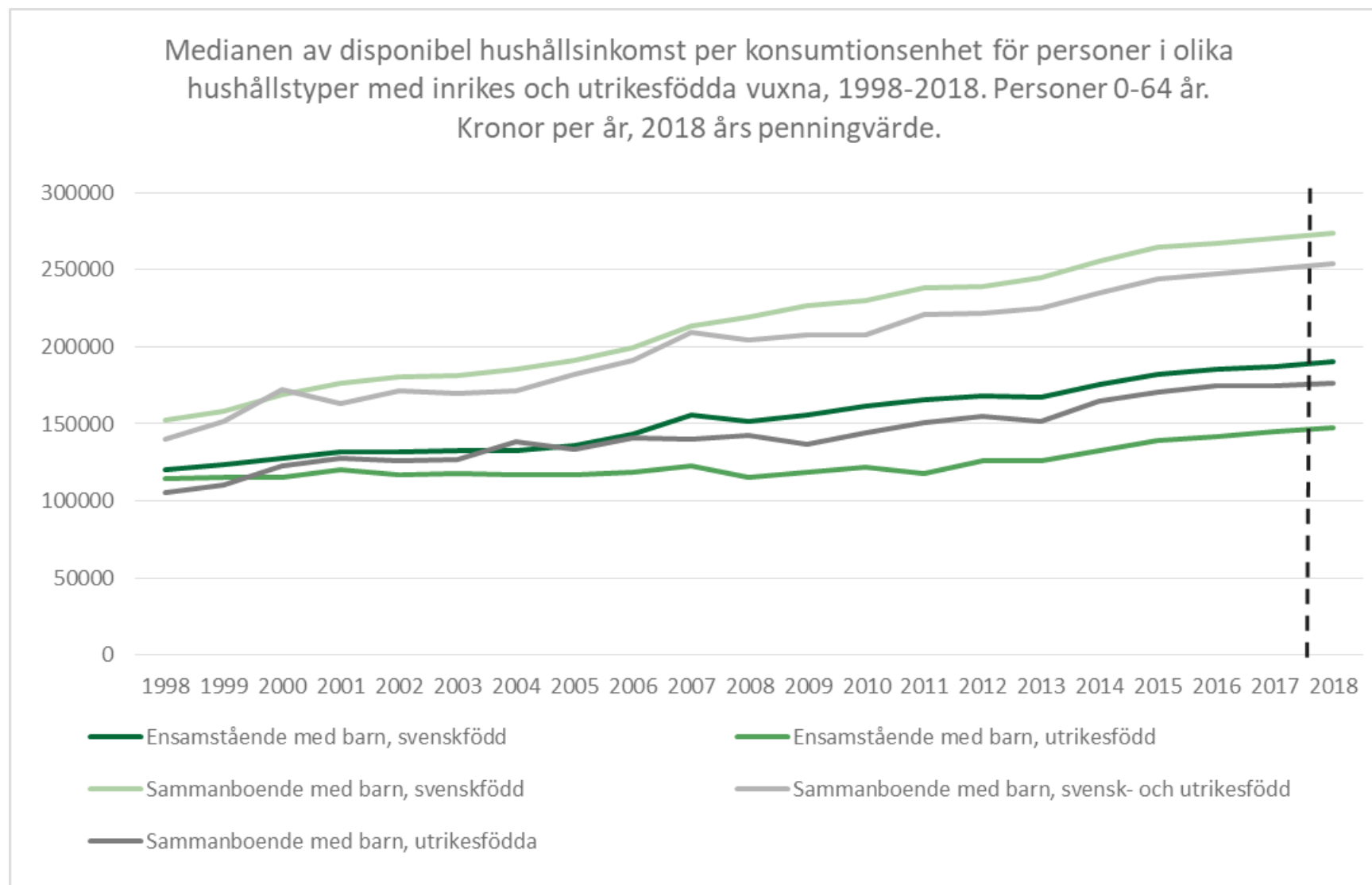
Den ekonomiska familjepolitikens omfördelande effekter

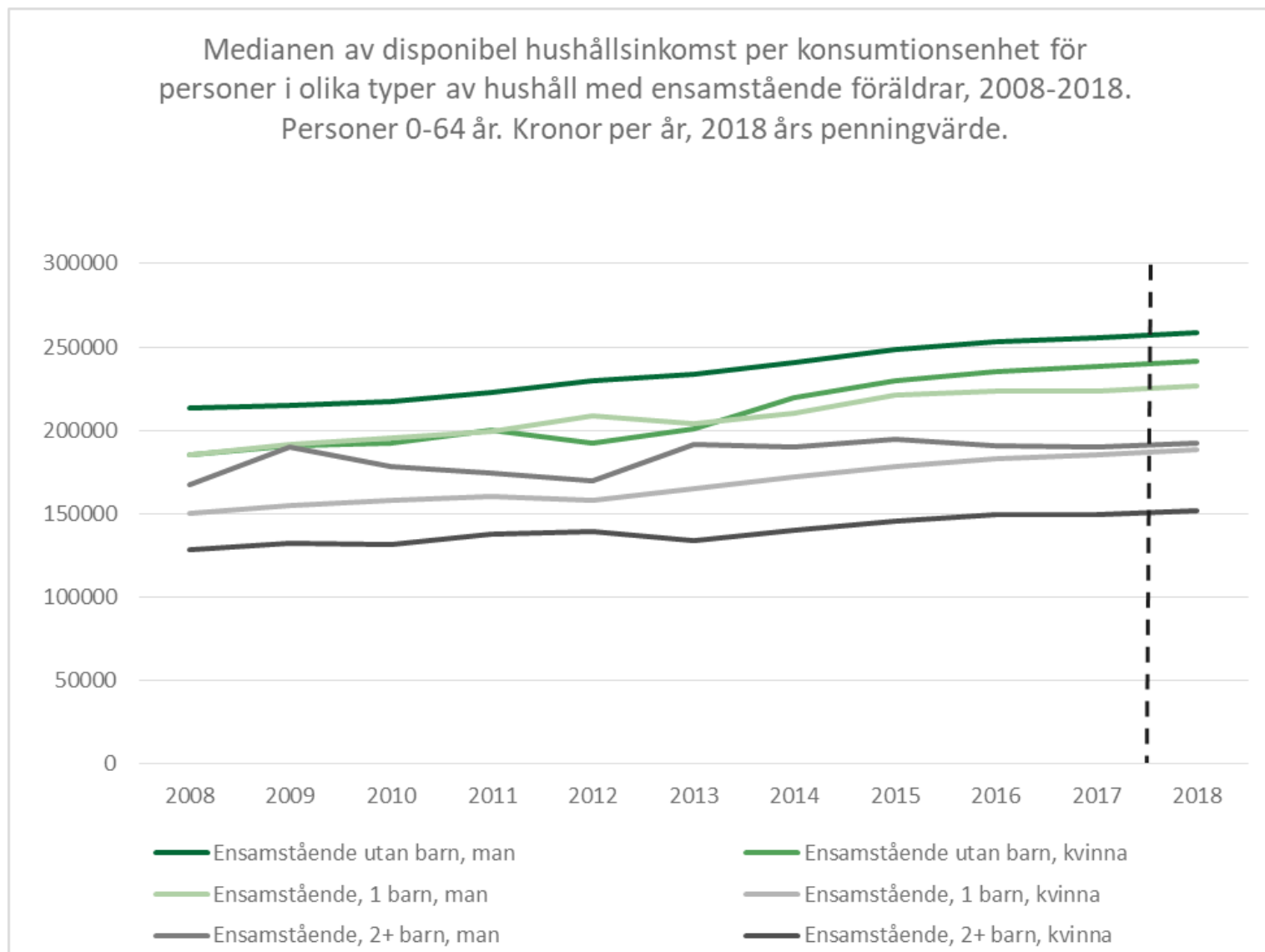
Barnhushållens inkomstutveckling

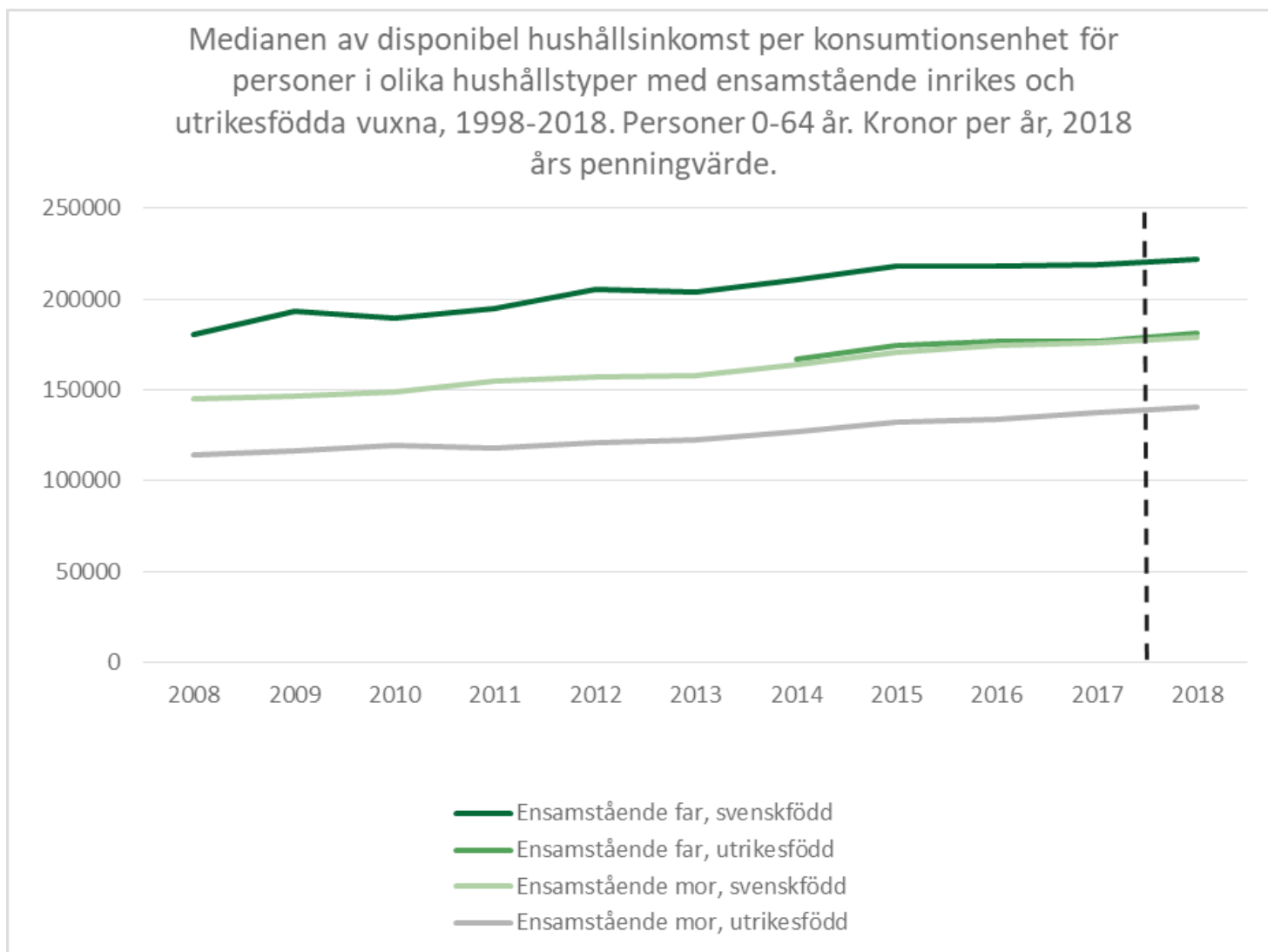
Barnhushållens inkomstutveckling

Barnhushållens inkomstutveckling

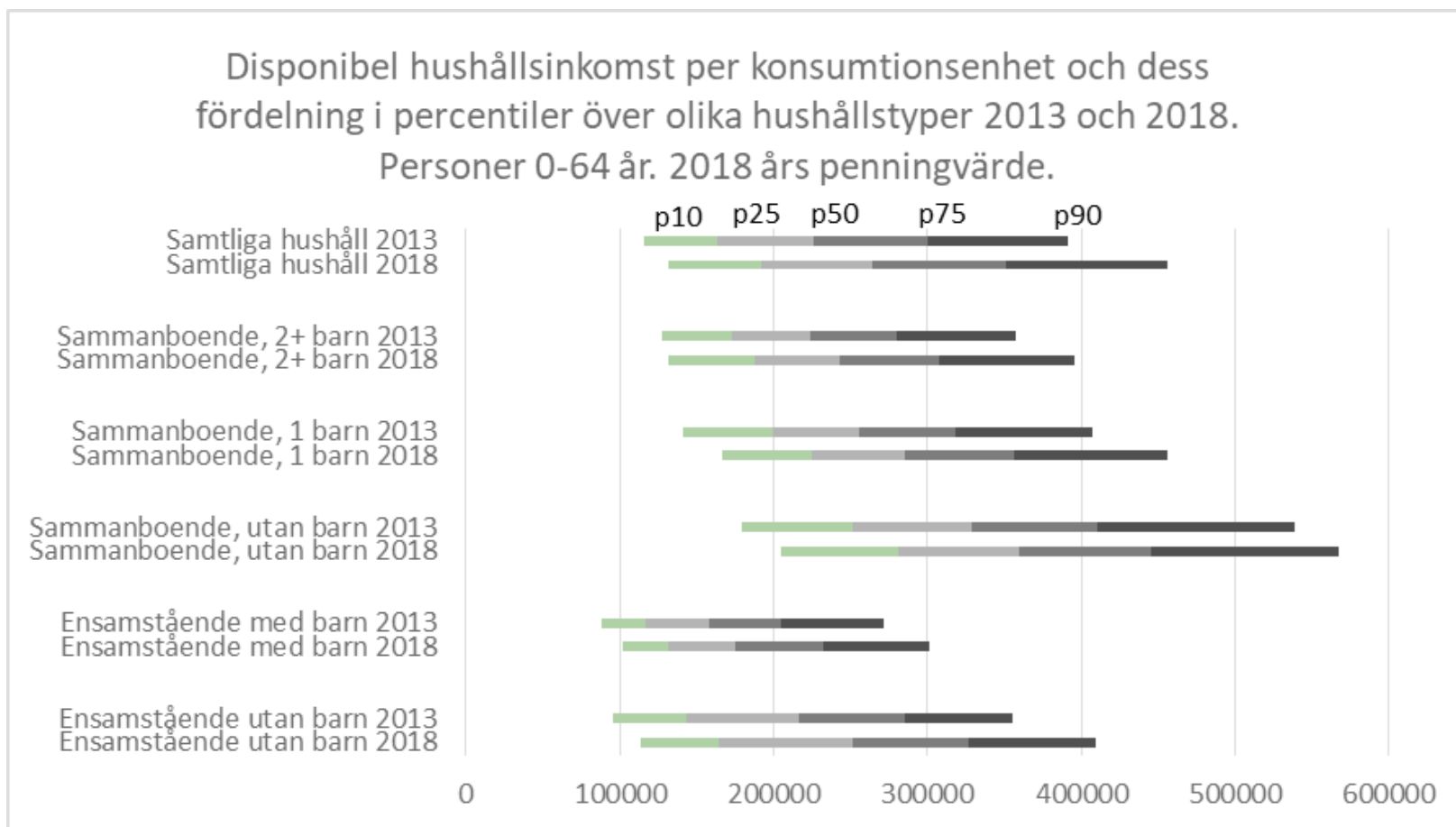
Barnhushållens inkomstutveckling

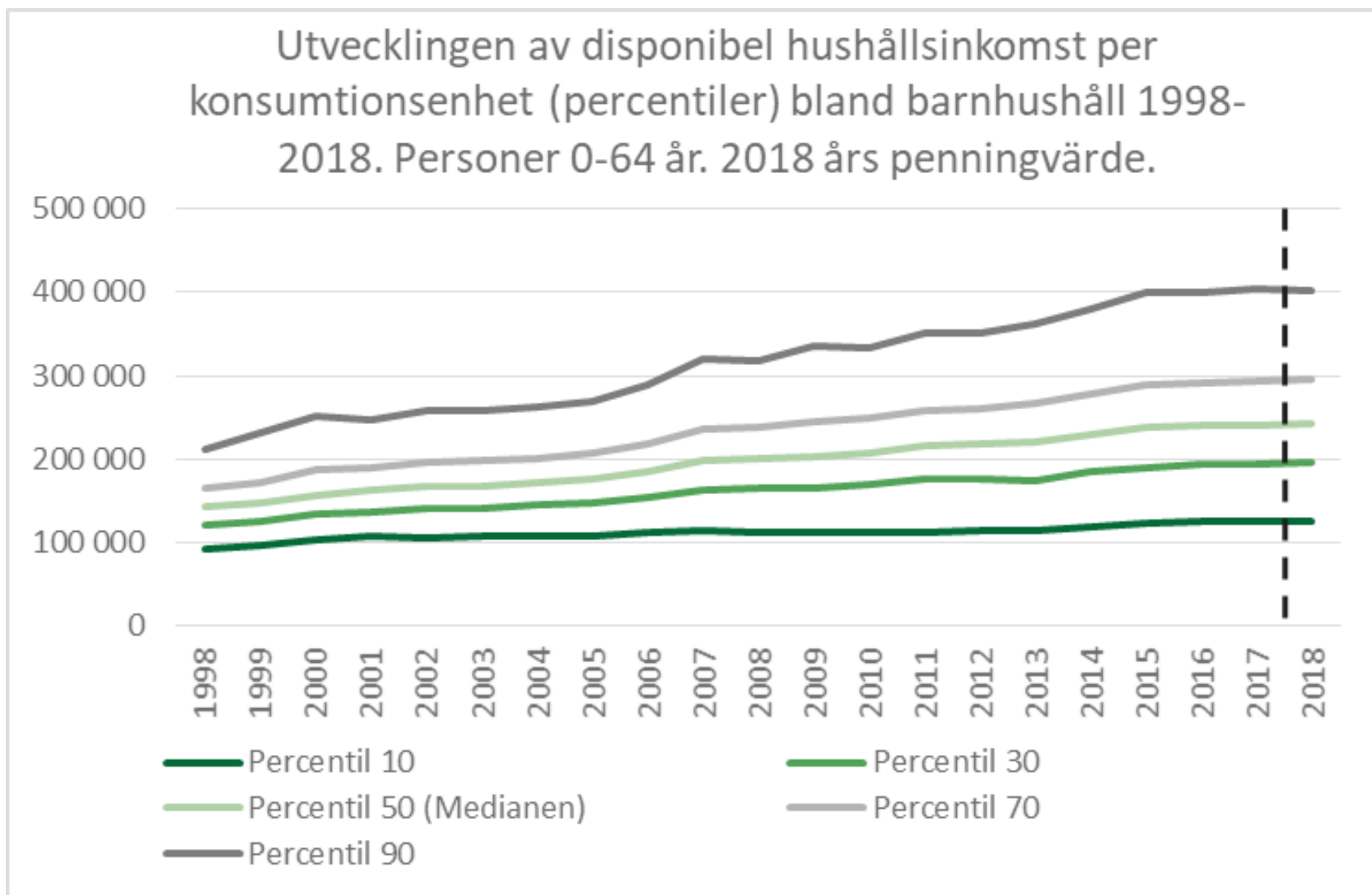
Barnhushållens inkomstutveckling

	Medianen av disponibel hushållinkomst per konsumtionsenhet år 2018	Förändring (procent) 2013-2018
Ensamstående med barn, svenskfödd	190 418	13,7
varav ensamstående kvinna	179 057	13,3
varav ensamstående man	221 710	8,8
Ensamstående med barn, utrikesfödd	147 458	16,9
varav ensamstående kvinna	140 317	14,9
varav ensamstående man	181 224	
Sammanboende med barn, svenskfödda	273 379	11,5
Sammanboende med barn, svensk- och utrikesfödda	253 710	12,5
Sammanboende med barn, utrikesfödda	176 450	16,6

Barnhushållens inkomstutveckling

Barnhushållens inkomstutveckling

Barnhushållens inkomstutveckling

Percentiler av disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet bland personer (0-64 år) i barnhushåll, samt dess procentuella förändring sedan 2013.

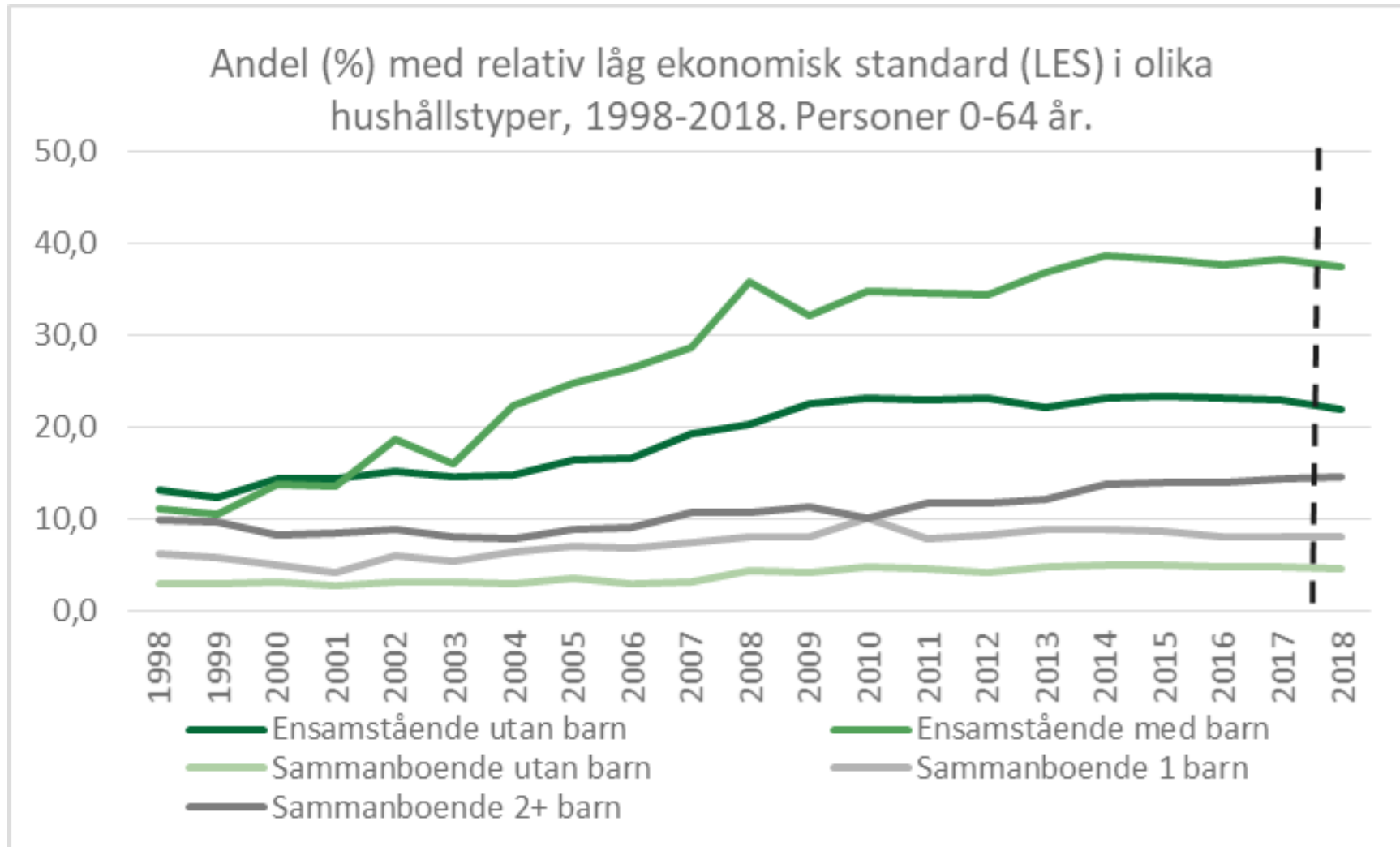
	Medianen av disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet 2018	Förändring 2013-2018 (procent)
Percentil 10	126 305	10,36
Percentil 30	195 271	11,57
Percentil 50 (median)	242 862	10,51
Percentil 70	294 958	10,75
Percentil 90	402 274	11,39

Barnhushållens inkomstutveckling

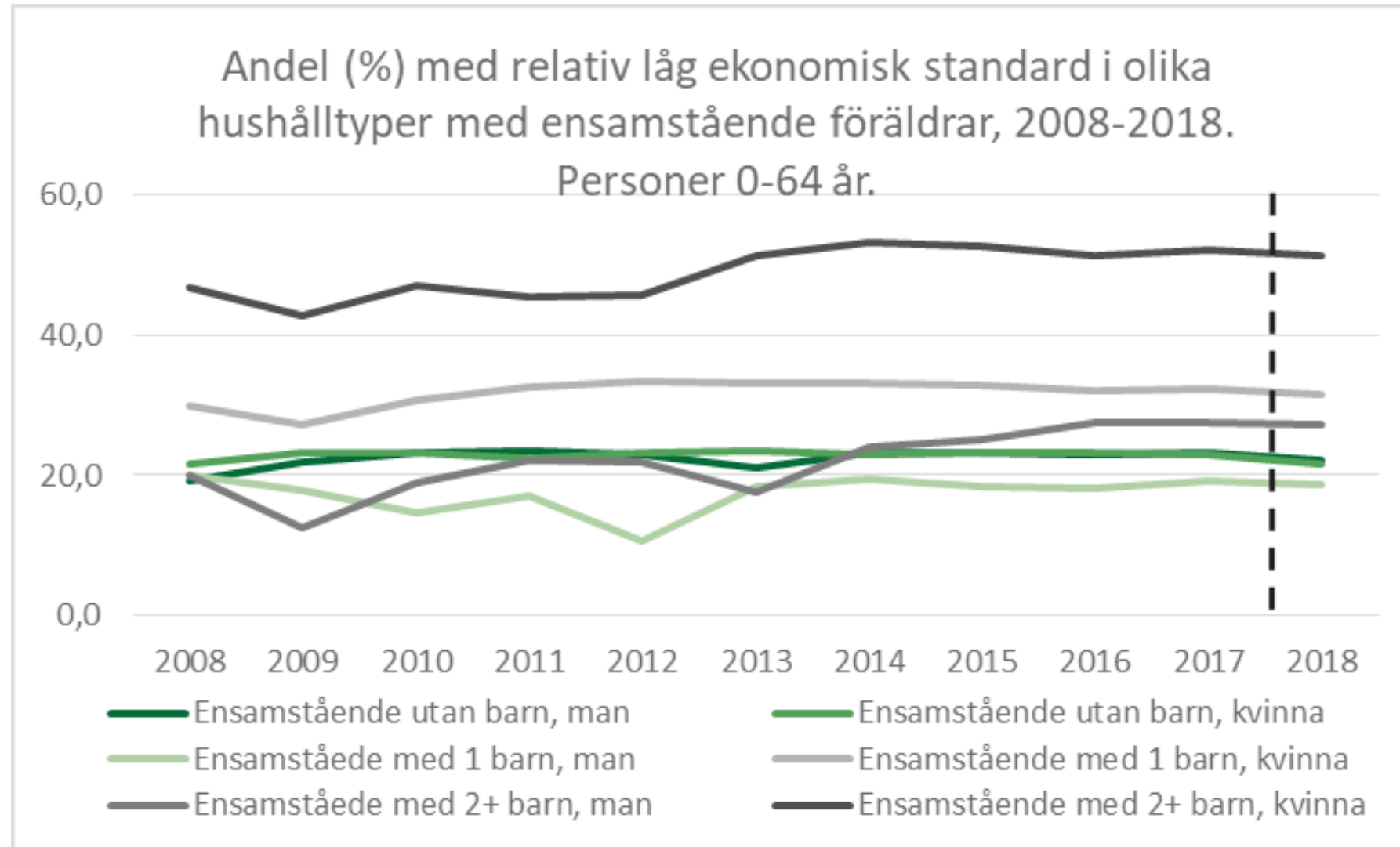
Medianen av disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet för barn 0-19 år

	Medianen av disponibel hushållsinkomst per konsumtionsenhet år 2018	Förändring (procent) 2013-2018
Barn 0-6 år	217589	9,3
Barn 7-12 år	235442	9,7
Barn 13-19 år	254184	12,8
Flickor	233042	10,5
Pojkar	234661	10,9
Barn 0-19 år	233820	10,7

Ekonomisk utsatthet – relativ låg ekonomisk standard

Ekonomisk utsatthet – relativ låg ekonomisk standard

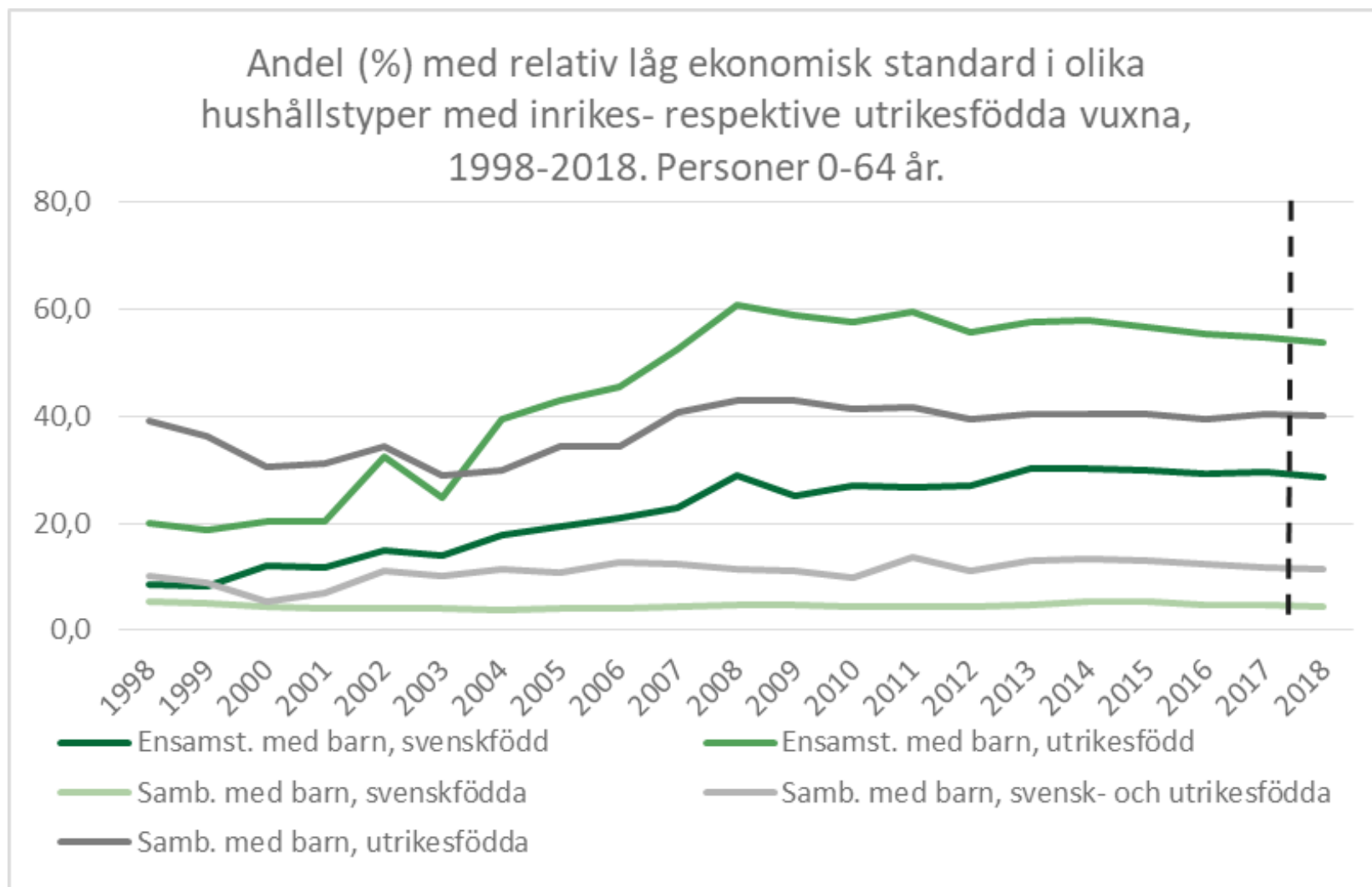

Ekonomisk utsatthet – relativ låg ekonomisk standard

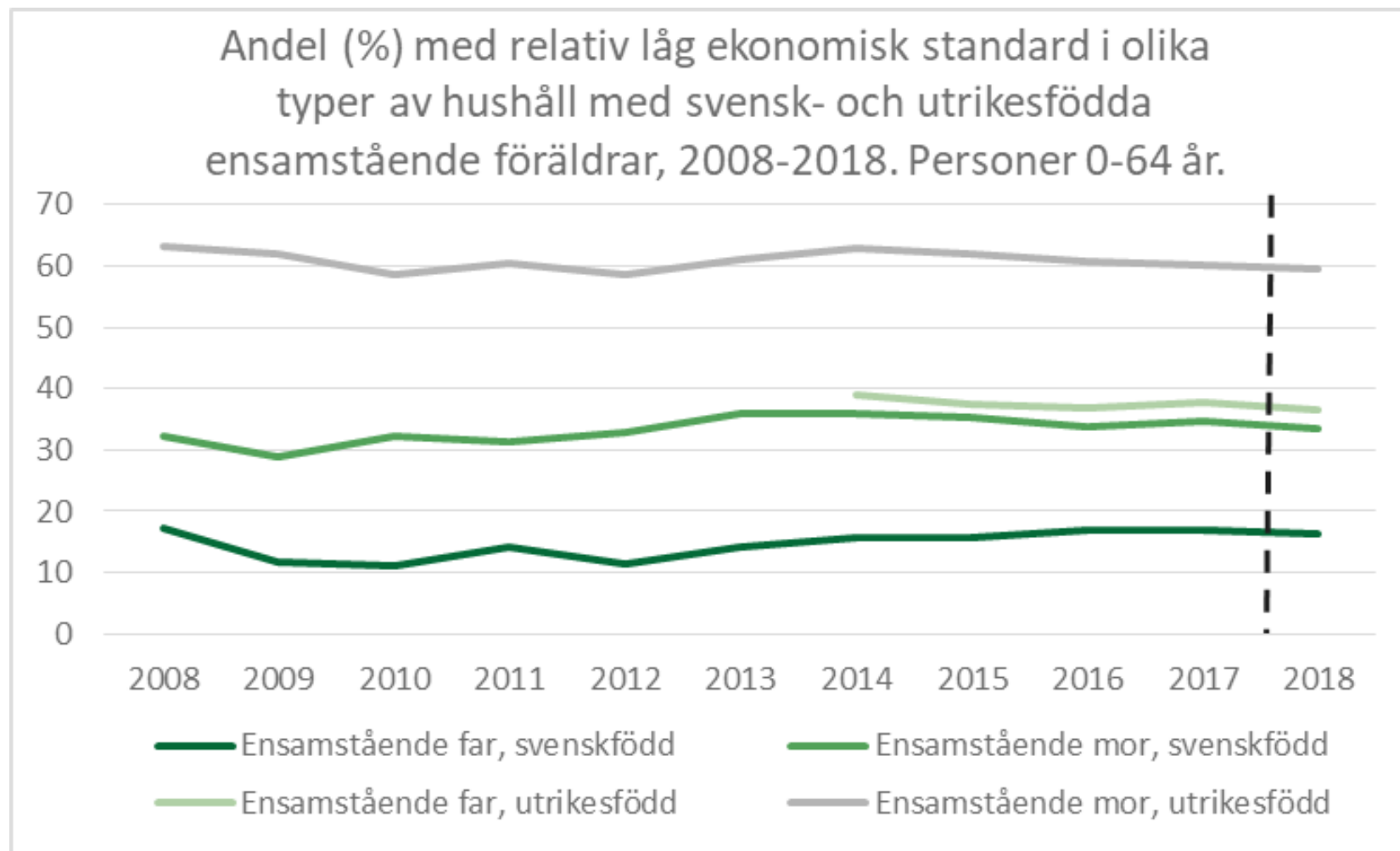
Andel (%) med relativ låg ekonomisk standard efter hushållstyp 2018, samt förändring mellan 2013 och 2018. Personer 0-64 år.

	Andel (%) med låg ekonomisk standard 2018	Förändring (procentenheter) 2013-2018
Ensamstående utan barn	21,8	-0,3
Varav kvinnor	21,6	-1,9
Varav män	22,0	0,9
Ensamstående med barn	37,5	0,7
Varav kvinnor	43,0	0,5
Varav män	22,8	4,9
Sammanboende utan barn	4,5	-0,2
Sammanboende 1 barn	8,0	-0,8
Sammanboende 2+ barn	14,6	2,6
Samtliga i barnhushåll	16,6	0,9
Samtliga i hushåll utan barn	12,4	-2,1

Ekonomisk utsatthet – relativ låg ekonomisk standard

Ekonomisk utsatthet – relativ låg ekonomisk standard

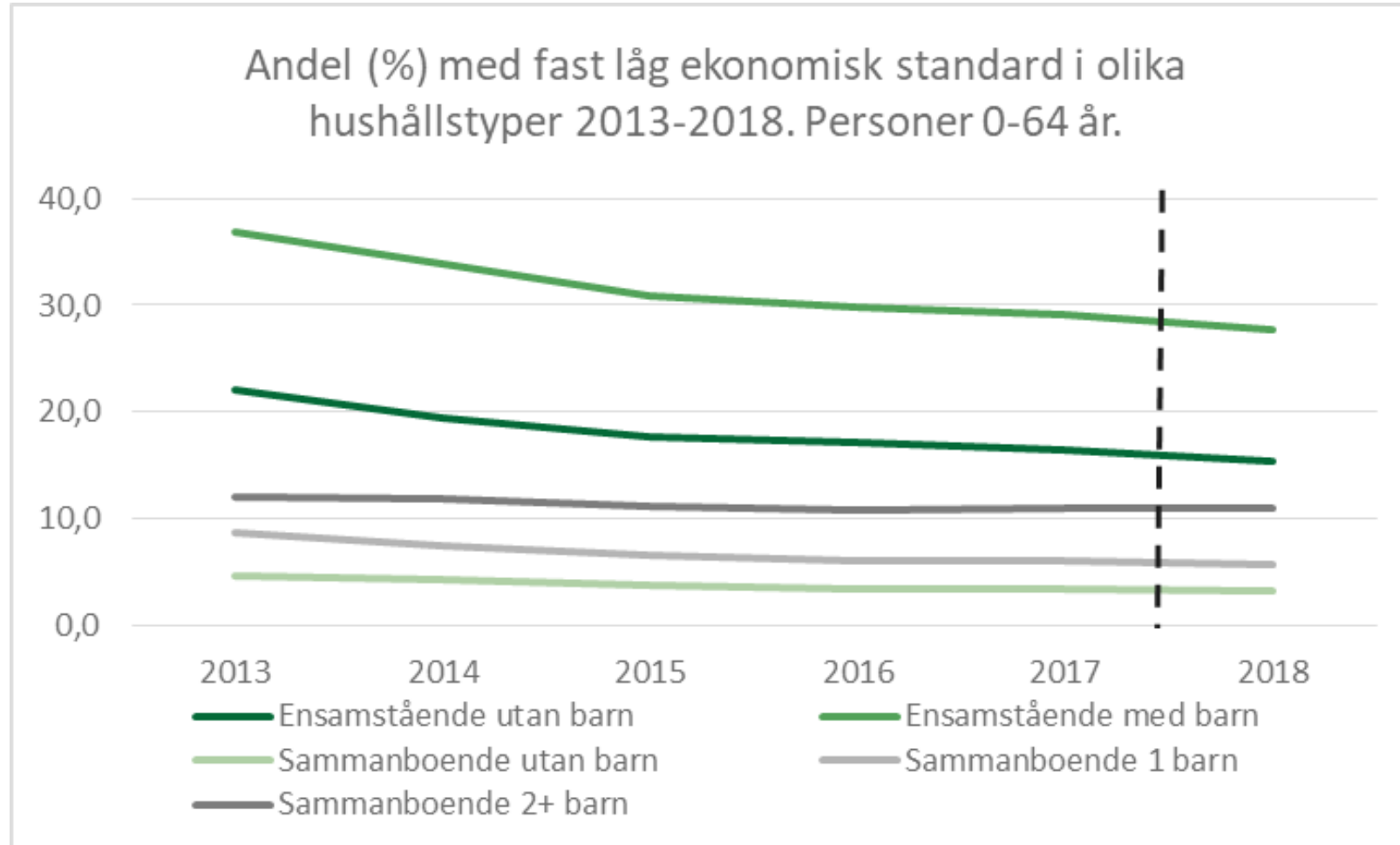

Ekonomisk utsatthet – relativ låg ekonomisk standard

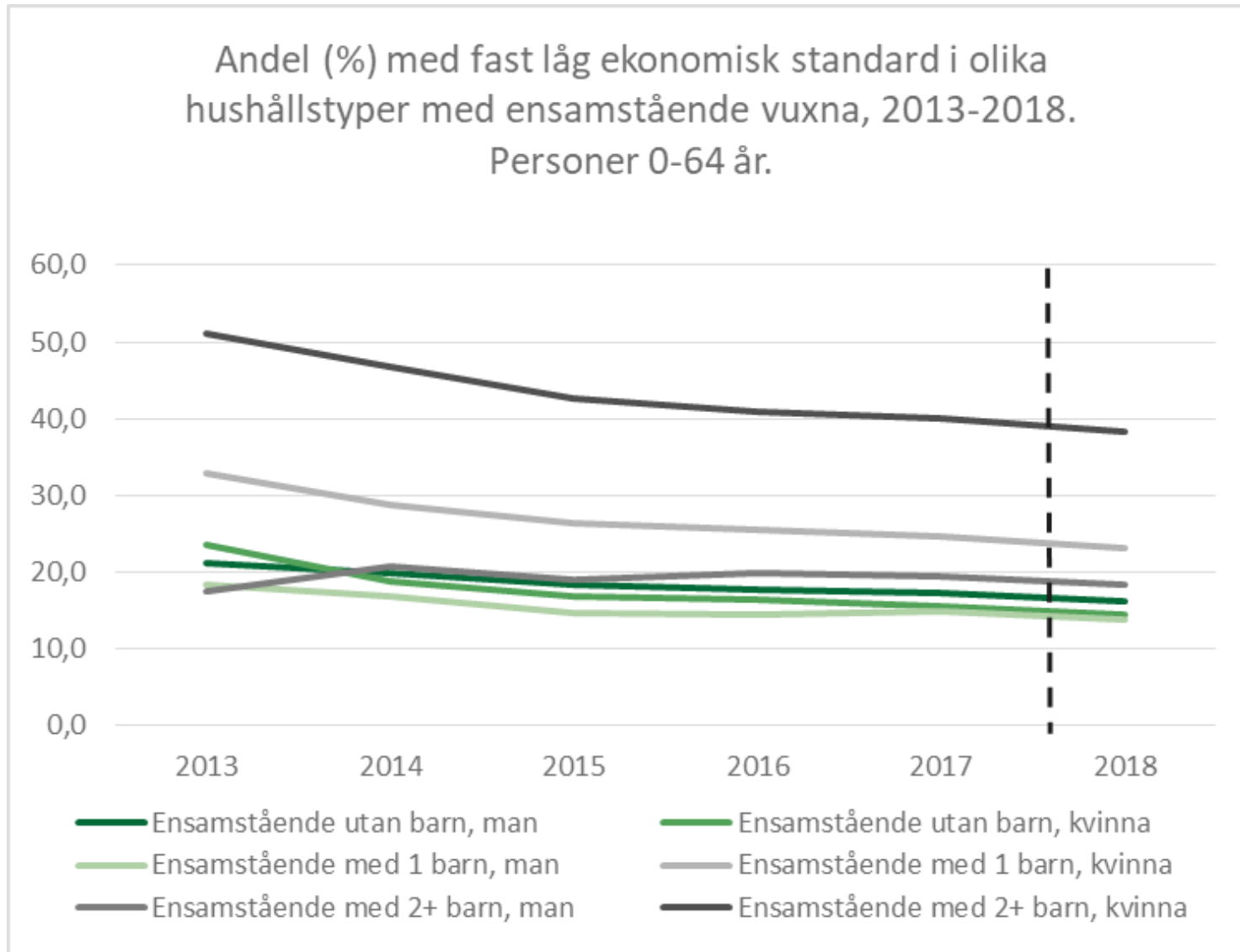
Andel (%) med relativ låg ekonomisk standard i olika typer av hushåll med svensk- och utrikesfödda vuxna 2018, samt förändring i procentenheter sedan 2013. Personer 0-64 år.

	Andel (%) med låg ekonomisk standard 2018	Förändring (procentenheter) 2013-2018
Ensamstående utan barn, svenskfödd	19,2	-0,6
Varav kvinnor	19,6	-1,8
Varav män	19,0	0,4
Ensamstående utan barn, utrikesfödd	30,0	-3,5
Varav kvinnor	28,7	-7,1
Varav män	30,9	-2,9
Ensamstående med barn, svenskfödd	28,6	-1,7
Varav kvinnor	33,5	-2,4
Varav män	16,5	2,3
Ensamstående med barn, utrikesfödd	53,9	-3,7
Varav kvinnor	59,4	-1,6
Varav män	36,5	
Sammanboende utan barn, svenskfödda	2,4	0,1
Sammanboende med barn, svenskfödda	4,4	-0,4
Sammanboende utan barn, svensk- och utrikesfödda	6,9	2,5
Sammanboende med barn, svensk- och utrikesfödda	11,3	-1,8
Sammanboende utan barn, utrikesfödda	14,6	-7,4
Sammanboende med barn, utrikesfödda	40,0	-0,4

Ekonomisk utsatthet – fast låg ekonomisk standard

Ekonomisk utsatthet – fast låg ekonomisk standard

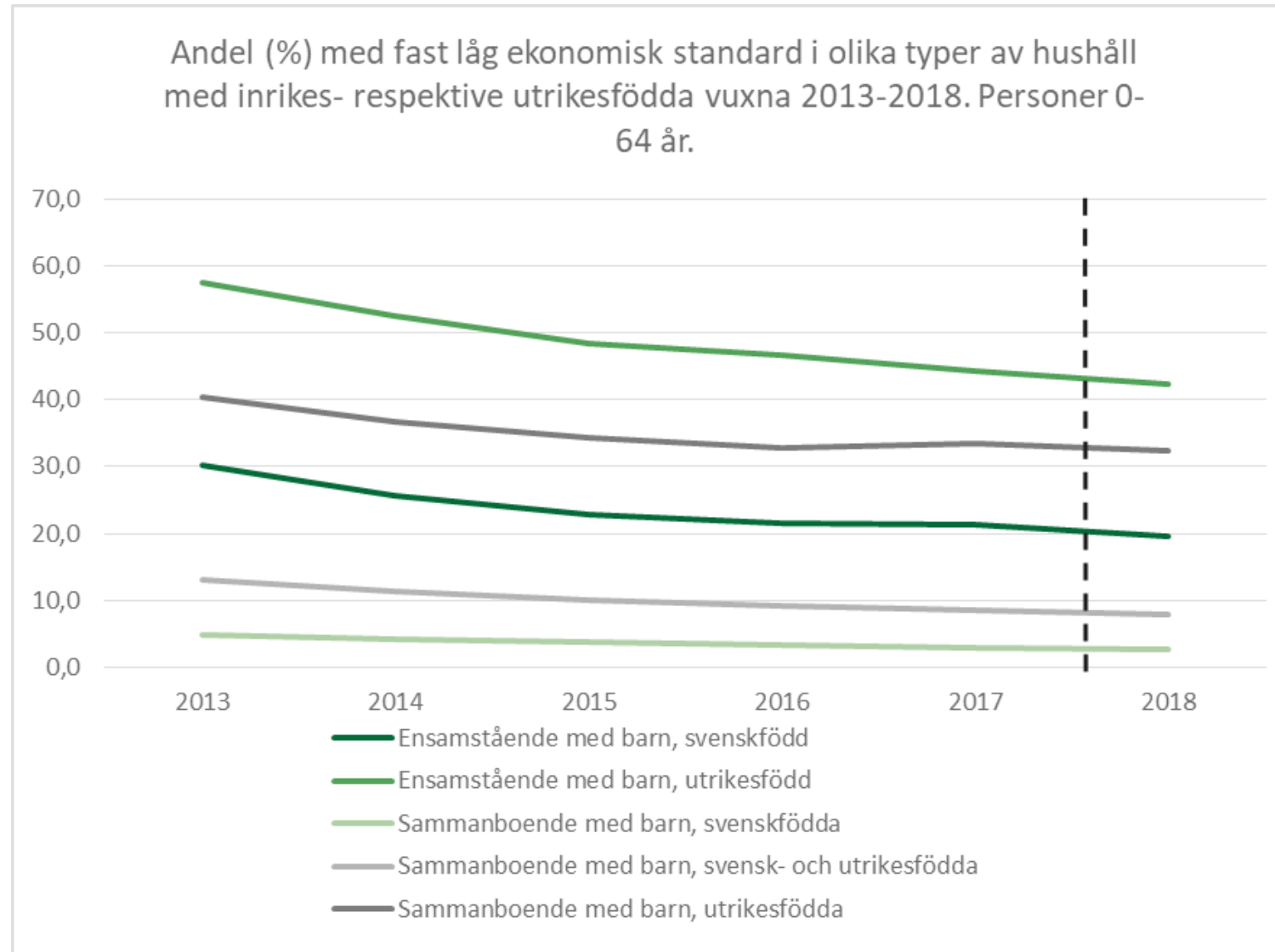

Ekonomisk utsatthet – fast låg ekonomisk standard

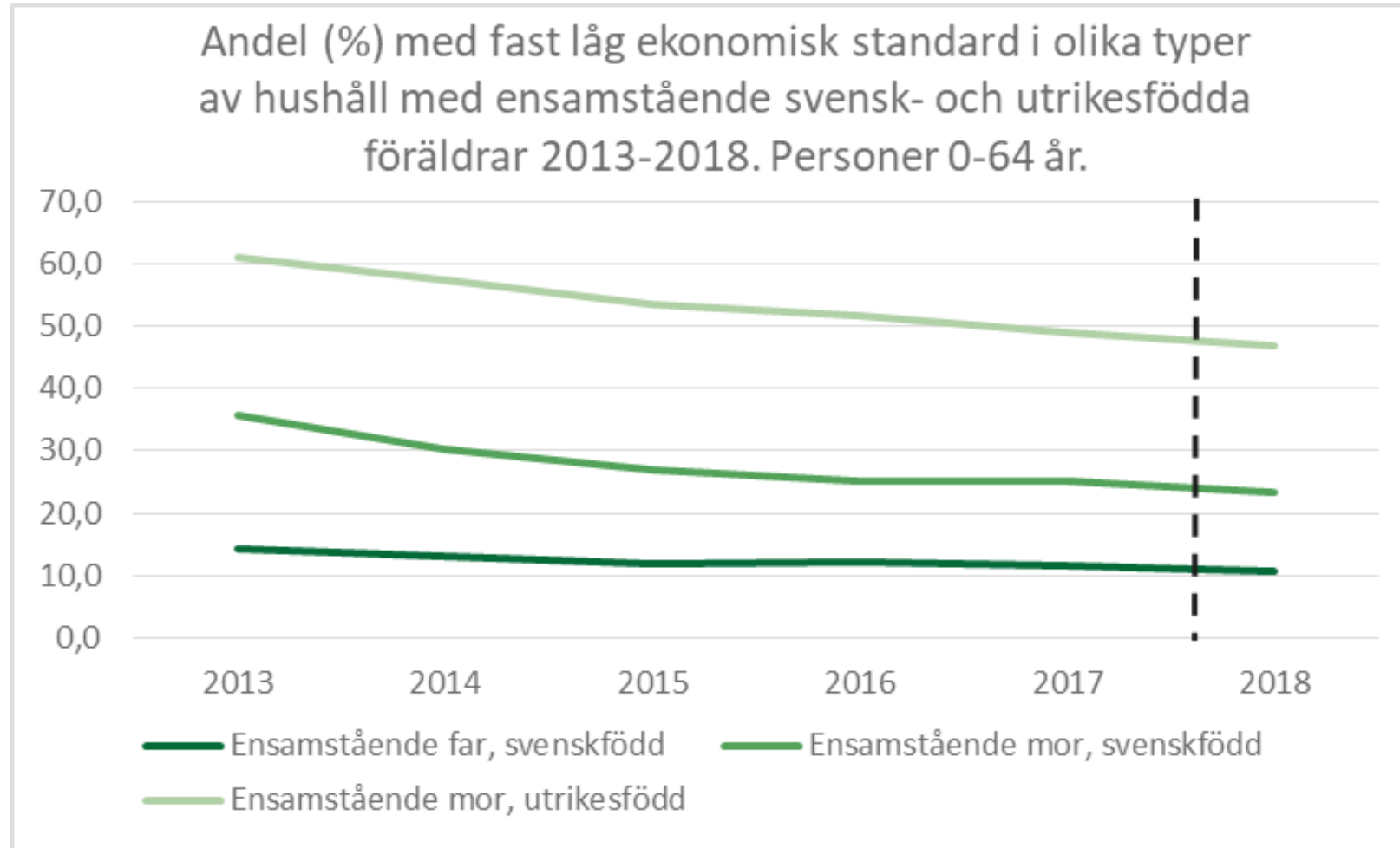
Andel (%) med fast låg ekonomisk standard efter hushållstyp 2018, samt förändring sedan 2013. Personer 0-64 år.

	Andel (%) med fast låg ekonomisk standard 2018	Förändring (procentenheter) 2013-2018
Ensamstående utan barn	15,4	-6,7
Varav kvinnor	14,5	-9,0
Varav män	16,2	-4,9
Ensamstående med barn	27,7	-9,2
Varav kvinnor	32,0	-10,6
Varav män	16,0	-1,9
Sammanboende utan barn	3,3	-1,4
Sammanboende 1 barn	5,8	-3,0
Sammanboende 2+ barn	11,0	-1,1
Samtliga i barnhushåll	12,4	-3,4
Samtliga i hushåll utan barn	8,9	-6,3

Ekonomisk utsatthet – fast låg ekonomisk standard

Ekonomisk utsatthet – fast låg ekonomisk standard

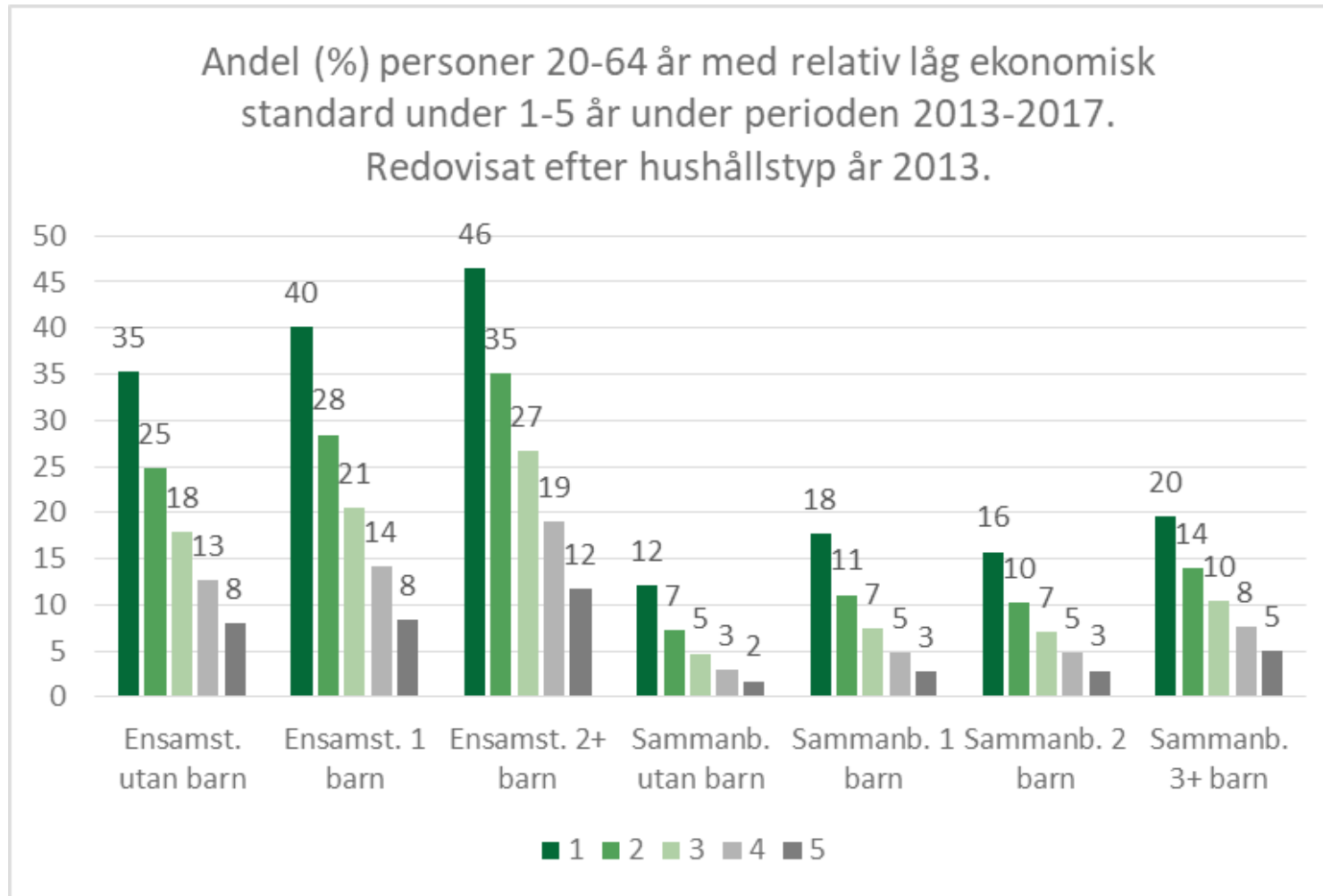

Ekonomisk utsatthet – fast låg ekonomisk standard

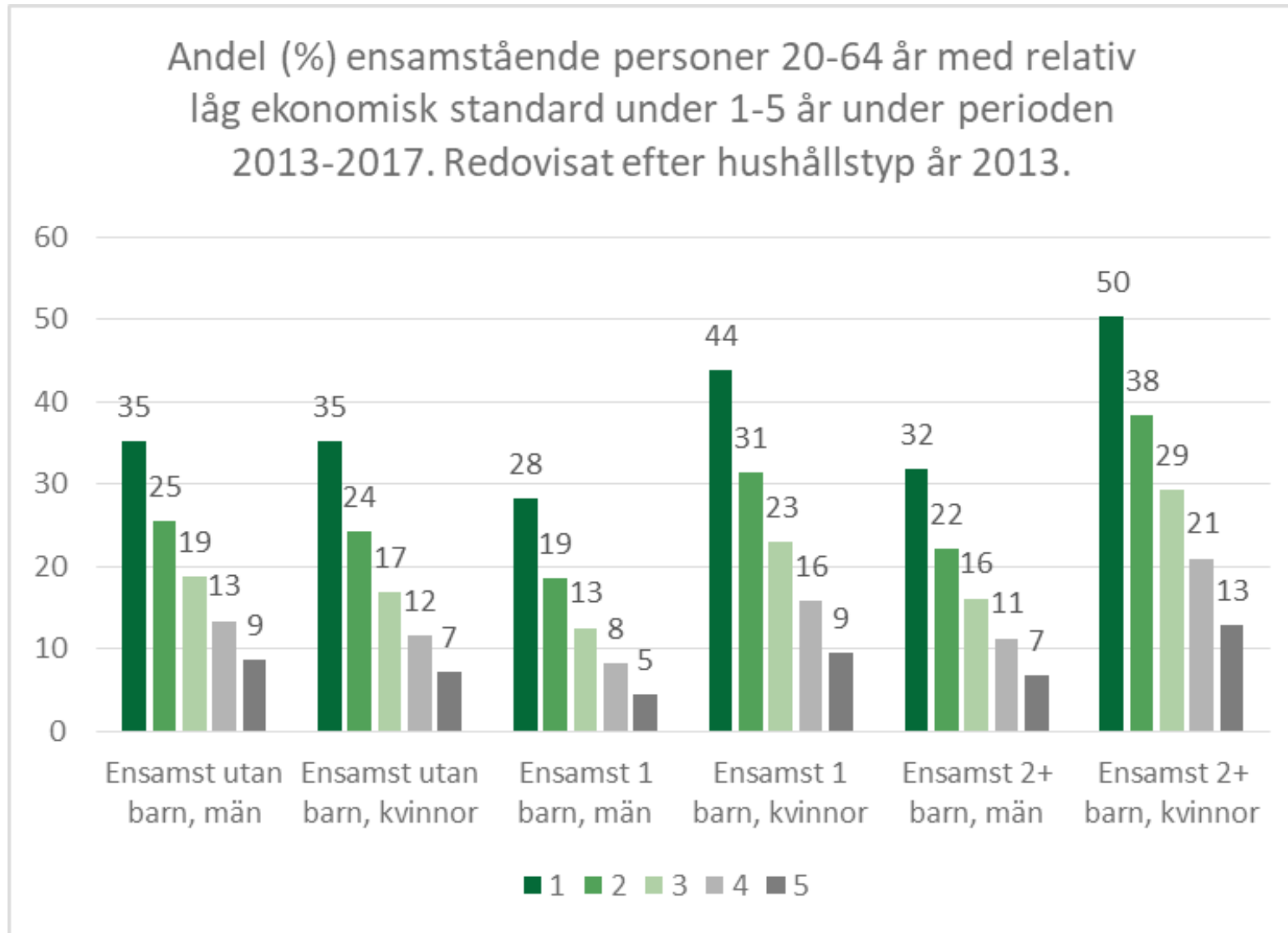
Andel (%) med fast låg ekonomisk standard 2018, samt förändring sedan 2013 i olika typer av hushåll med svensk- och utrikesfödda vuxna. Personer 0-64 år.

	Andel (%) med fast låg ekonomisk standard 2018	Förändring (procentenheter) 2013-2018
Ensamstående utan barn, svenskfödd	12,8	-7,0
Varav kvinnor	12,3	-9,1
Varav män	13,2	-5,4
Ensamstående utan barn, utrikesfödd	23,7	-9,8
Varav kvinnor	22,0	-11,2
Varav män	24,8	-9,0
Ensamstående med barn, svenskfödd	19,7	-10,6
Varav kvinnor	23,3	-12,5
Varav män	10,7	-3,4
Ensamstående med barn, utrikesfödd	42,3	-15,4
Varav kvinnor	47,0	-14,1
Varav män		
Sammanboende utan barn, svenskfödda	1,7	-0,7
Sammanboende med barn, svenskfödda	2,6	-2,2
Sammanboende utan barn, svensk- och utrikesfödda	5,1	0,8
Sammanboende med barn, svensk- och utrikesfödda	7,8	-5,3
Sammanboende utan barn, utrikesfödda	11,8	-10,3
Sammanboende med barn, utländskrikesfödda	32,3	-8,1

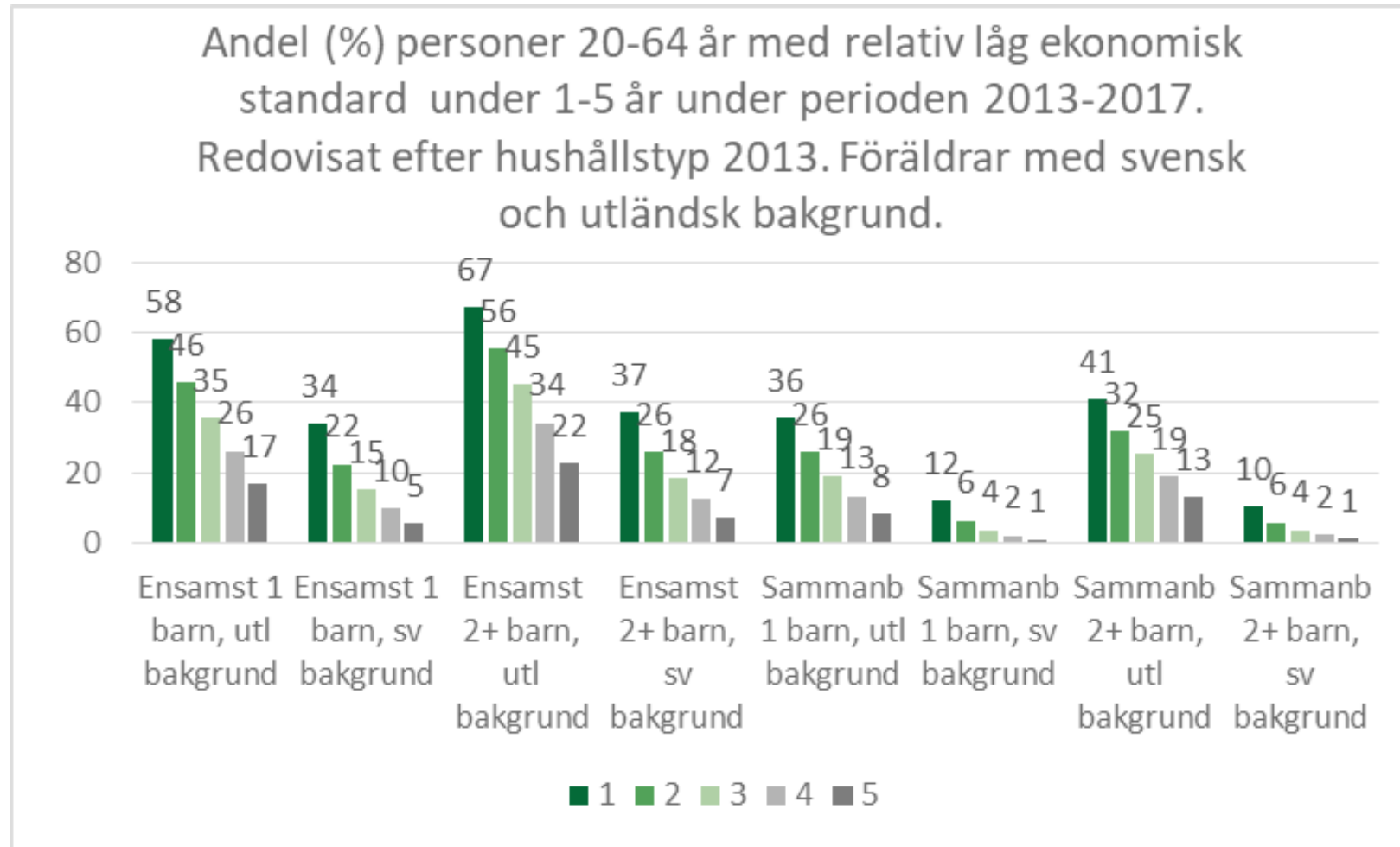
Långvarig ekonomisk utsatthet – relativt låg ekonomisk standard

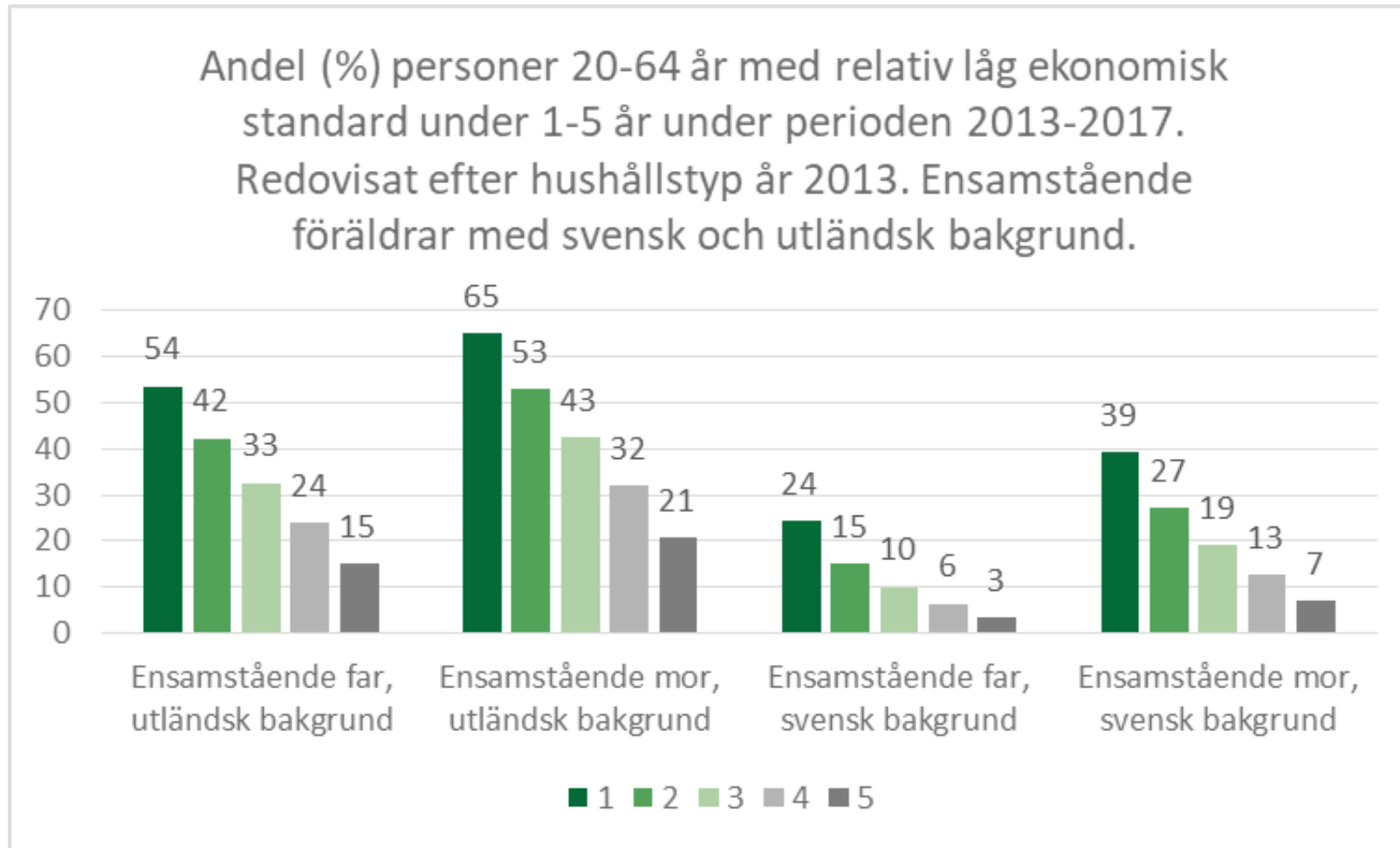
Långvarig ekonomisk utsatthet – relativt låg ekonomisk standard

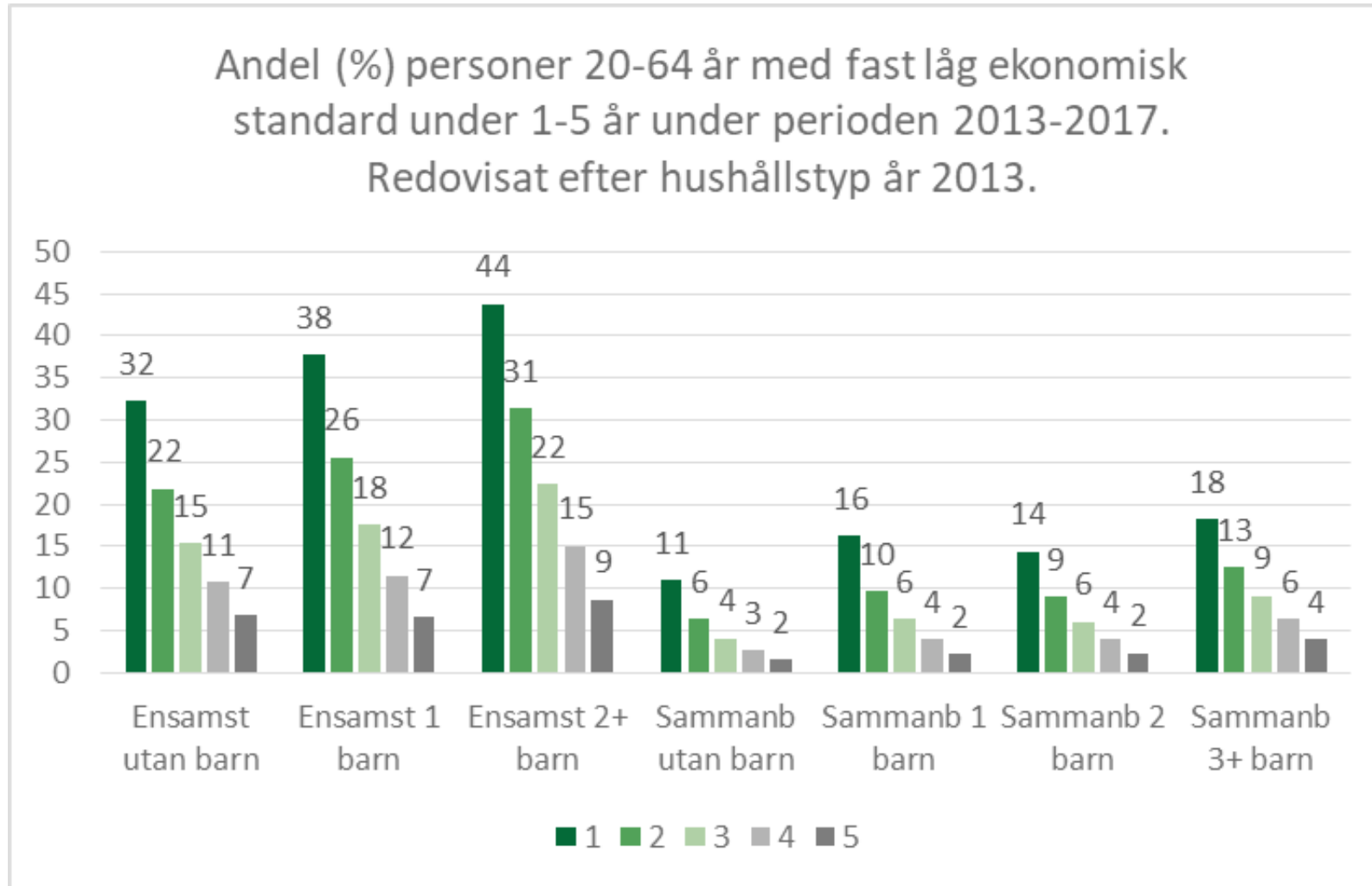
Långvarig ekonomisk utsatthet – relativt låg ekonomisk standard

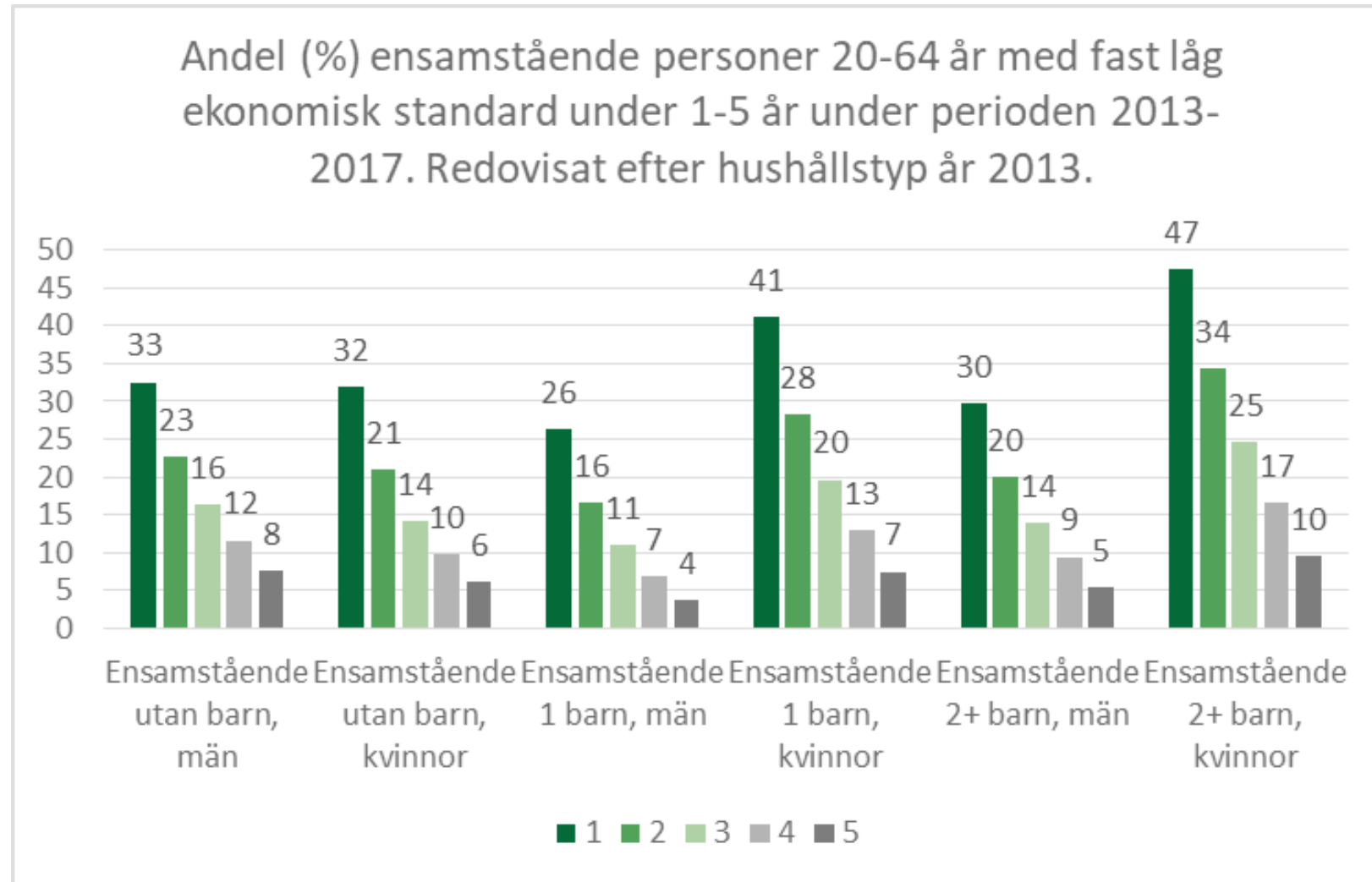
Långvarig ekonomisk utsatthet – relativt låg ekonomisk standard

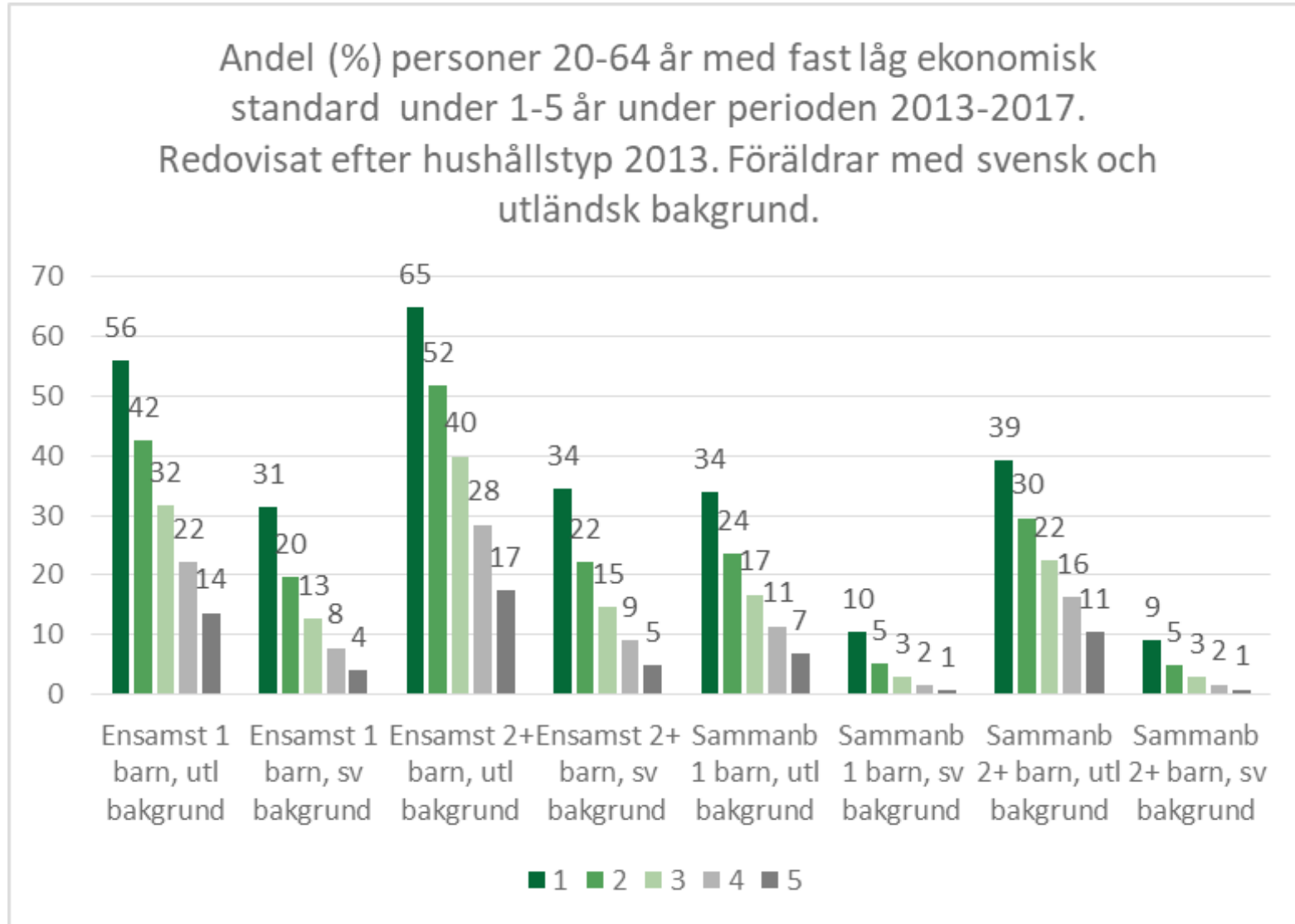
Långvarig ekonomisk utsatthet – fast låg ekonomisk standard

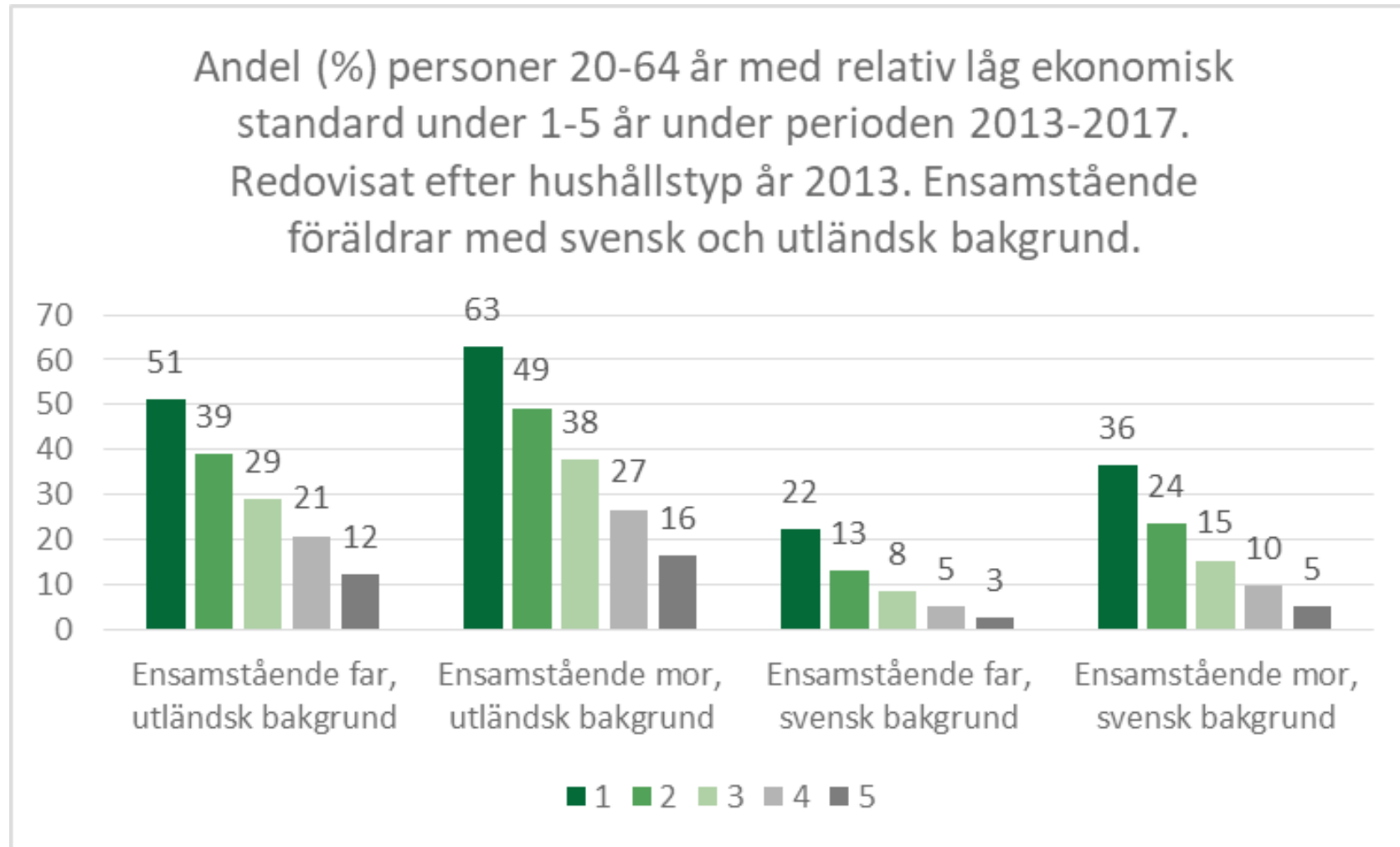
Långvarig ekonomisk utsatthet – fast låg ekonomisk standard

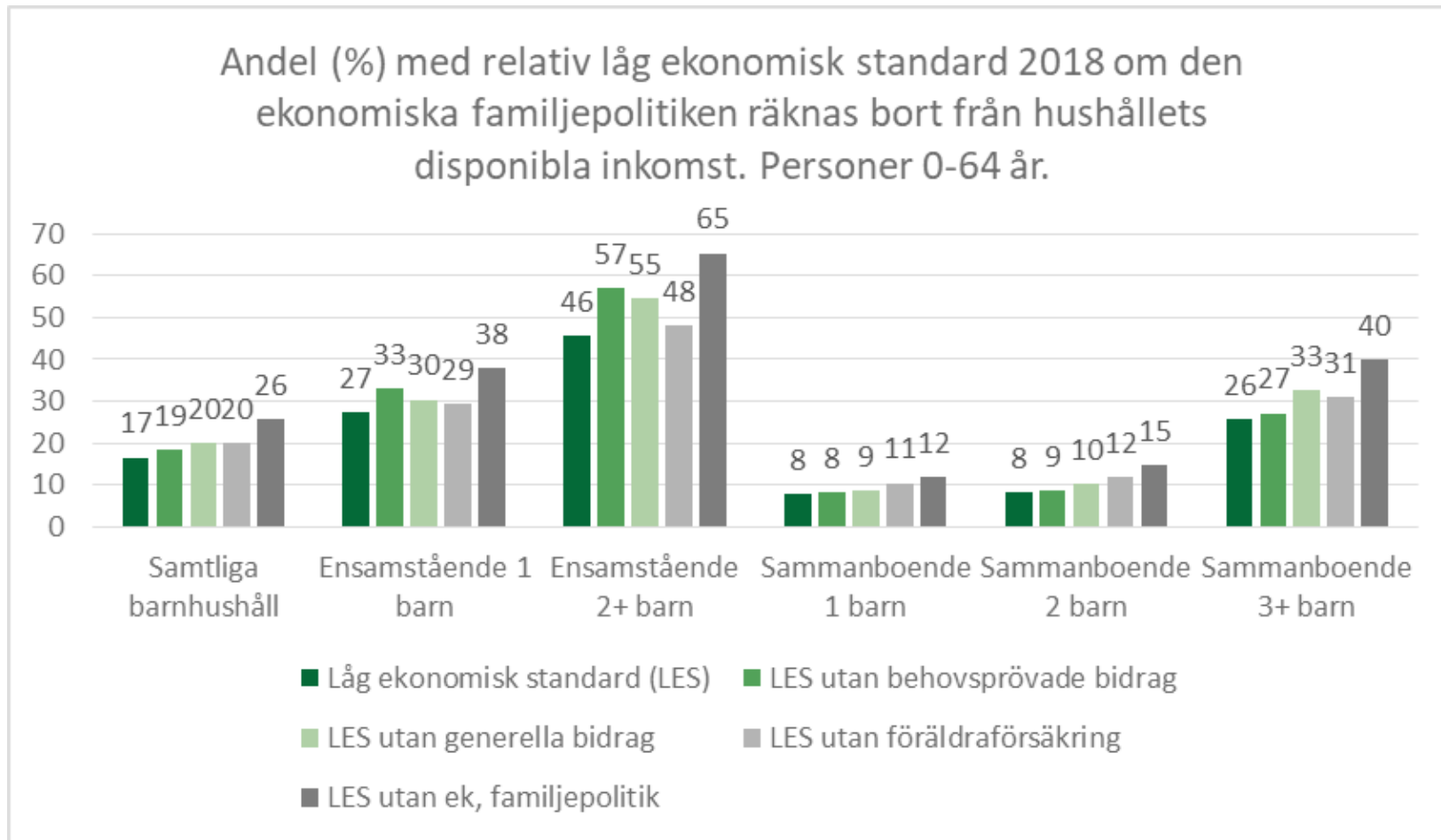
Långvarig ekonomisk utsatthet – fast låg ekonomisk standard

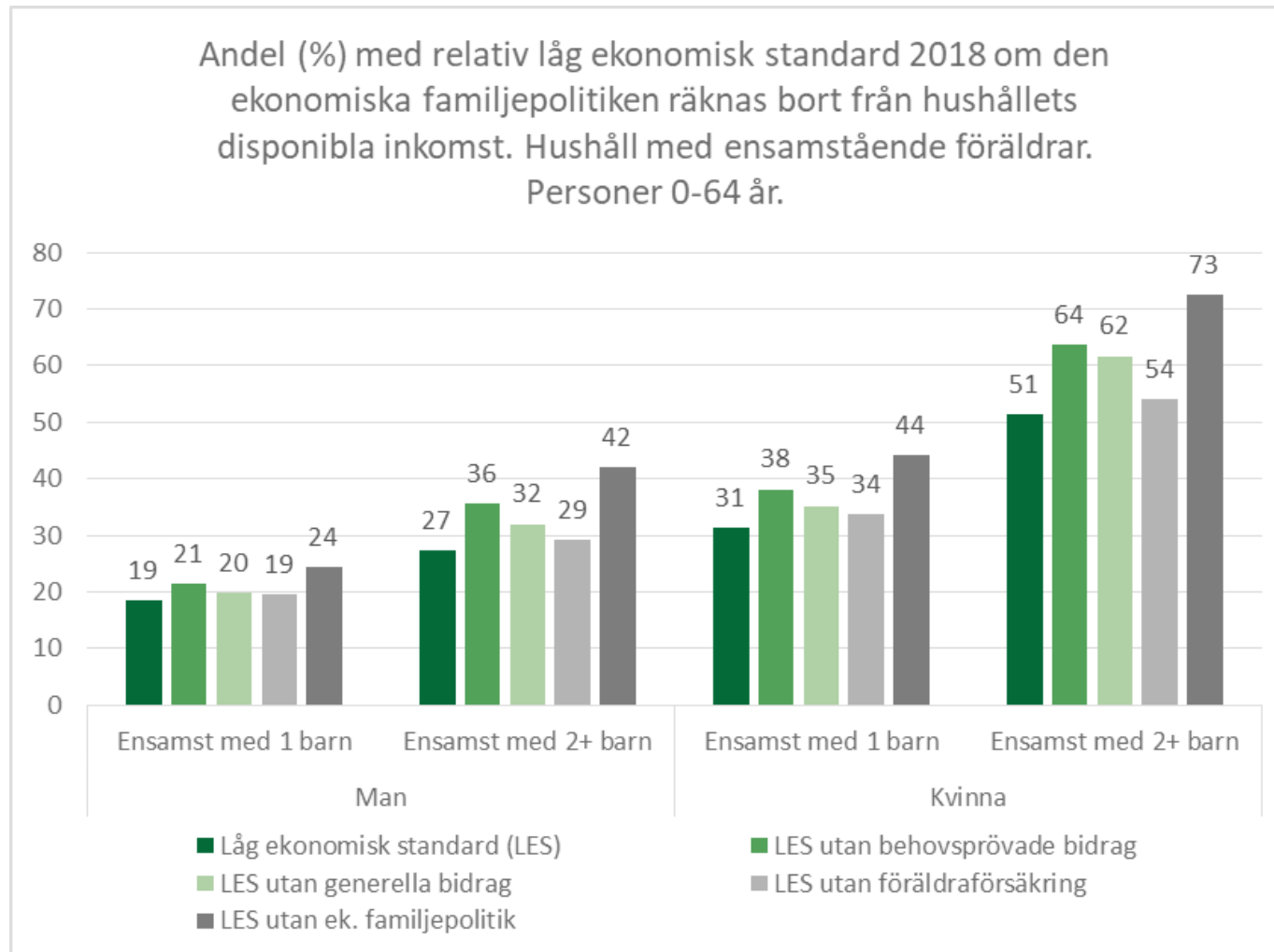
Långvarig ekonomisk utsatthet – fast låg ekonomisk standard

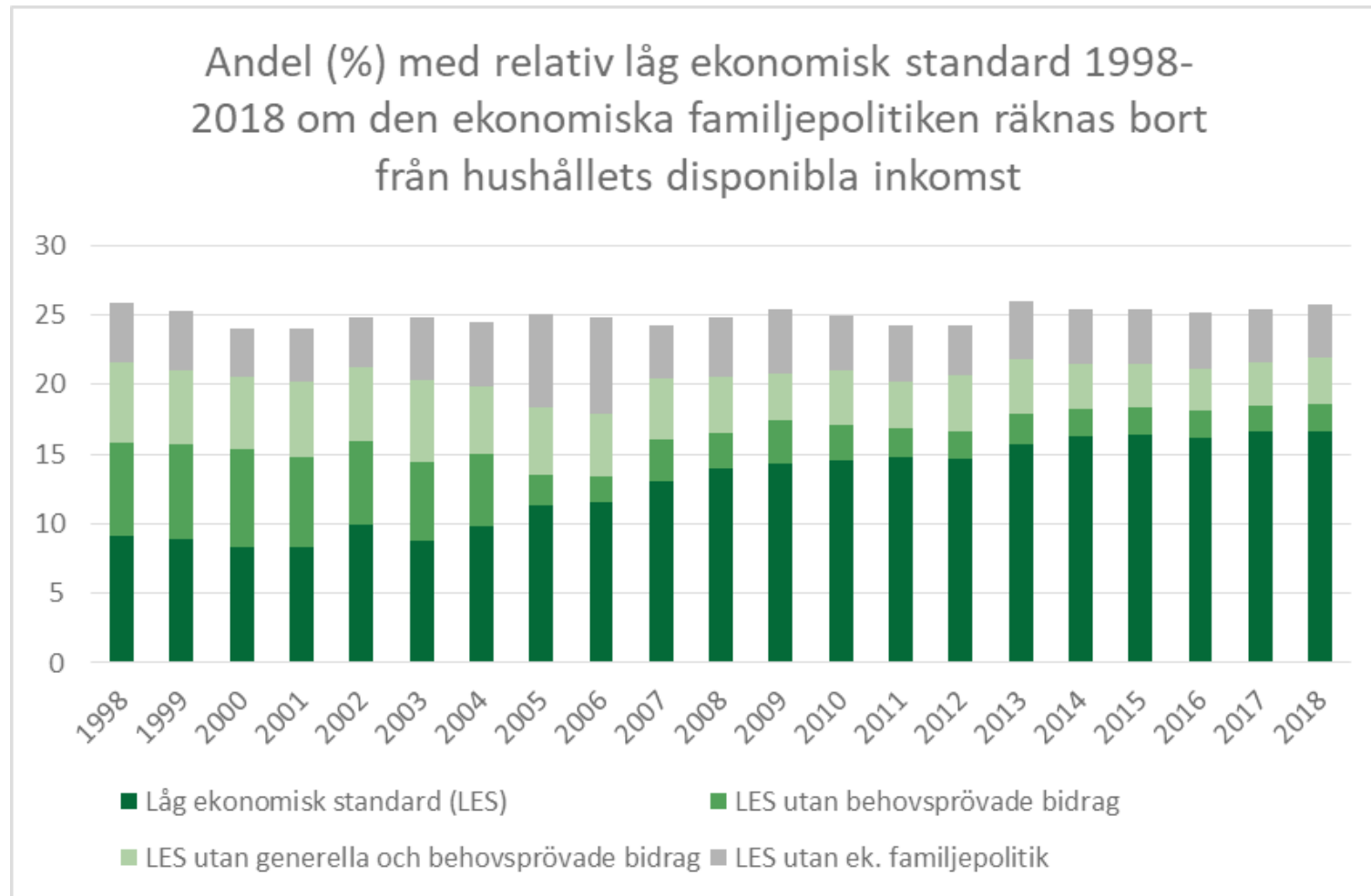
Ekonomisk utsatthet utan den ekonomiska familjepolitiken – relativ låg ekonomisk standard

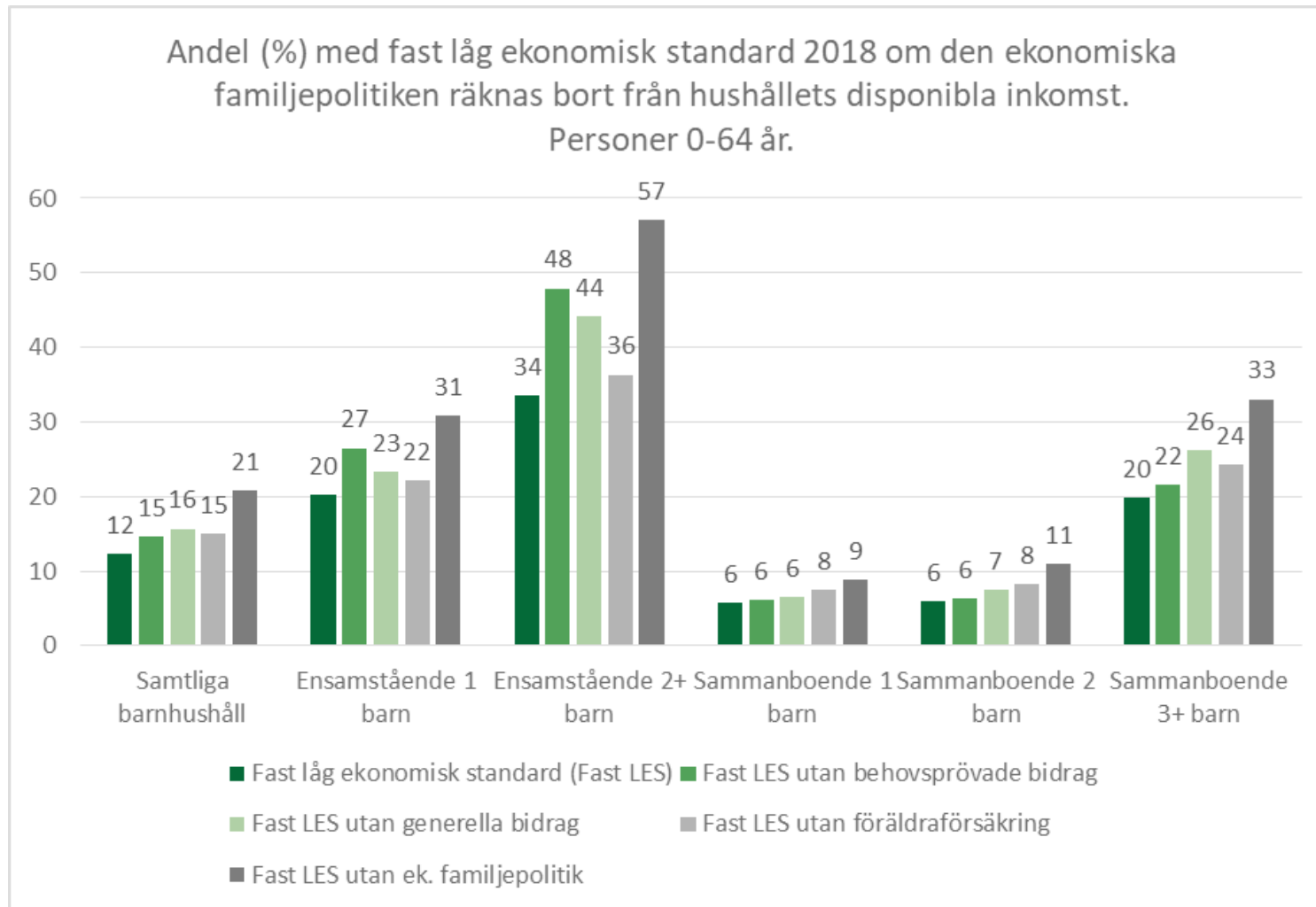
Ekonomisk utsatthet utan den ekonomiska familjepolitiken – relativ låg ekonomisk standard

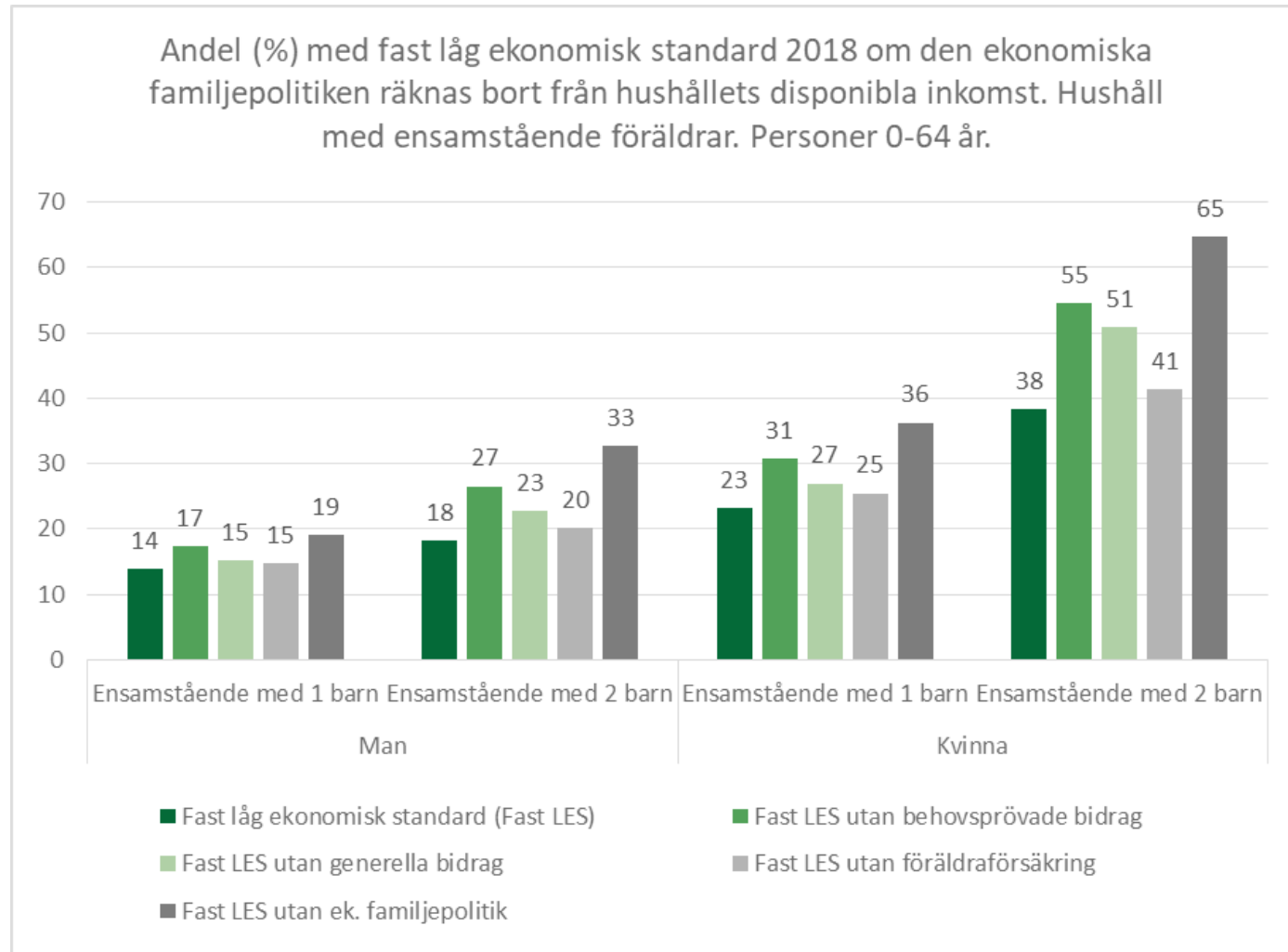
Ekonomisk utsatthet utan den ekonomiska familjepolitiken – relativ låg ekonomisk standard

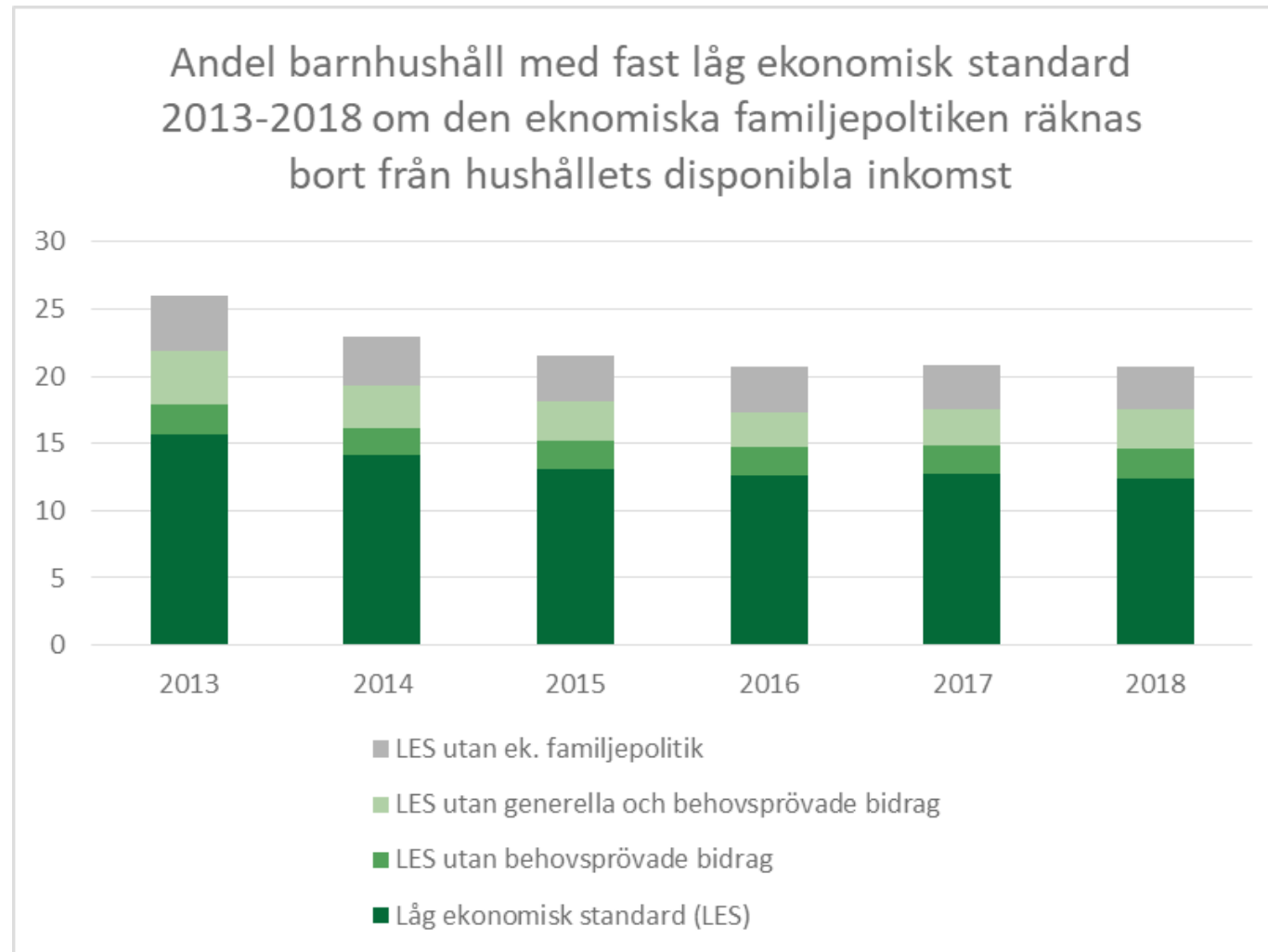
Ekonomisk utsatthet utan den ekonomiska familjepolitiken – fast låg ekonomisk standard

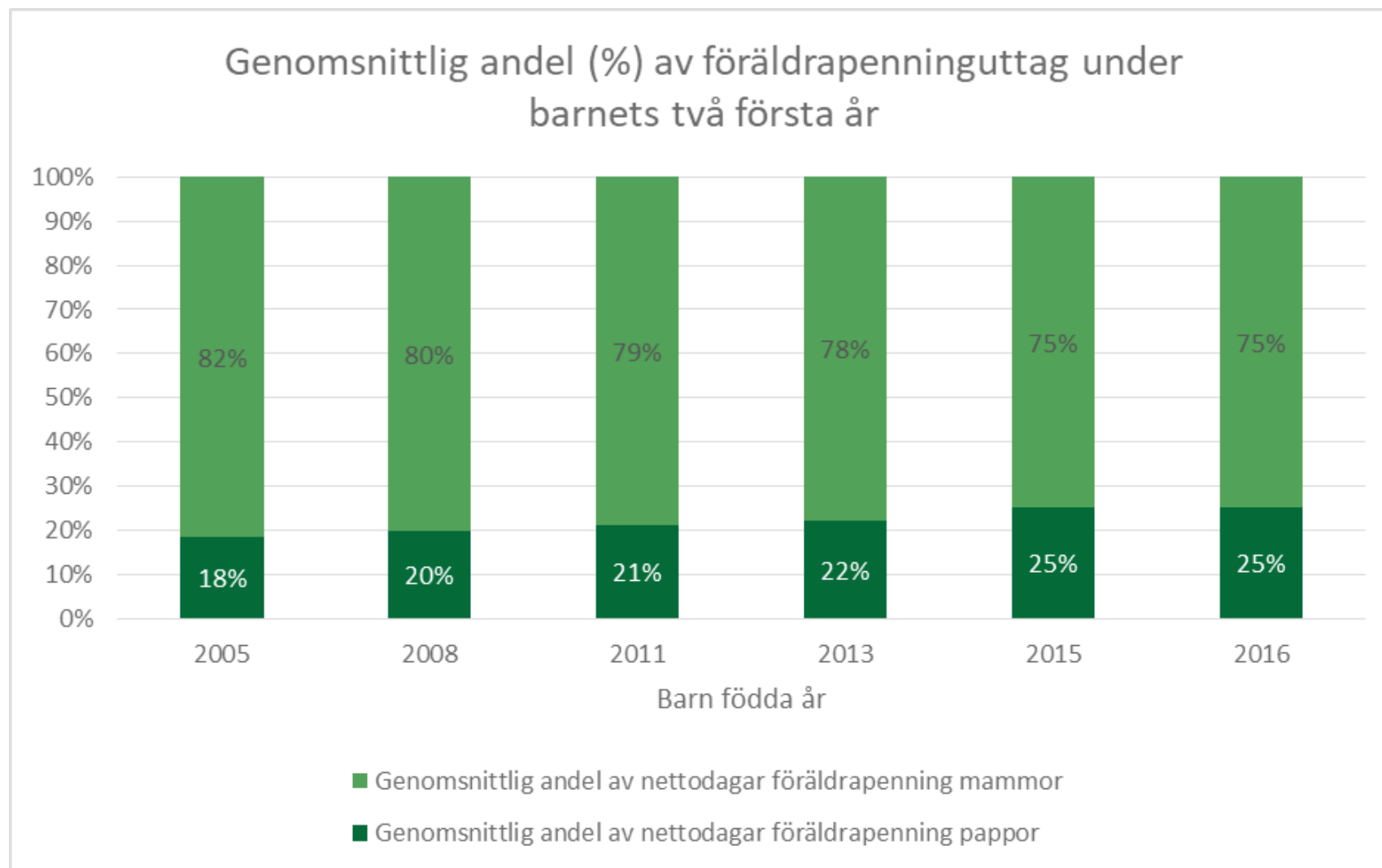
Ekonomisk utsatthet utan den ekonomiska familjepolitiken – fast låg ekonomisk standard

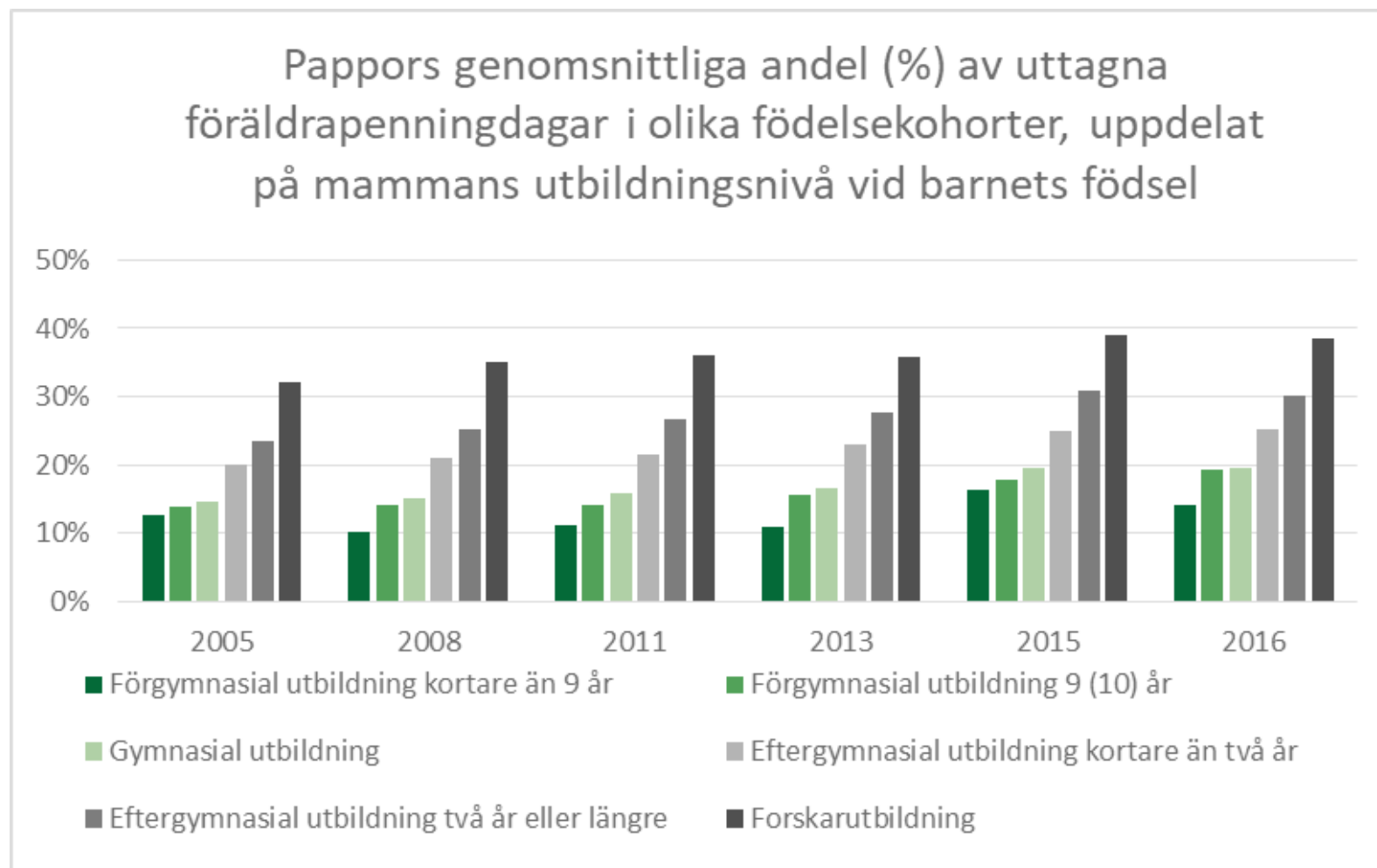
Ekonomisk utsatthet utan den ekonomiska familjepolitiken – fast låg ekonomisk standard

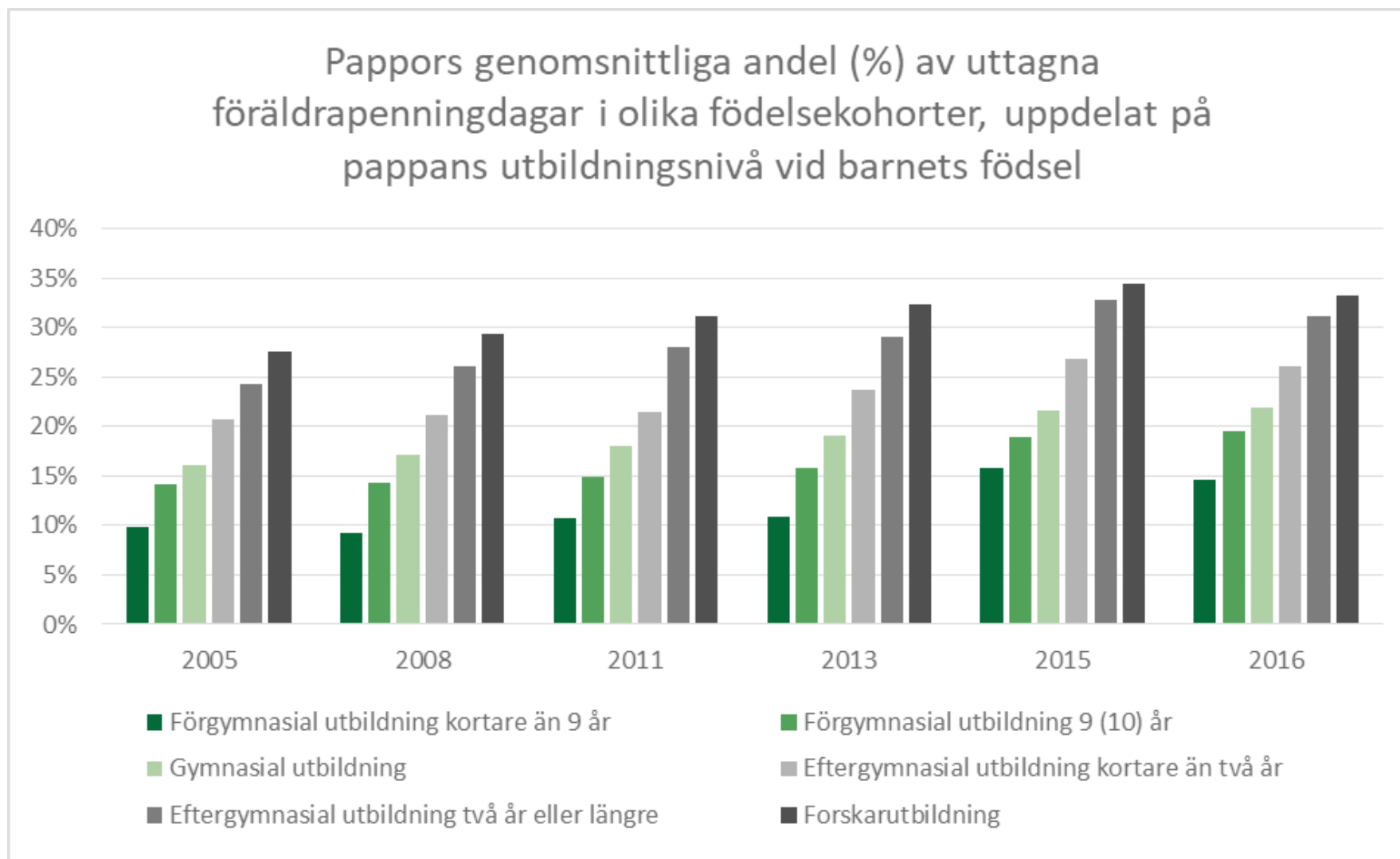
Fördelning av föräldrapenninguttag

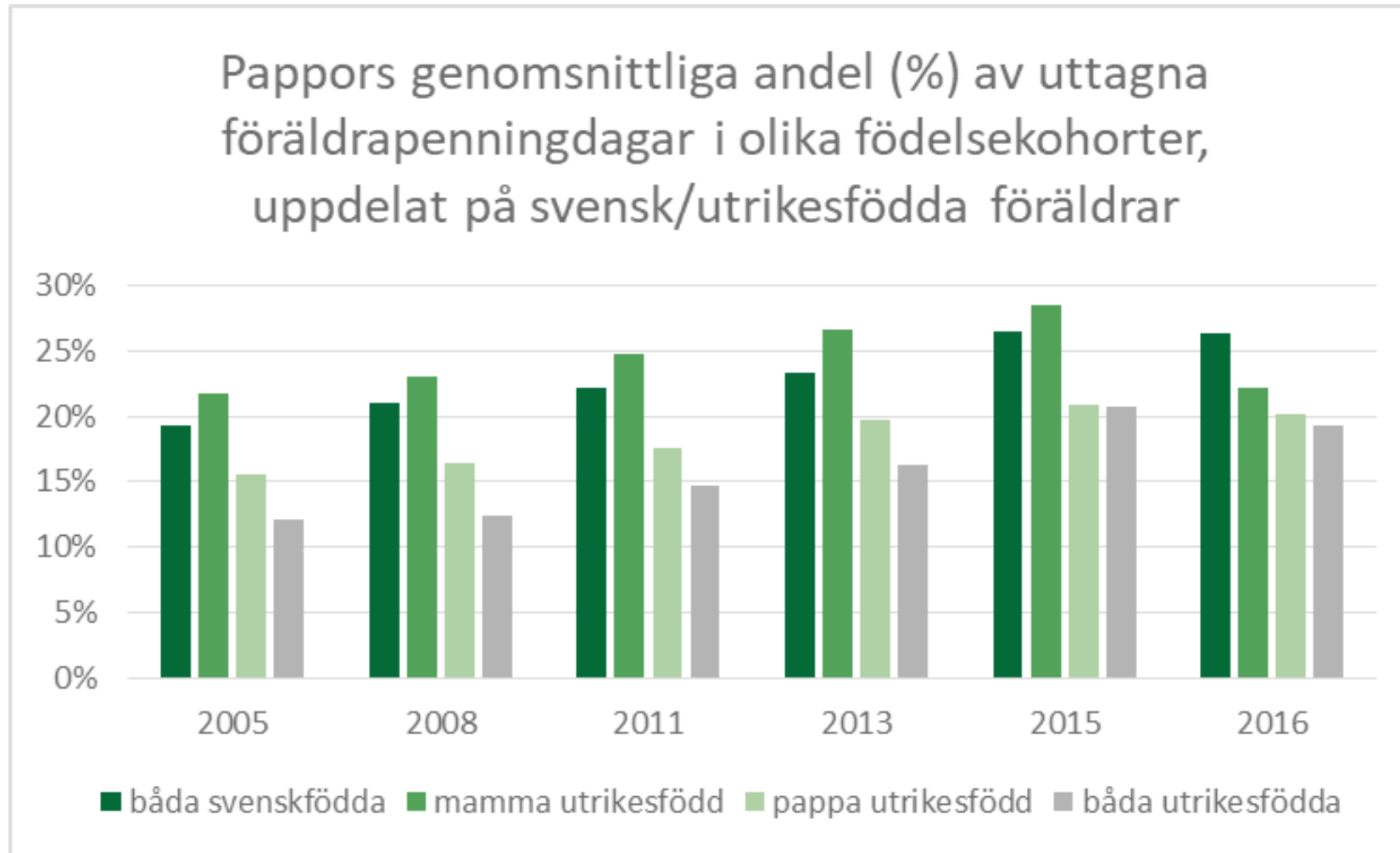
Fördelning av föräldrapenninguttag

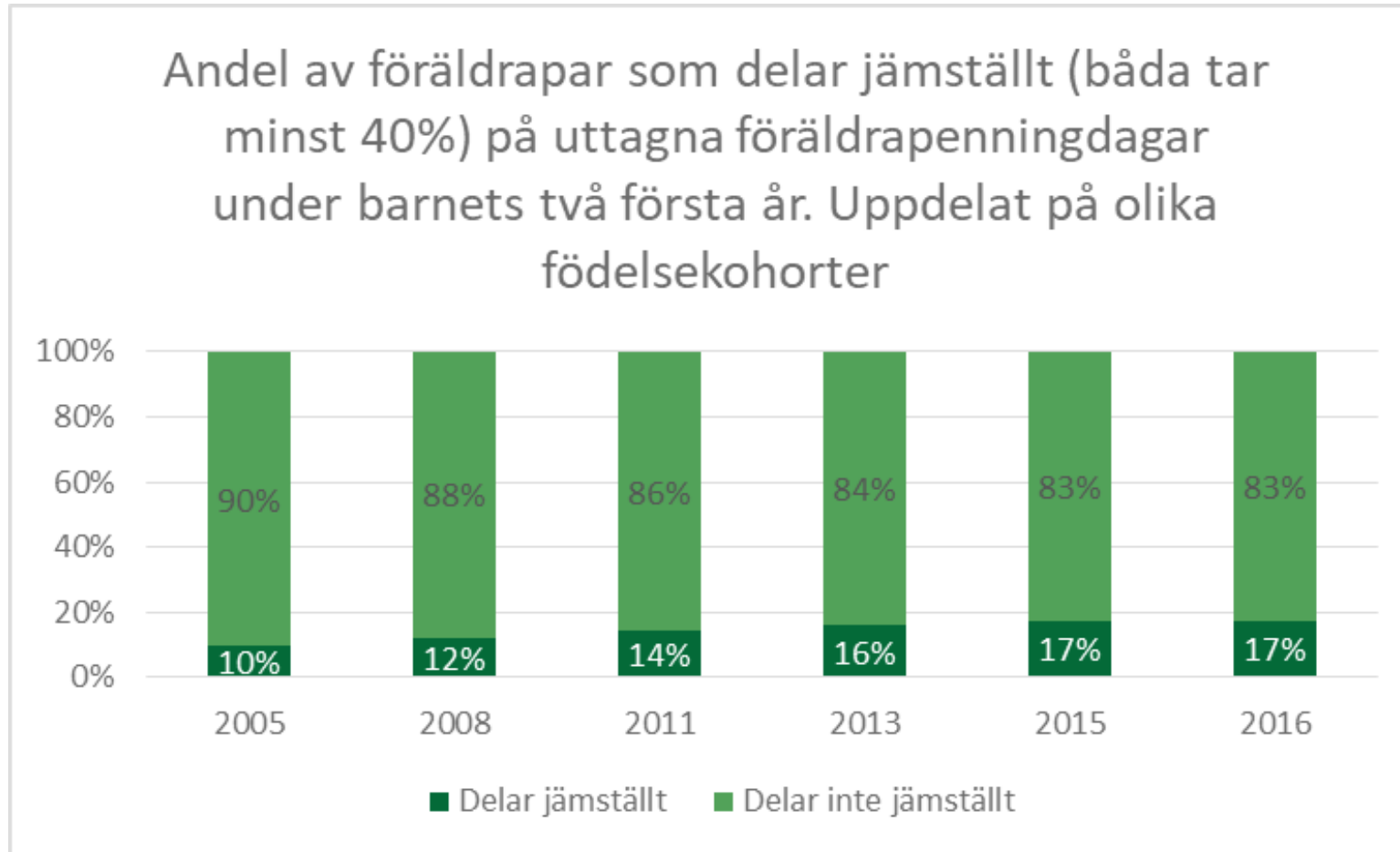
Fördelning av föräldrapenninguttag

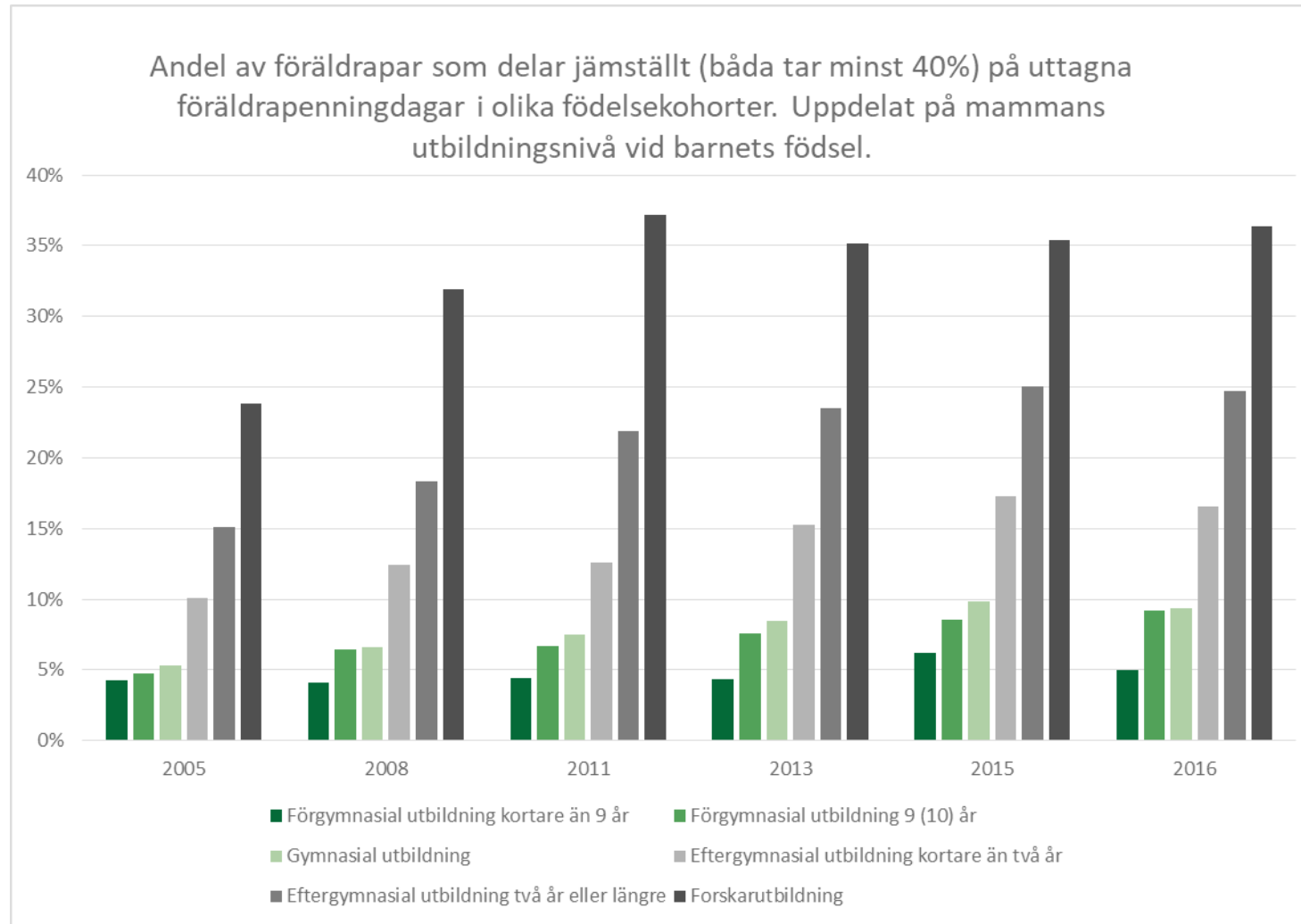
Fördelning av föräldrapenninguttag

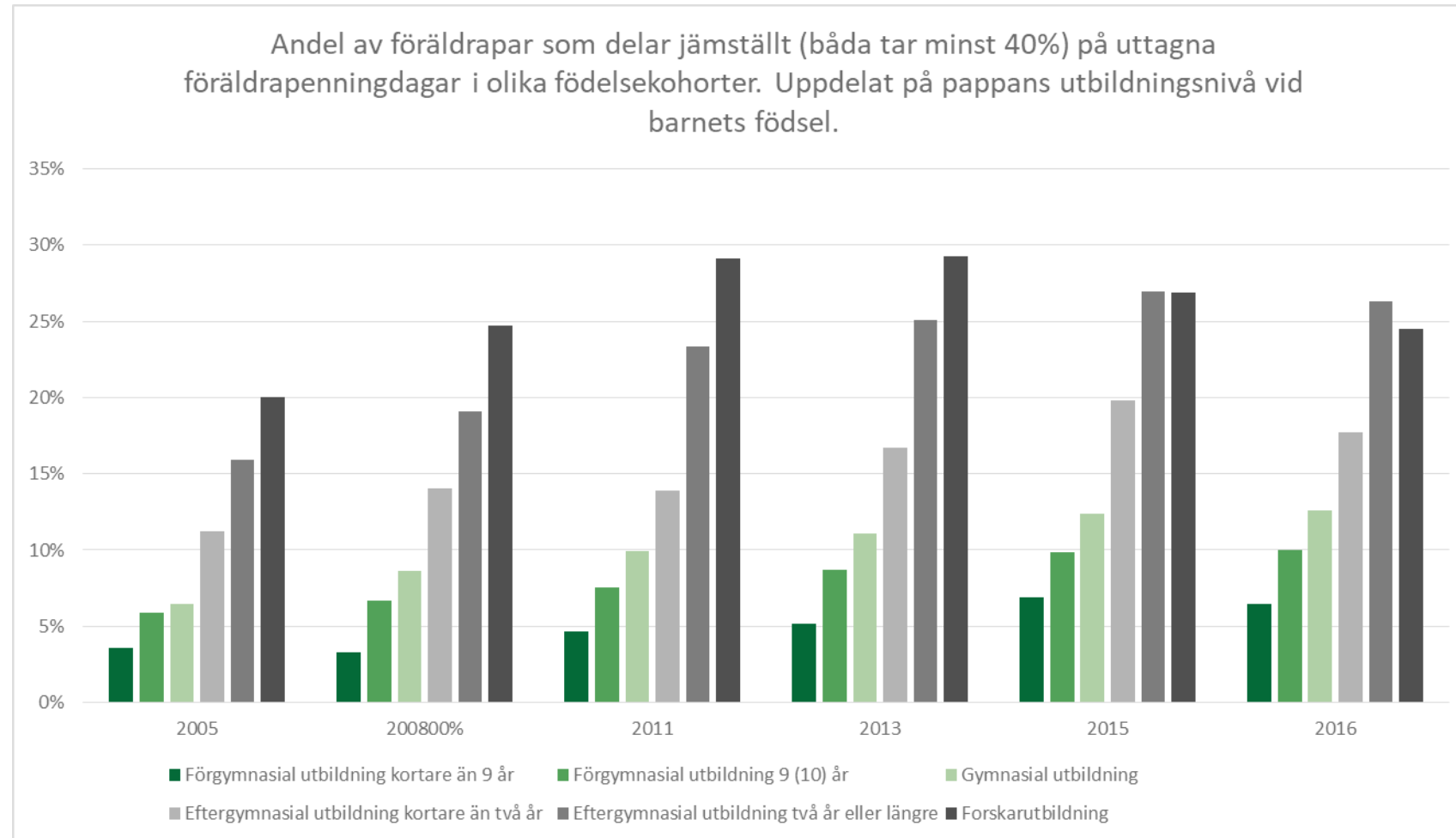
Fördelning av föräldrapenninguttag

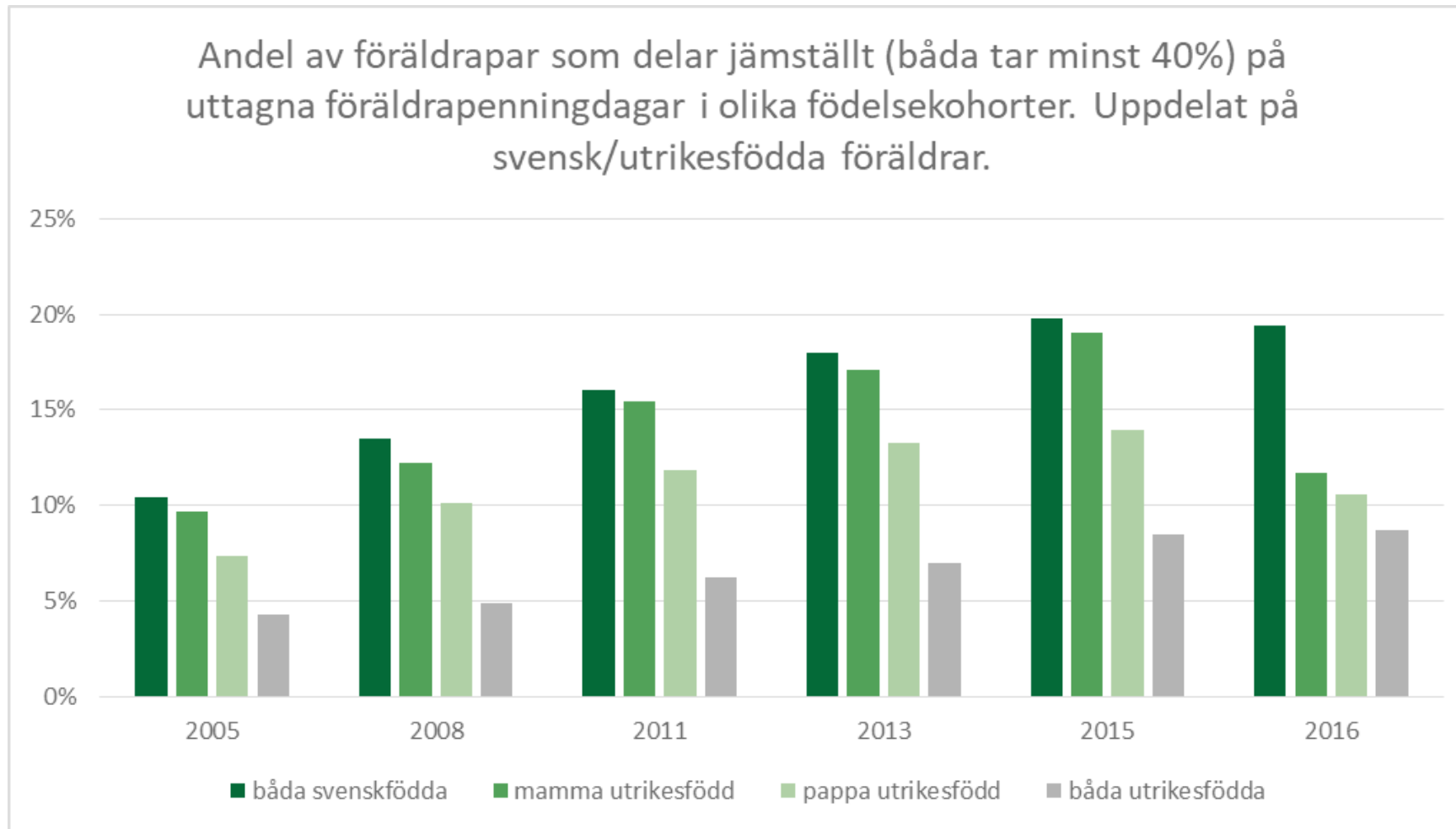
Fördelning av föräldrapenninguttag

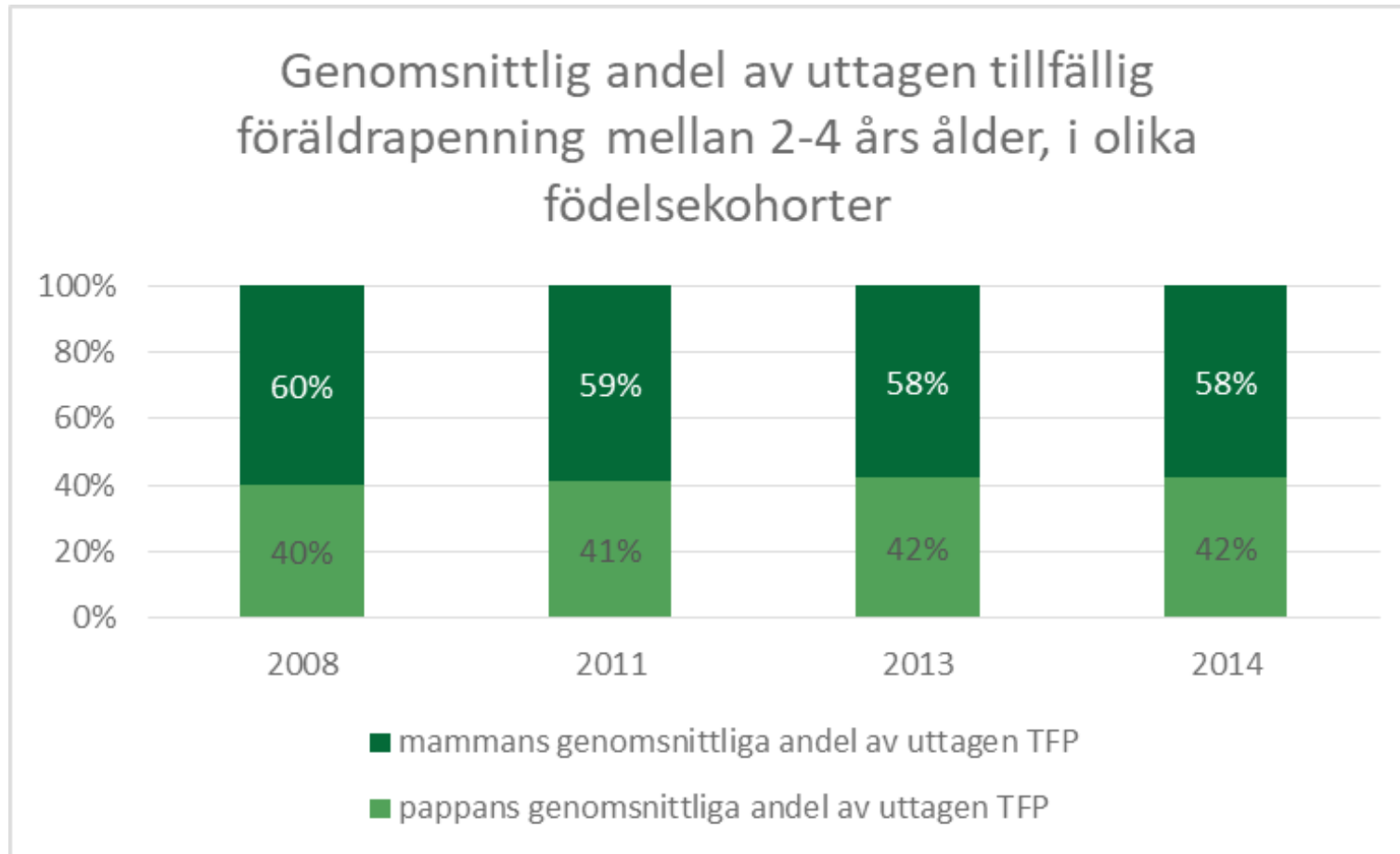
Fördelning av föräldrapenninguttag

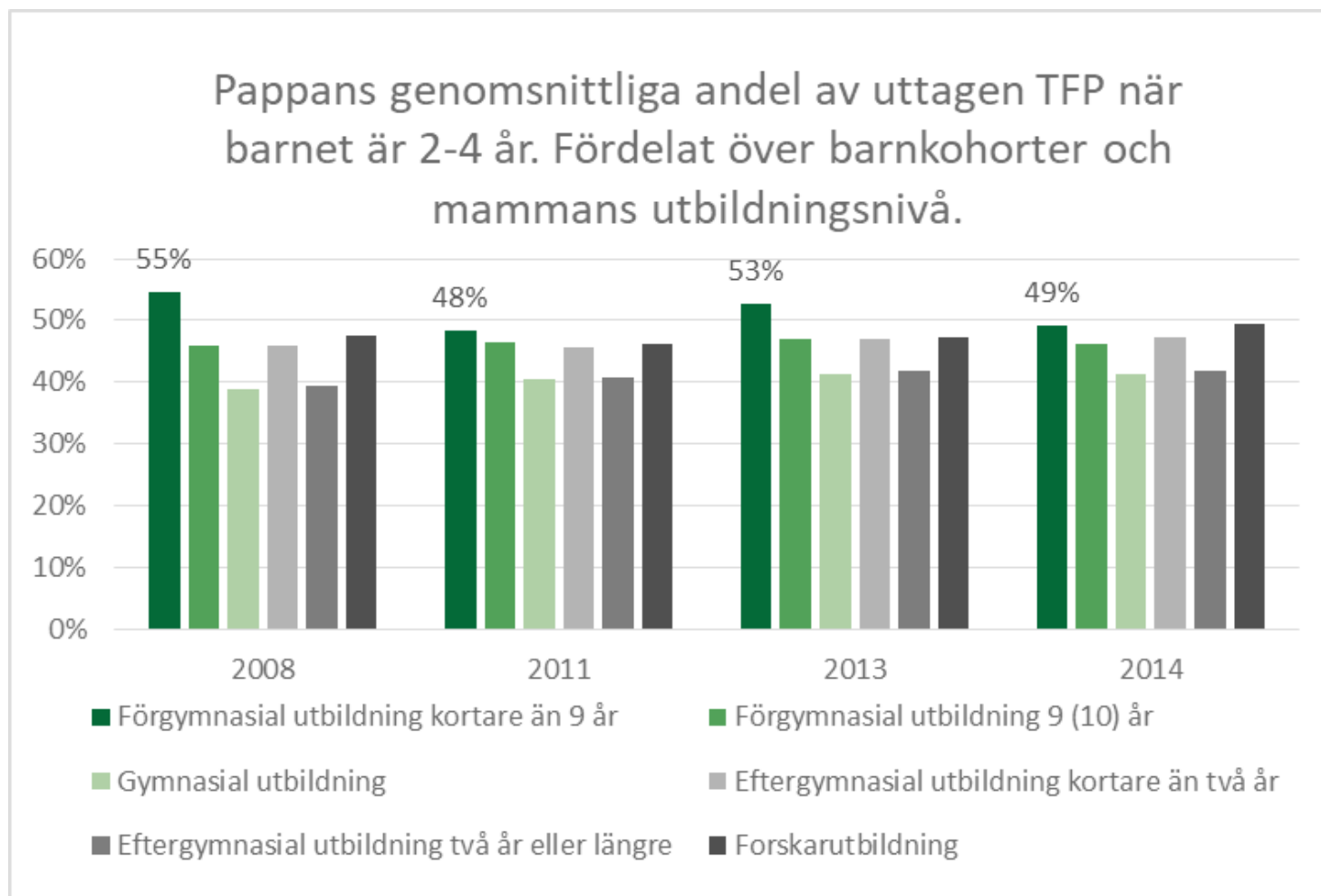
Fördelning av föräldrapenninguttag

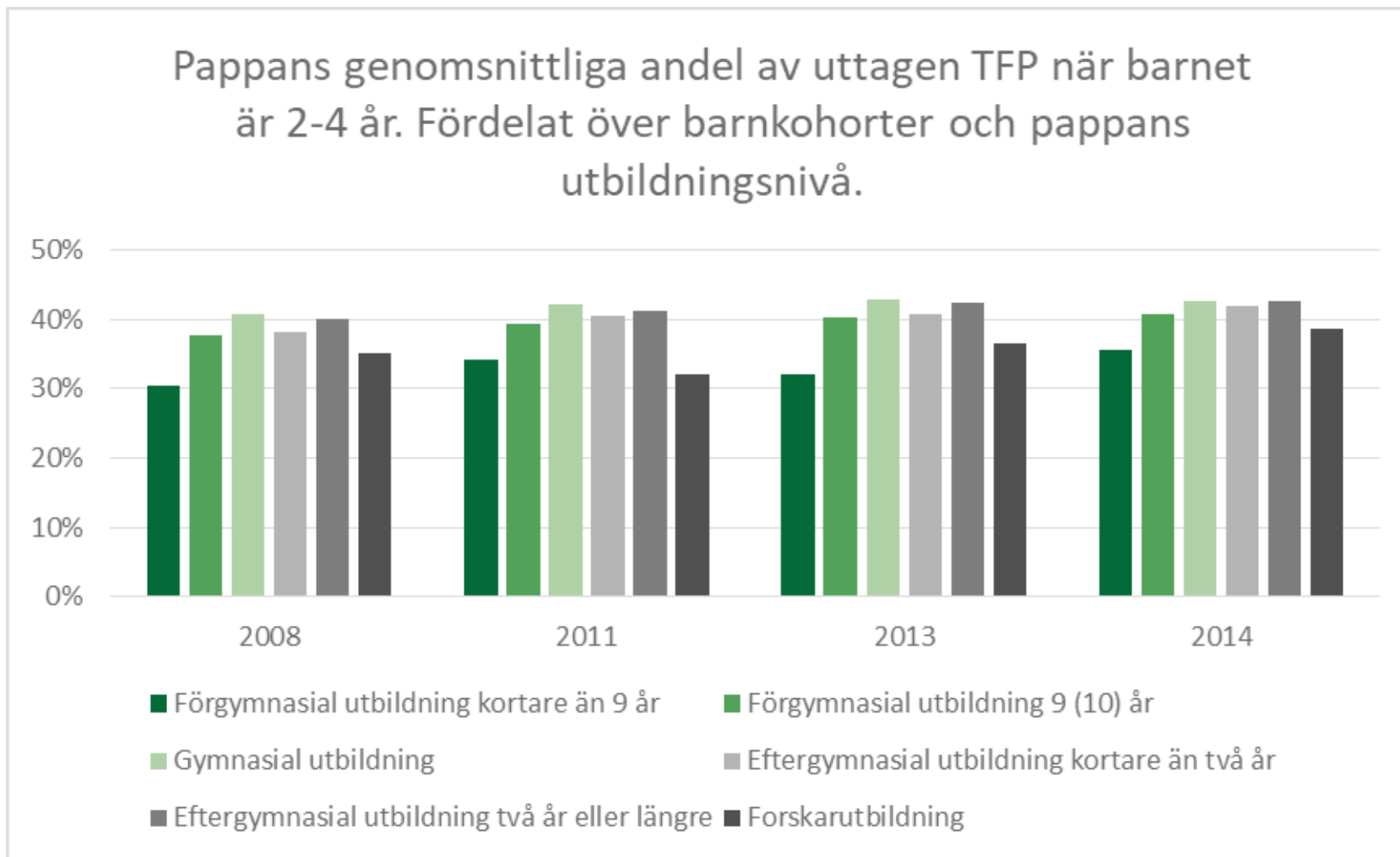
Fördelning av tillfällig föräldrapenning

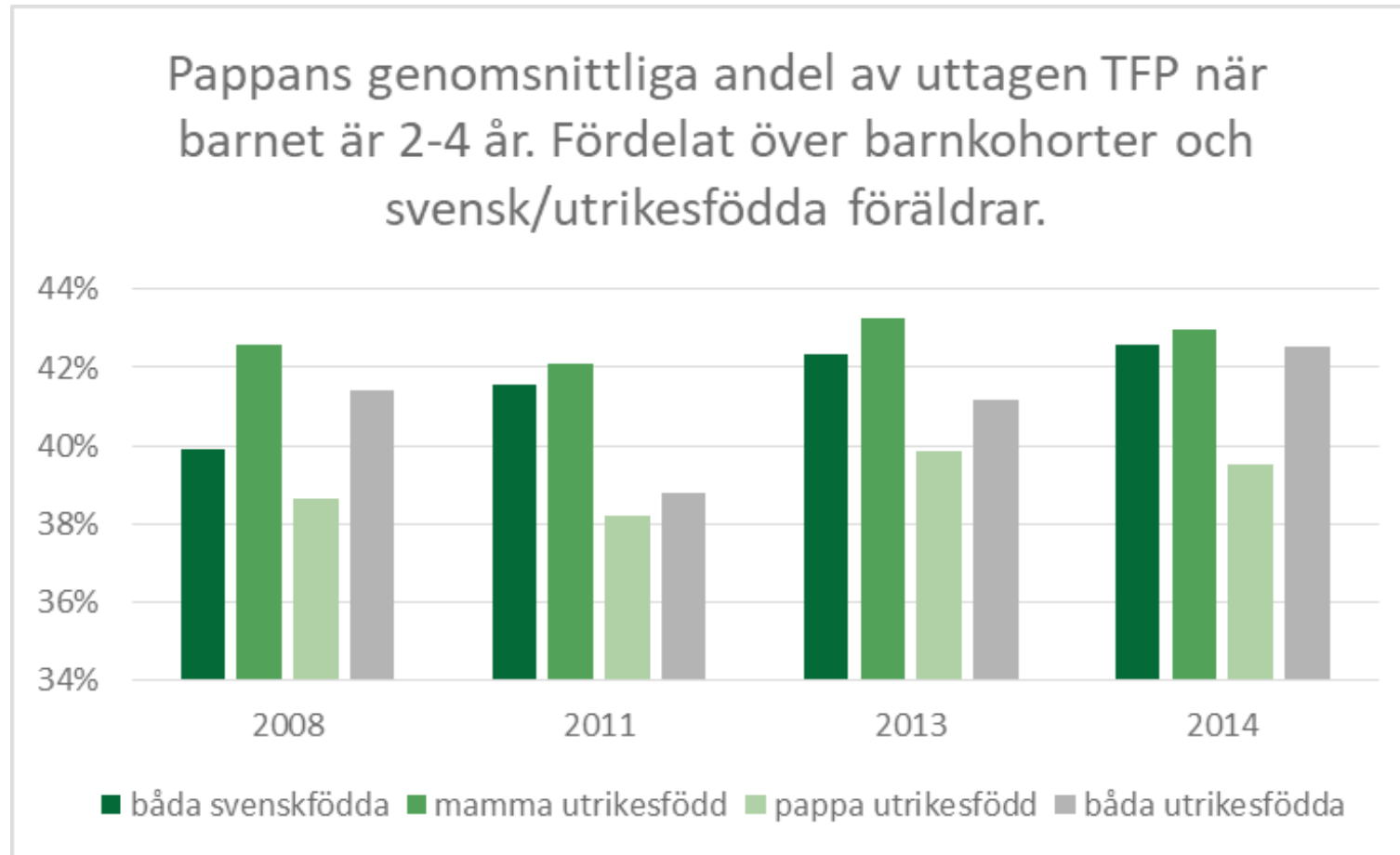
Fördelning av tillfällig föräldrapenning

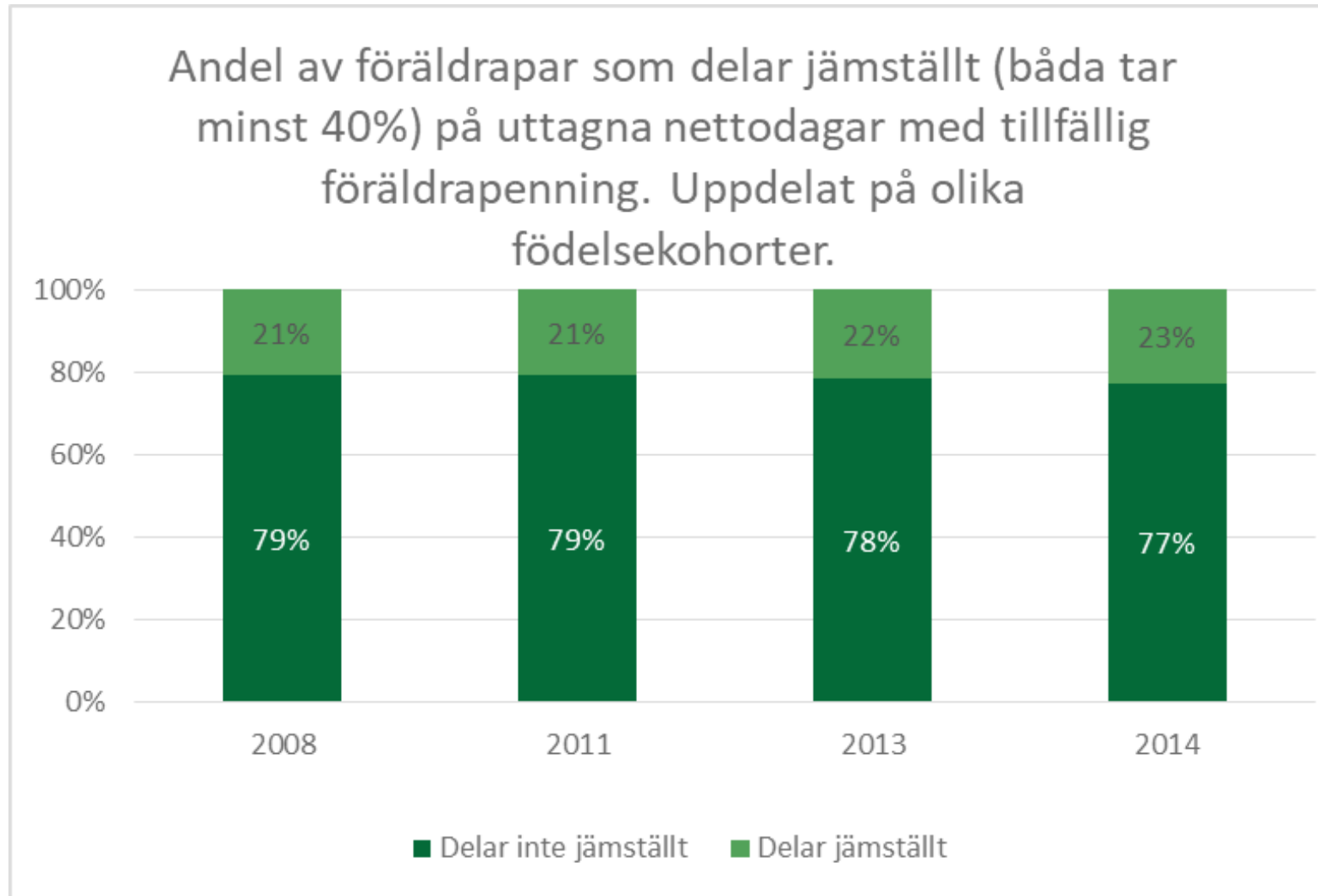
Fördelning av tillfällig föräldrapenning

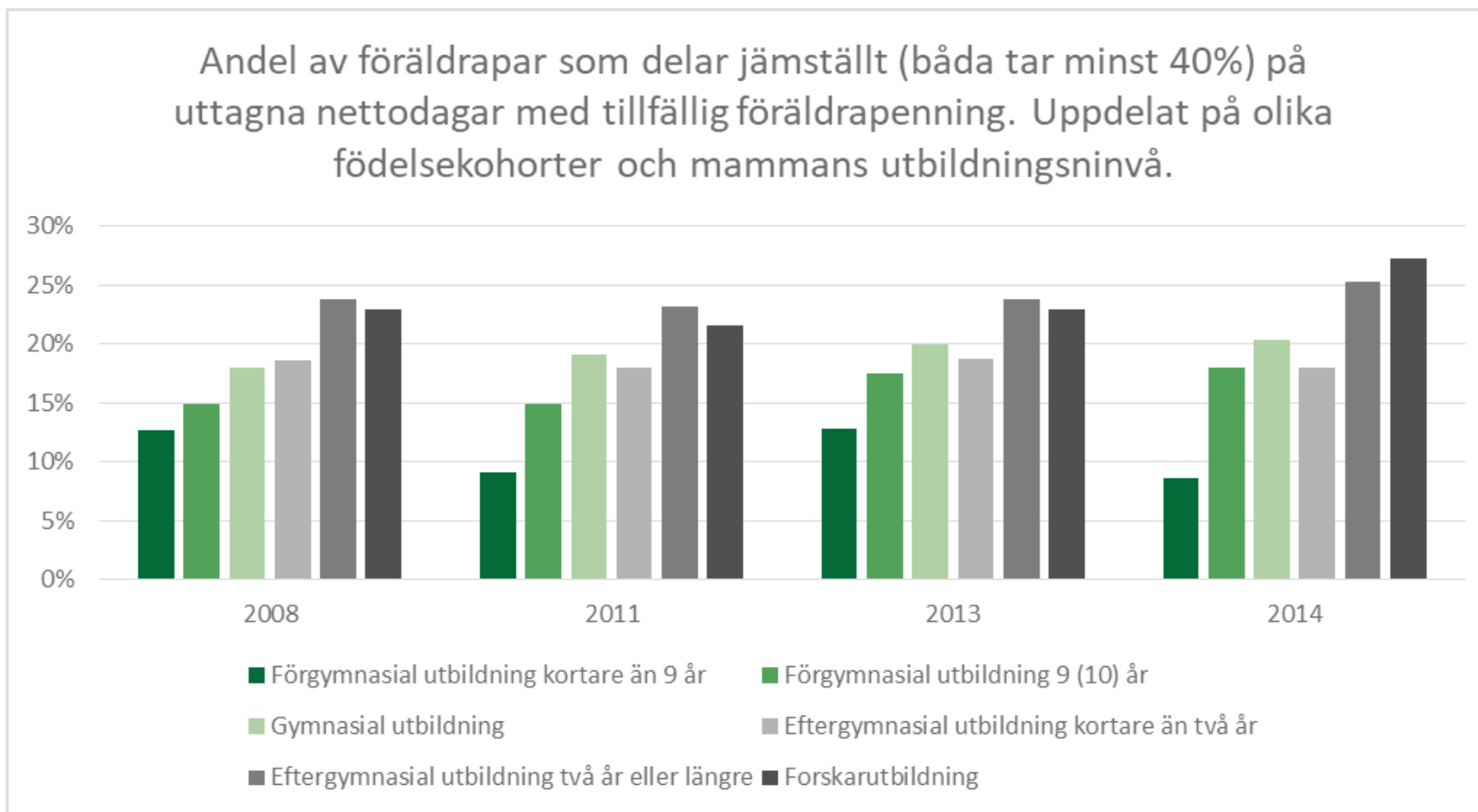
Fördelning av tillfällig föräldrapenning

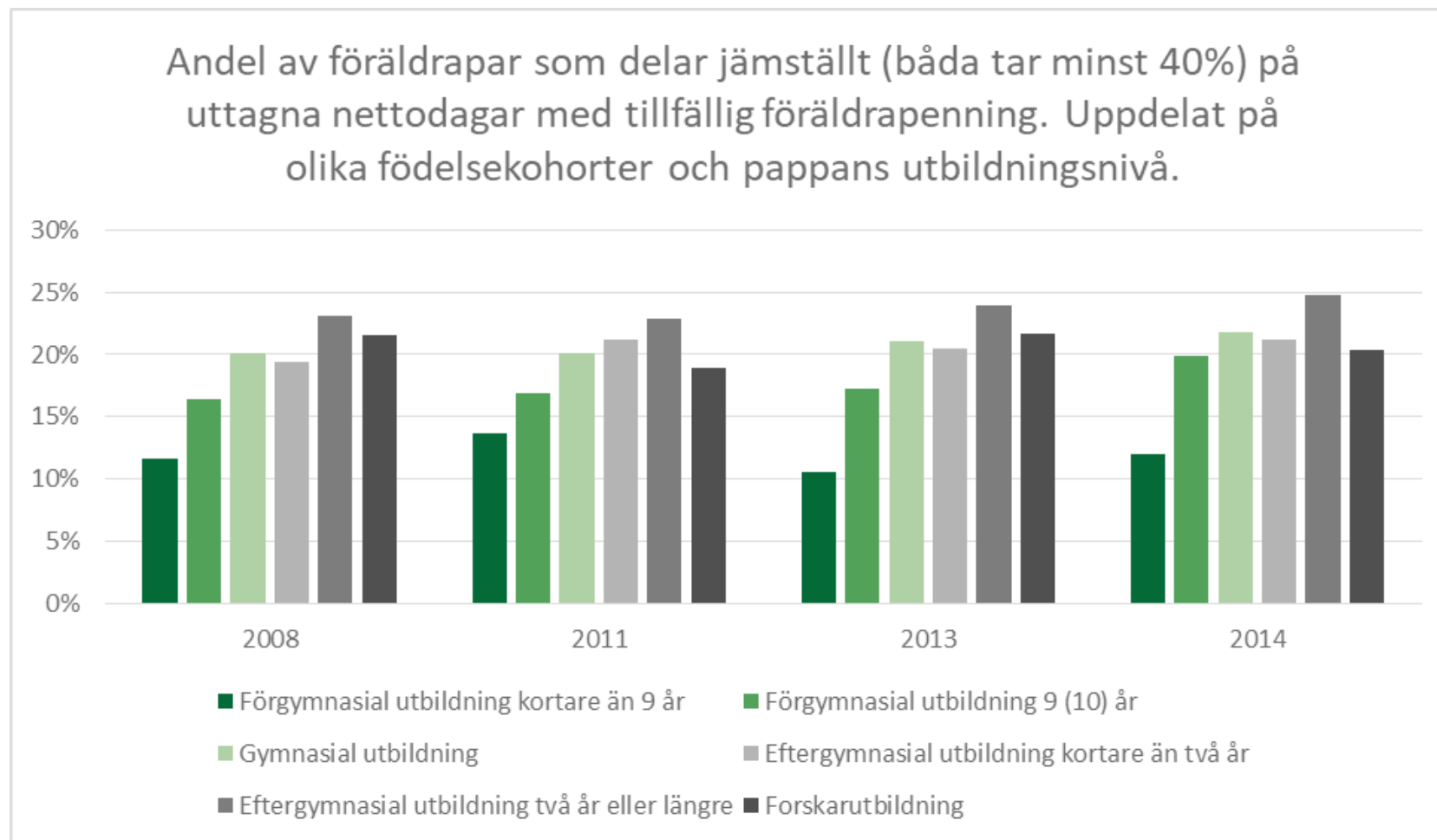
Fördelning av tillfällig föräldrapenning

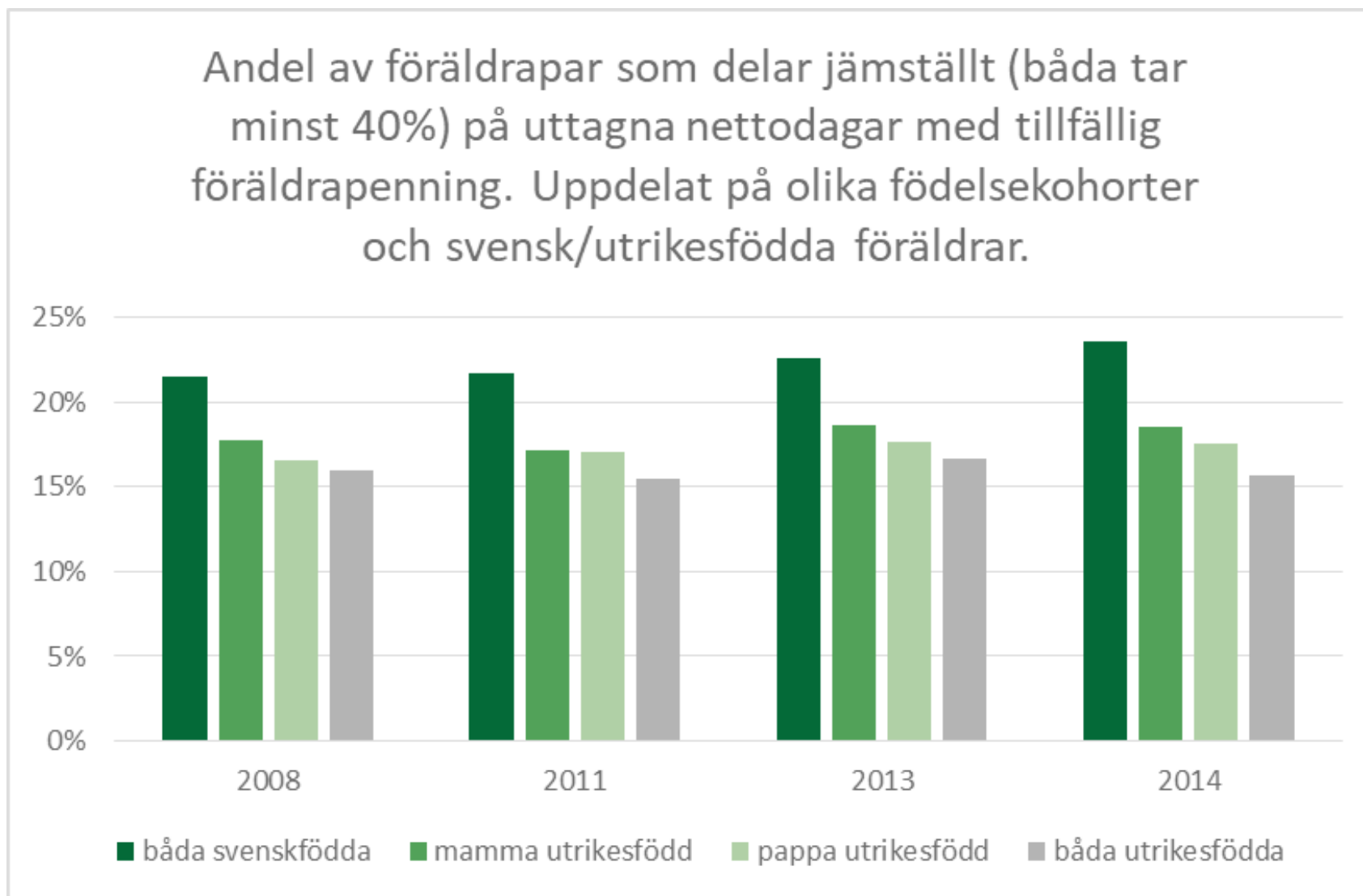
Fördelning av tillfällig föräldrapenning

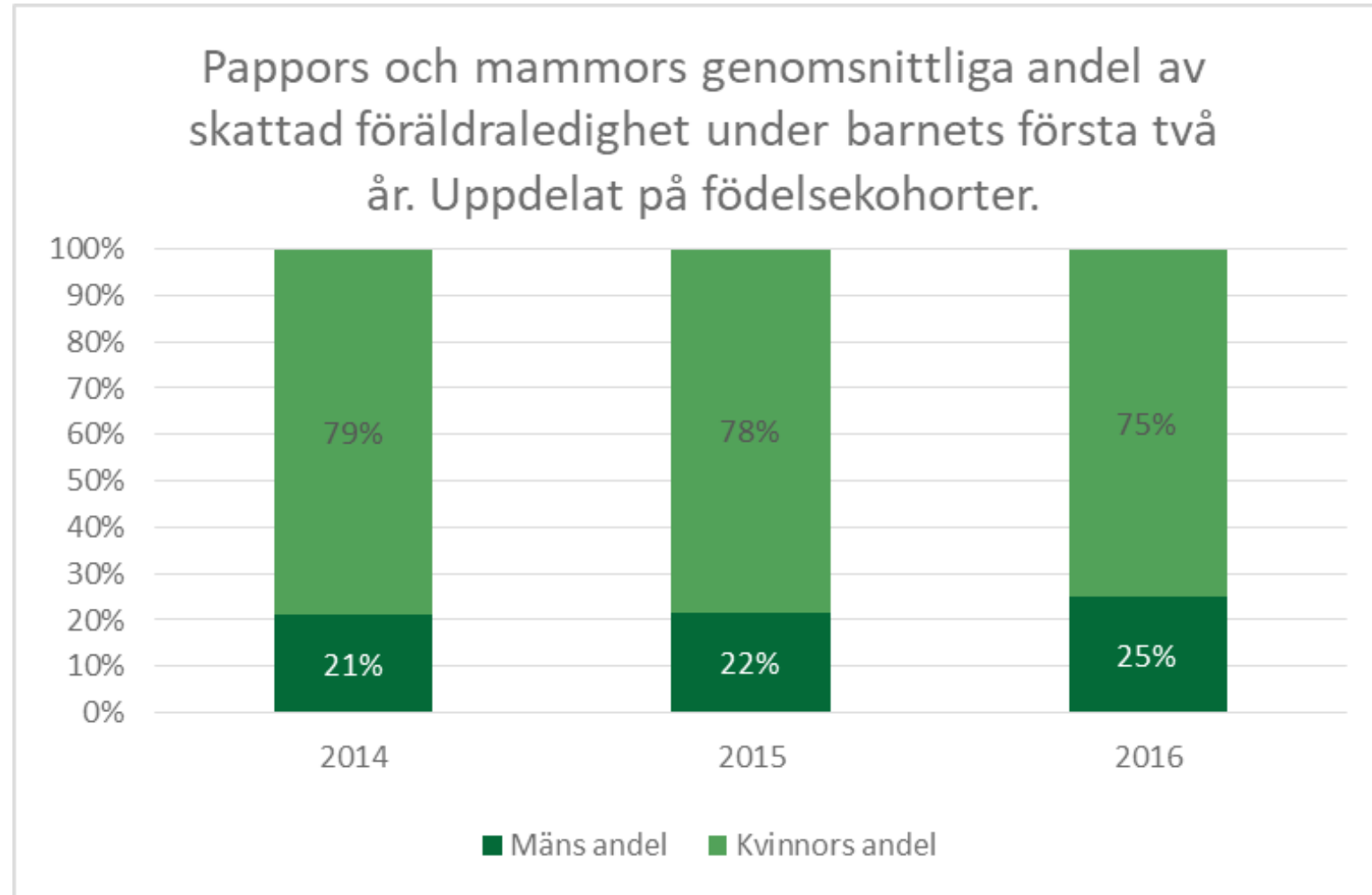
Fördelning av tillfällig föräldrapenning

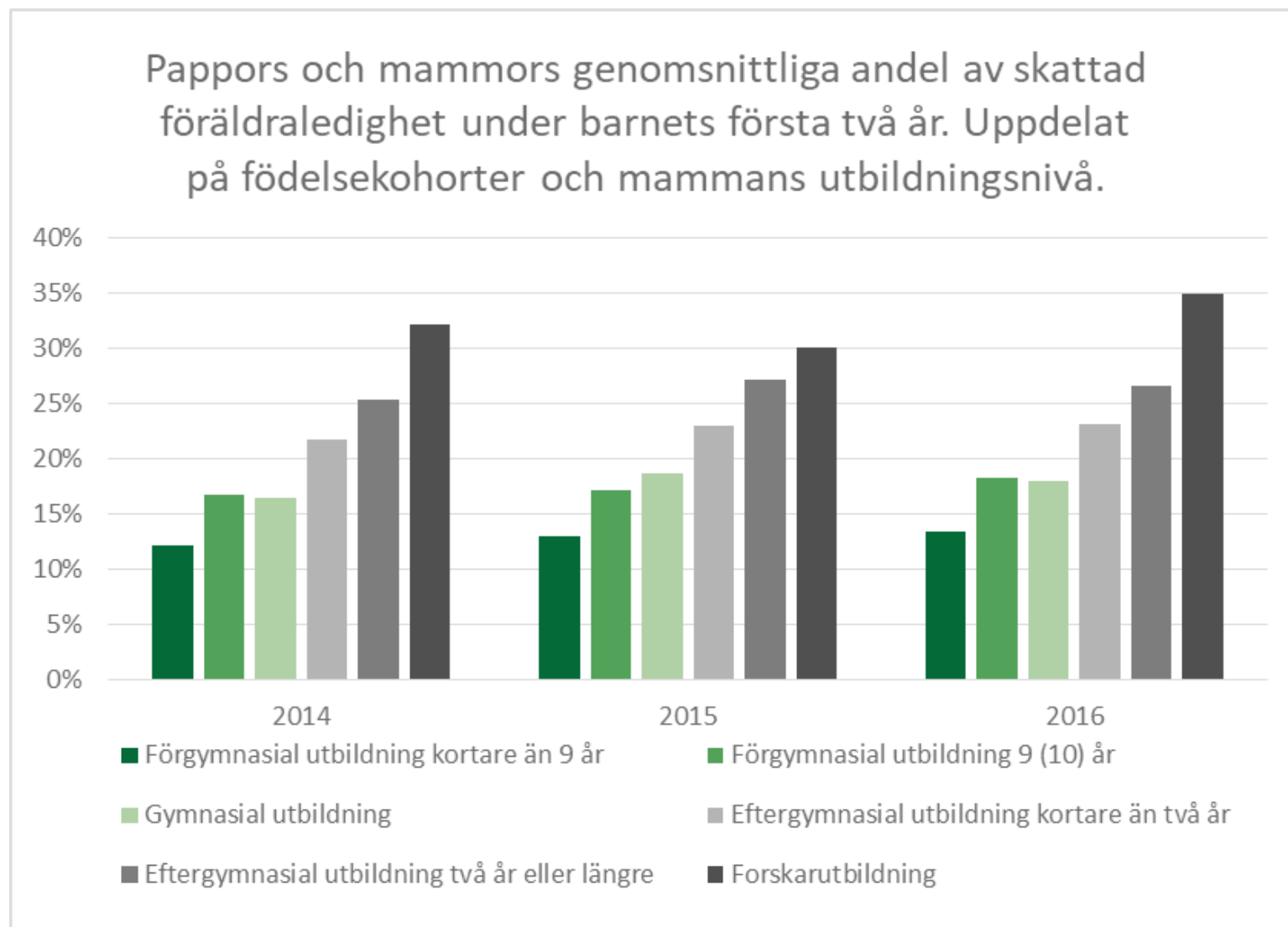
Fördelning av tillfällig föräldrapenning

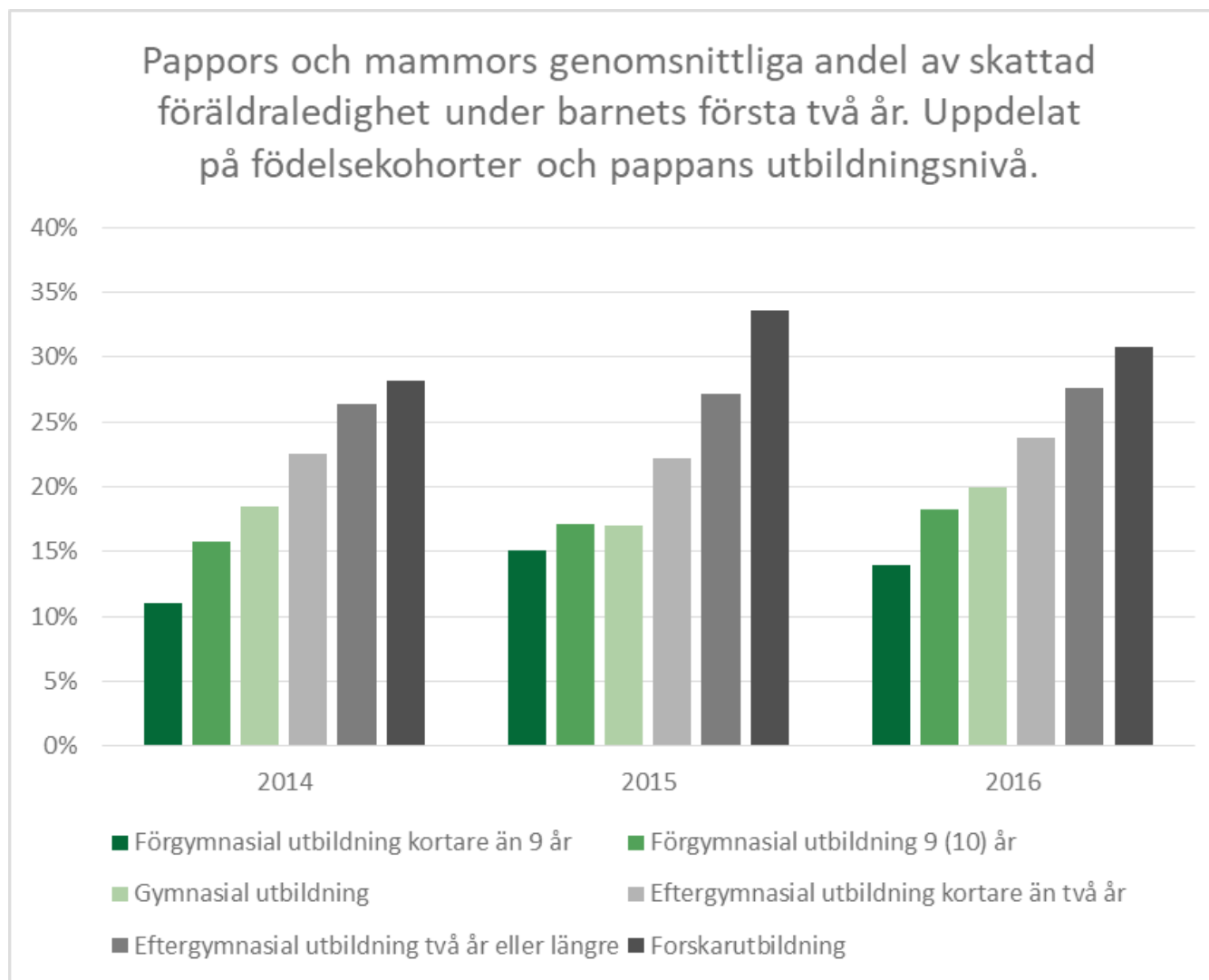
Fördelning av skattad föräldraledighet

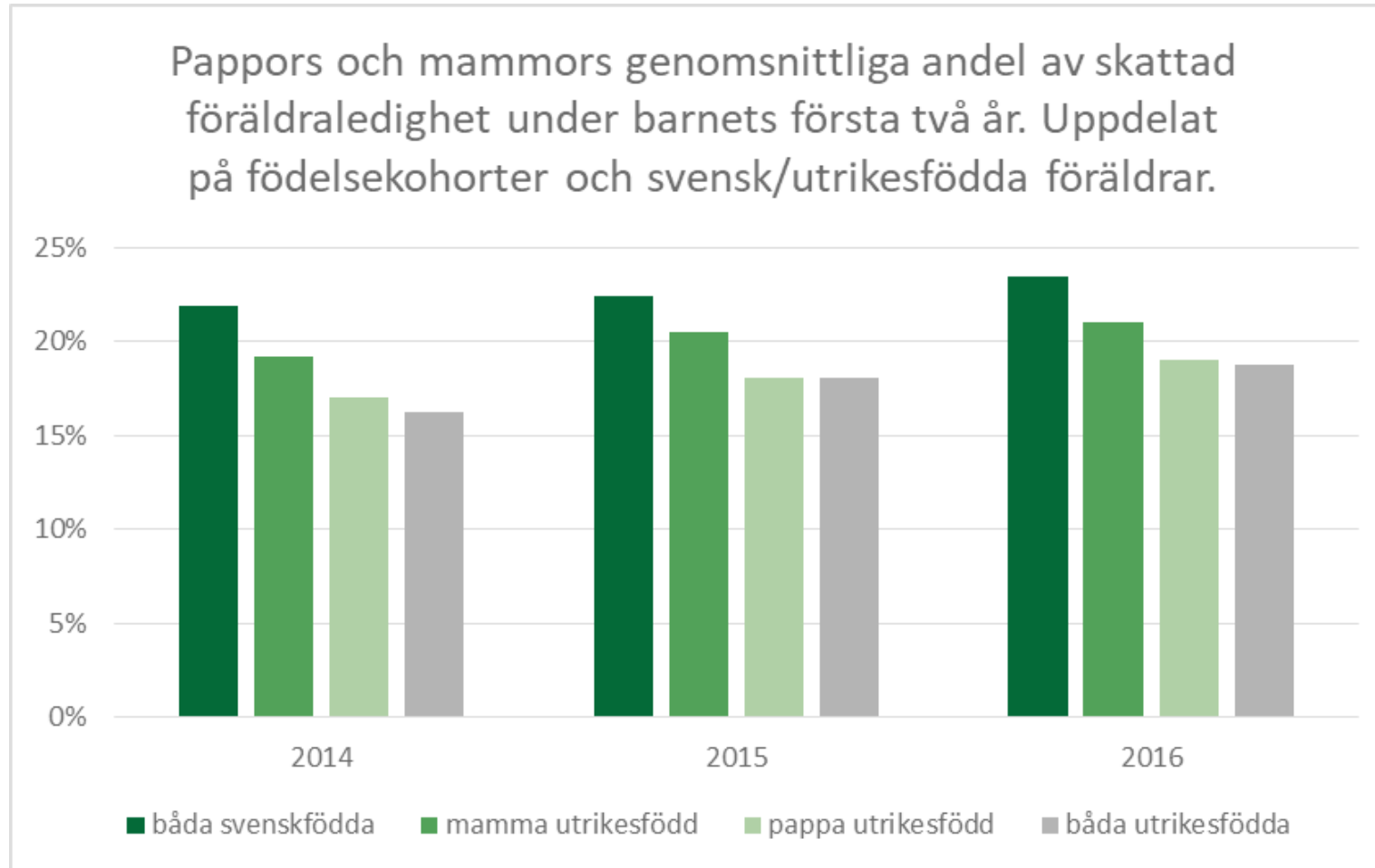
Fördelning av skattad föräldraledighet

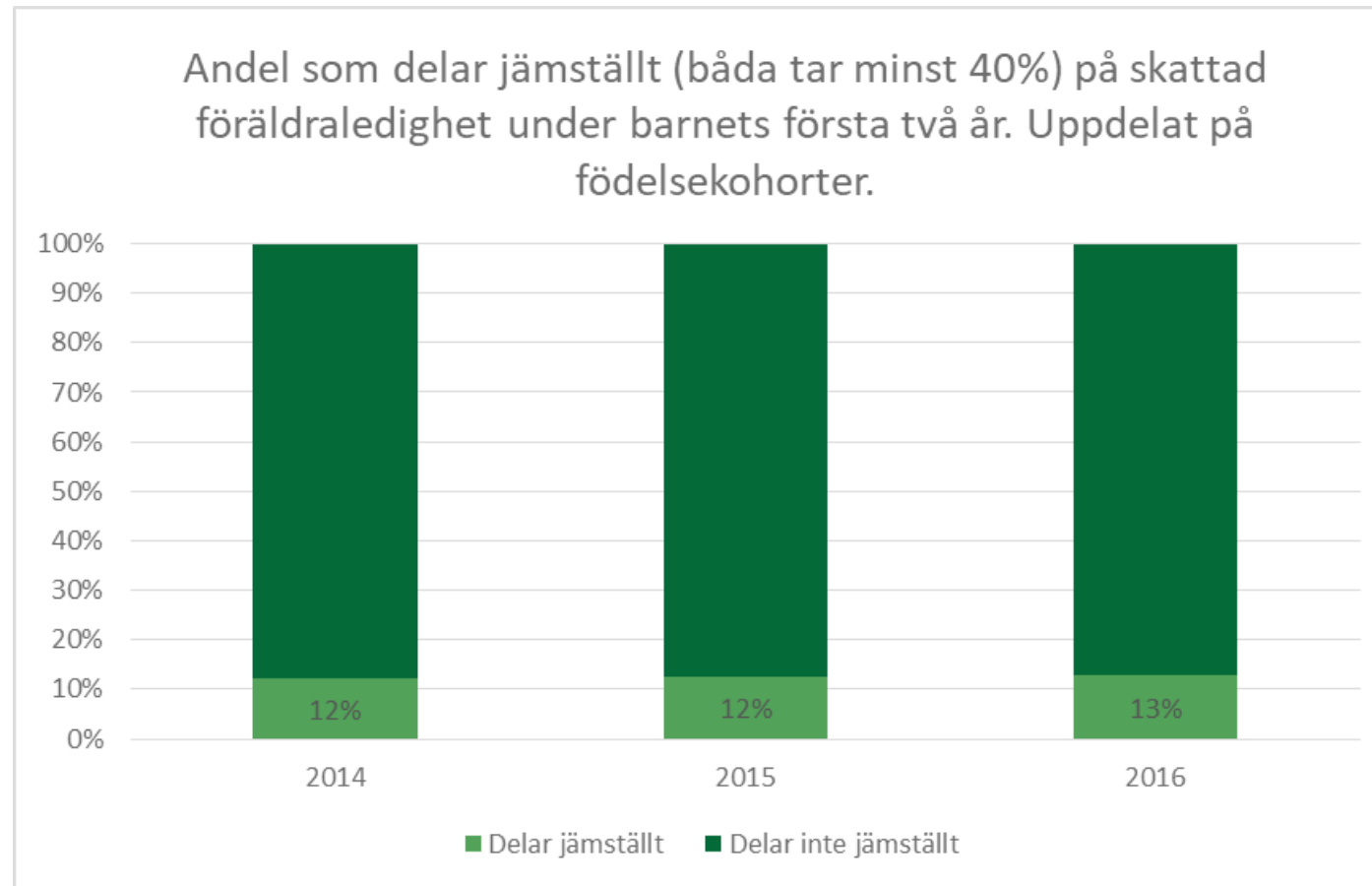
Fördelning av skattad föräldraledighet

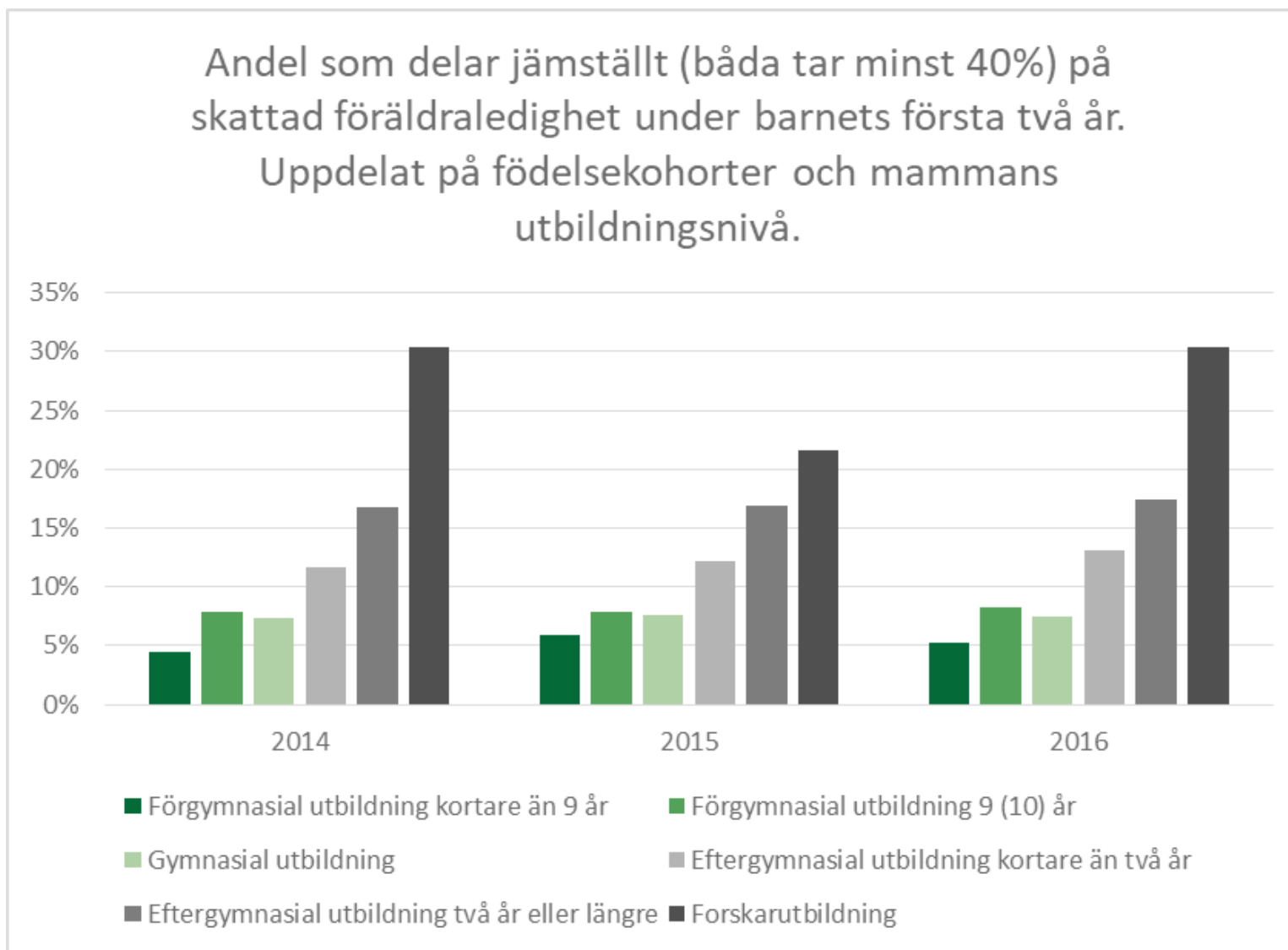
Fördelning av skattad föräldraledighet

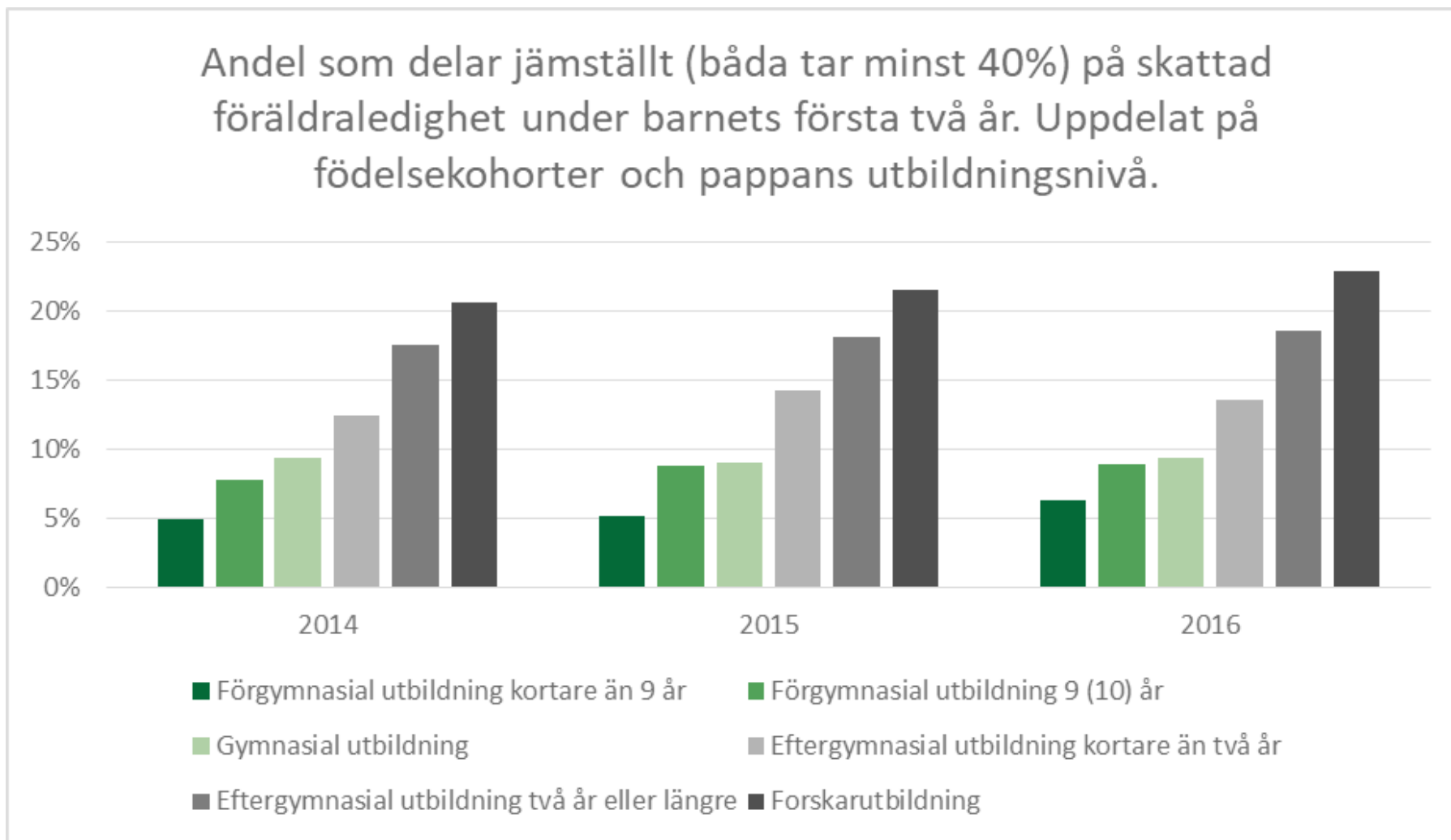
Fördelning av skattad föräldraledighet

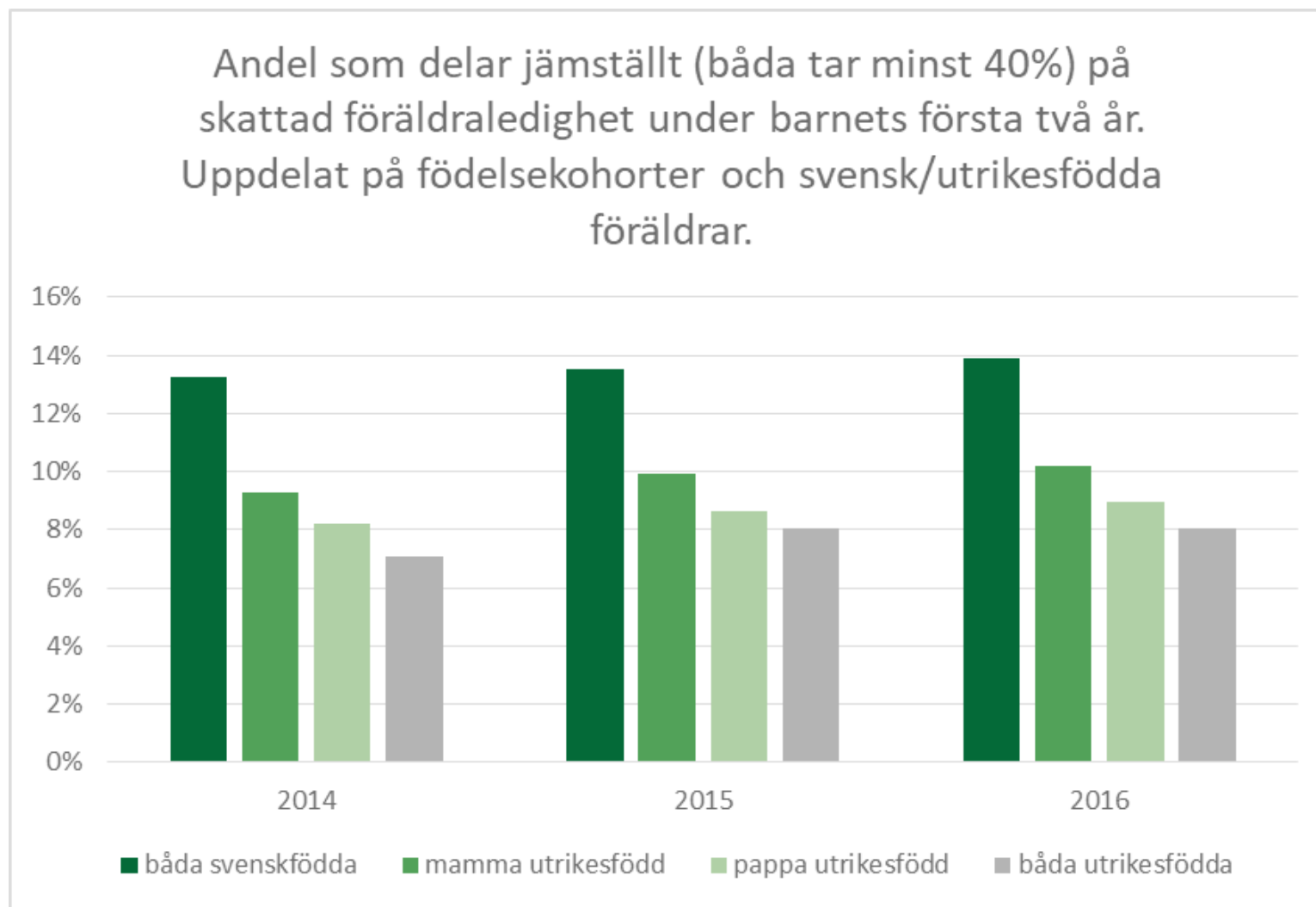
Fördelning av skattad föräldraledighet

Fördelning av skattad föräldraledighet

Fördelning av skattad föräldraledighet

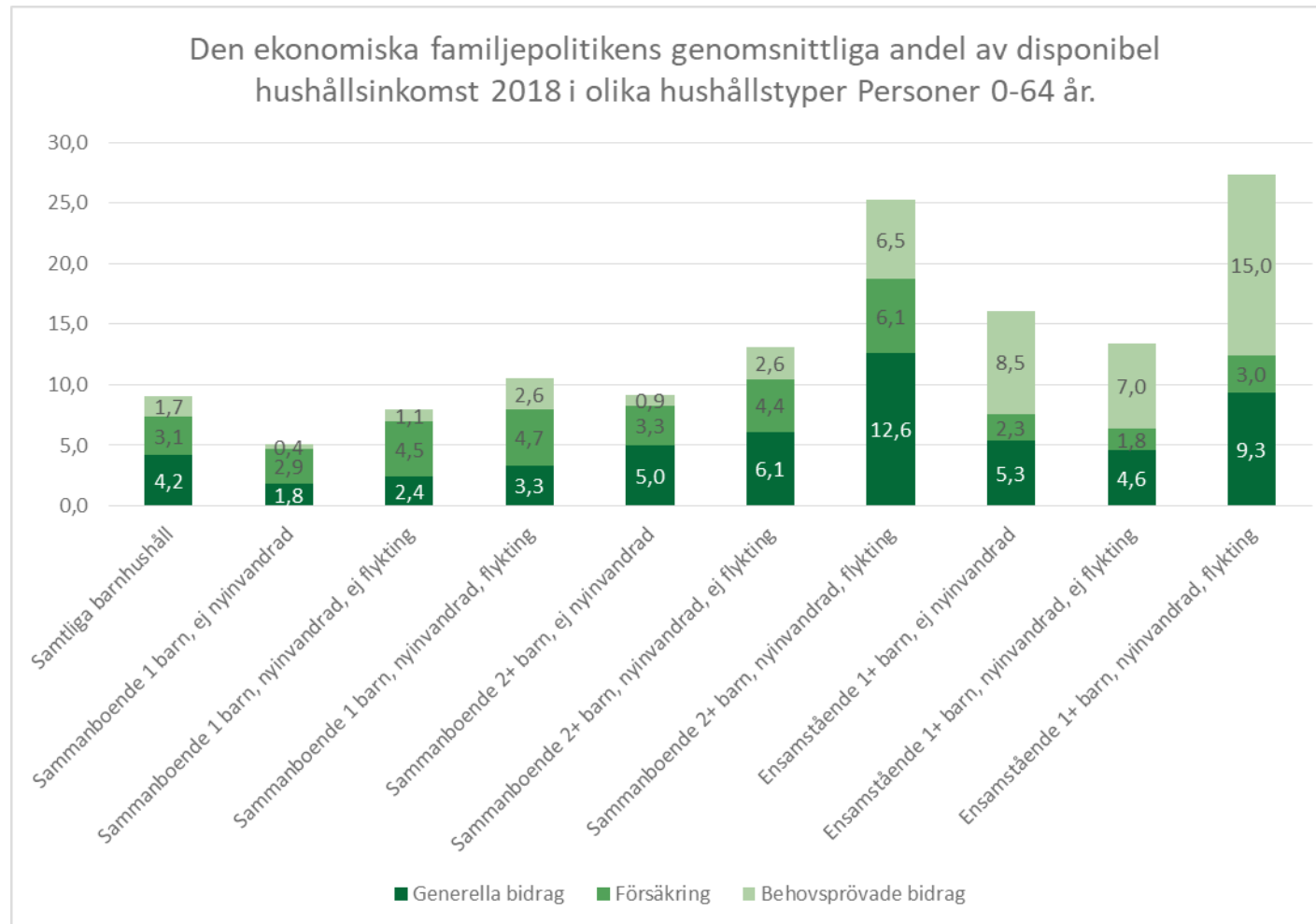
Nyinvandrade barnhushåll – disponibel hushållsinkomst och relativ låg ekonomisk standard

	Medianen av disponibel inkomst per konsumtionsenhet 2018	Förekomst av relativ låg ekonomisk standard (%) 2018
Sammanboende utan barn		
ej nyinvandrad	362 270	4,1
nyinvandrad, ej flykting	251 255	17,4
nyinvandrad, flykting	199 709	30,6
Sammanboende med 1 barn		
ej nyinvandrad	289 751	6,3
nyinvandrad, ej flykting	195 429	30,4
nyinvandrad, flykting	144 146	55,9
Sammanboende med 2+ barn		
ej nyinvandrad	247 844	11,9
nyinvandrad, ej flykting	170 348	41,4
nyinvandrad, flykting	118 363	75,3
Ensamstående utan barn		
ej nyinvandrad	253 708	20,9
nyinvandrad, ej flykting	225 683	29,5
nyinvandrad, flykting	134 075	58,5
Ensamstående med 1+ barn		
ej nyinvandrad	177 341	36,4
nyinvandrad, ej flykting	174 049	40,7
nyinvandrad, flykting	128 400	67,0
Samtliga barnhushåll	242 862	16,6

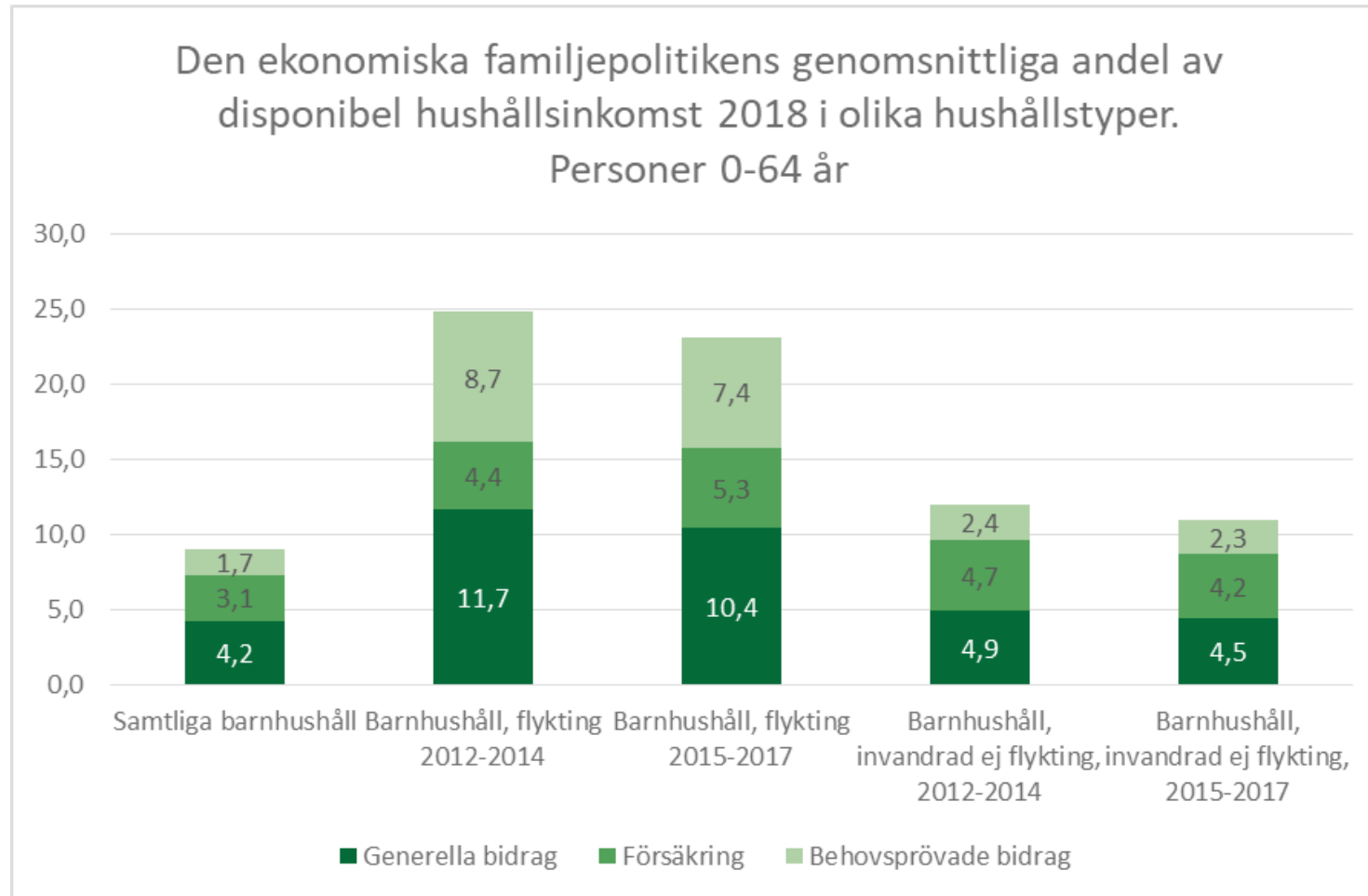
Nyinvandrade barnhushåll – disponibel hushållsinkomst och relativ låg ekonomisk standard

	Medianen av disponibel inkomst per konsumtionsenhet 2018	Förekomst av relativ låg ekonomisk standard (%) 2018
Invandringsår 2012-2014		
ej flykting, ej barn	265 378	16,0
flykting, ej barn	183 574	37,6
ej flykting, 1+ barn	187 130	33,6
flykting, 1+ barn	127 651	68,4
Invandringsår 2015-2017		
ej flykting, ej barn	245 332	21,1
flykting, ej barn	151 183	51,2
ej flykting, 1+ barn	180 396	36,8
flykting, 1+ barn	122 784	71,1
Samtliga barnhushåll	242 862	16,6

Nyinvandrade barnhushåll – den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel hushållsinkomst

Nyinvandrade barnhushåll – den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel hushållsinkomst

Datamaterial:

Bild 2-32, 41-46, samt baseras på SCBs registerbaserade populationsurval STAR för perioden 2014-2018. Resultat för 2018 är baserat på 2017 års data framskrivet med FASIT version 1.

Tidsserier som omfattar resultat för åren 1998-2013 är baserade på SCBs undersökning Hushållens Ekonomi (HEK).

Bild 33-40 är baserade på data från Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier (LISA).

Bild 47-70 baseras på uppgifter om utbetalningar av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning från Försäkringskassans datalager Store.

Kontakt:

Hanna Hultin, Avdelningen för Analys och prognos, Försäkringskassan.
Hanna.hultin@forsakringskassan.se

Caroline Cederström, Avdelningen för Analys och prognos,
Försäkringskassan. Caroline.cederstrom@forsakringskassan.se